

T. C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

İLKOKUL 2. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDAKİ
METİNLERİN ÇOCUK EDEBİYATI METİNLERİNİN
NİTELİKLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Fadime MERDANE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Ayşe MENTİŞ TAŞ

Konya- 2019

T. C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM ANABİLİM DALI
SINIF EĞİTİMİ BİLİM DALI

İLKOKUL 2. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDAKİ
METİNLERİN ÇOCUK EDEBİYATI METİNLERİNİN
NİTELİKLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Fadime MERDANE

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Prof. Dr. Ayşe MENTİŞ TAŞ

Konya- 2019

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
---	---	---

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fadime MERDANE
	Numarası	138302031018
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim
	Bilim Dalı	Sınıf Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	İlkokul 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Nitelikleri Açısından İncelenmesi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

03/05/2019

 Fadime MERDANE

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
--	---	---

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fadime MERDANE
	Numarası	138302031018
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim
	Bilim Dalı	Sınıf Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Ayşe MENTİŞ TAŞ
	Tezin Adı	İlkokul 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Nitelikleri Açısından İncelenmesi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan “ İlkokul 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Nitelikleri Açısından İncelenmesi” başlıklı bu çalışma 03/05/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Ünvanı Adı Soyadı	İmza
Danışman	Prof. Dr. Ayşe MENTİŞ TAŞ	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Beyhan Nazlı KOÇBEKER EİD.	
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Aybala ÇAYIR	

ÖNSÖZ

Sosyal bir varlık olan ve bir arada yaşayan insanın diğer insanlarla kurduğu iletişim ve etkileşimin büyük bir bölümü şüphesiz sözlü iletişim yoluyla sağlanmaktadır. Bu iletişim sürecinde ise dili etkili kullanma becerileri ön plana çıkmaktadır. Dili etkili kullanan, anlama ve anlatma becerileri gelişmiş bir bireyin olmanın temelleri küçük yaşlardan itibaren atılmaktadır. Bu noktada karşımıza örgün eğitim yoluyla ilkökul birinci sınıftan itibaren okullarda verilen Türkçe dersi çıkmaktadır. Türkçe derslerinde kazandırılmak istenen dil becerilerinin büyük bir bölümü ders kitaplarında yer alan metinler aracılığıyla sağlanmaktadır. Ders kitaplarında yer alan bu metinler çocukların okuma alışkanlığı kazanması adına tanıştıkları ilk materyallerdir.

İlk okuma- yazma ve Türkçe derslerine rehber olan bir sınıf öğretmeni olarak çocuklara okuma, okuduğunu anlama ve okuma alışkanlığı kazandırma becerilerinin ne kadar zor kazandırıldığını çevremden sürekli duymanın ve tecrübelerimin verdiği tedirginlikle Türkçe derslerine verdiğim önem her geçen gün daha da arttı. Baktım ki bu süreçte kullanabileceğim temel eğitim- öğretim materyalleri Türkçe ders kitapları. Ders kitaplarında yer alan metinlerin biçim ve içerikle ilgili bazı özellikleri dikkatimi çekti. Bu metinler biz yetişkinlerden farklı bir doğaya sahip çocuklar için mi yazılmış? Çocuklara özgü bir edebiyat gerçekten var mı? Bu alanda oluşan merakımdan ve değişen Türkçe dersi öğretim programından da yola çıkarak okutmakta olduğum ilkökul ikinci sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinleri inceleme kararı aldım.

“İlkökul 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Nitelikleri Açısından İncelenmesi” başlıklı tezimin her aşamasında fikirleriyle, ilgi, eleştiri ve akademik bilgileriyle bana destek olan çok değerli danışmanım Prof. Dr. Ayşe MENTİŞ TAŞ’ a teşekkürü bir borç bilirim. Her zaman bana inanan, çalışkanlığı ve gayretleriyle tanıdığım, kıymetli hocam Doç. Dr. Aylin MENTİŞ KÖKSOY’ a minnetle...

Çalışmamda emeği olan, manevi desteklerini, bana olan güvenlerini her an üzerimde hissettiğim arkadaşlarım Havva SATILMAZ, Esra MUTLU ve İlknur YILDIRAN’ a; Türkçe adına daima güvendiğim, inandığım biricik arkadaşım Gülay

KARAKAŞ' a teşekkür ederim. Hayatımın her alanında daima bana güvenen, inanan, her zaman yanımda olan, eğitim hayatımın her adımında bana destek olan biricik annem Safiye MERDANE ve babam Sabri MERDANE' ye sonsuz sevgi ve saygıyla...

Fadime MERDANE

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ KONYA EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
---	---	---

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fadime Merdane
	Numarası	138302031018
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim
	Bilim Dalı	Sınıf Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Ayşe MENTİŞ TAŞ
	Tezin Adı	İlkokul 2. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerin Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Nitelikleri Açısından İncelenmesi

ÖZET

Ders kitapları öğrenci ve öğretmenler için eğitim- öğretim sürecinin vazgeçilmez araç- gereçleridir. Türkçe ders kitapları da temel dil becerilerinin ve Türkçe dersi öğretim programının hedeflerinin kazandırılması sürecinde temel araç- gereçler olarak kullanılmaktadır. Türkçe ders kitaplarının içeriği metinlerden oluşmaktadır. Bu araştırmanın amacı ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin çocuk edebiyatı metinlerinin nitelikleri açısından incelenmesidir. Bu amaca yönelik olarak Türkçe dersi öğretim programı, Türkçe ders kitapları, metin türleri, çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatı metinlerinin nitelikleri ile ilgili alan yazın taraması yapılmıştır. Alan yazın taraması neticesinde çocuk edebiyatı metinlerinin taşınması gereken biçimsel nitelikler sayfa düzeni, harflerin özelliği, resimler, yazım, imla ve noktalama olarak; içerikle ilgili nitelikler tema, konu, ana düşünce, kahramanlar, dil ve anlatım olarak belirlenerek araştırmanın temel dayanağı oluşturulmuştur.

Tarama modelinin kullanıldığı araştırmanın çalışma grubunu Koza yayınları ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan bilgilendirici, hikâye edici ve şiir türündeki metinlerden küme örnekleme yöntemiyle seçilmiş 15 metin oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman analizi kullanılmıştır. Toplanan veriler araştırmanın başında ilgili alan yazından elde edilen çocuk edebiyatı metinlerinin biçimsel ve içerikle ilgili niteliklerine göre oluşturulan temalara göre betimsel analiz yoluyla çözümlenerek yorumlanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre ders kitaplarındaki metinlerin çoğunun sayfa düzeni, harflerin özelliği, tema ve konu yönünden belirlenen niteliklere uygun oldukları; ana düşünce ve kahramanlar yönünden bazı eksiklerinin olduğu ve yazım ve imla yönünden belirlenen niteliklere uygun olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, Türkçe ders kitabı, metin

Öğrencinin	Adı Soyadı	Fadime MERDANE
	Numarası	138302031018
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim
	Bilim Dalı	Sınıf Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. Ayşe MENTİŞ TAŞ
	Tezin İngilizce Adı	Reviewing of the texts in the 2 nd grade Turkish textbooks of Primary Schools prepared according to the new curriculum in terms of quality of the children's literature texts

SUMMARY

The textbooks are indispensable instruments of the education process for students and teachers. Turkish textbooks are also used as basic instruments in the process of gaining the basic language skills and objectives of the Turkish course curriculum. The content of Turkish textbooks consists of texts. The aim of this study is to review the texts in the 2nd second grade Turkish textbooks of Primary Schools in terms of qualities of the children's literature texts. For this purpose, the field literature review on the Turkish course curriculum, Turkish textbooks, text types, children's literature and the qualities of the children's literature texts were made. As the result of the literature review, the fundamental ground of the study were established by determining the formal qualifications that children's literature texts should carry, such as page layout, character of letters, pictures, dictation, spelling, and punctuation; content, themes, themes, heroes, language and narration.

The study group of the study using the screening model consists of 15 texts selected from the informative, narrative and poem type texts in Koza publications

primary school 2nd grade Turkish textbook. Document analysis was used as a method of data collection in the study. The collected data was interpreted by analyzing descriptive analysis according to the themes formed according to the formal and content related qualifications of the children's literature texts obtained from the literature at the beginning of the study. According to the findings obtained from the study, it is concluded that most of the texts in the textbooks comply with the qualifications determined in terms of page layout, feature of letters, theme and subject; however, it does not comply with the qualification determined in terms of the main thoughts and heroes of the missing and some spellings in terms of spelling and spelling.

Key Words: Children's literature, Turkish textbook, text

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	i
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	v
SUMMARY	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xiii
TABLolar	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
1. 1. Problem Durumu	1
1. 2. Araştırmanın Amacı	3
1. 3. Araştırmanın Önemi	4
1. 4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	5
1. 5. Varsayımlar	5
1. 6. Tanımlar	6

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. 1. Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018)	7
2. 1. 1. Giriş	8
2. 1. 2. Türkçe Dersi Öğretim Programı' nın Uygulanması	13
2. 1. 3. Türkçe Dersi Öğretim Programı' nın Yapısı	17
2. 1. 4. Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı' nın (2018) Yorumlanması	18
2. 2. Türkçe Ders Kitapları	20
2. 2. 1. Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinler	22
2. 2. 1. 1. Metin Türleri	24
2. 2. 1. 1. 1. Bilgilendirici Metinler	26
2. 2. 1. 1. 2. Hikâye Edici Metinler	27
2. 2. 1. 1. 3. Şiir	29

2. 3. Çocuk ve Çocuk Edebiyatı	30
2. 3. 1. Çocuk Kimdir?	30
2. 3. 1. 1. İlkokul Çağındaki Çocuğun Gelişim Dönemi Özellikleri (6- 10 yaş)	32
2. 3. 2. Çocuk Edebiyatı	34
2. 3. 2. 1. Çocuk Edebiyatının Tanımı ve Kapsamı	34
2. 3. 2. 2. Çocuk Edebiyatının Amacı ve Önemi	37
2. 3. 2. 3. Çocuğa Görelik	39
2. 3. 3. Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Nitelikleri.....	41
2. 3. 3. 1. Biçimsel Nitelikler	43
2. 3. 3. 1. 1. Sayfa Düzeni (Mizanpaj)	43
2. 3. 3. 1. 2. Harflerin Özelliği (Hurufat)	44
2. 3. 3. 1. 3. Resimler	45
2. 3. 3. 1. 4. Yazım, İmla ve Noktalama	47
2. 3. 3. 2. İçerikle İlgili Nitelikler	48
2. 3. 3. 2. 1. Tema (İzlek).....	48
2. 3. 3. 2. 2. Konu	49
2. 3. 3. 2. 3. Ana Düşünce (Ana fikir, İleti)	51
2. 3. 3. 2. 4. Kahramanlar	52
2. 3. 3. 2. 5. Dil ve Anlatım.....	54
2. 4. İlgili araştırmalar	57

BÖLÜM III

YÖNTEM

3. 1. Araştırmanın Modeli	61
3. 2. Çalışma Grubu.....	61
3. 3. Araştırma Verilerinin Toplanması.....	63
3. 4. Verilerin Analizi.....	64

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

4. 1. Bilgilendirici Türdeki Metinlerin İncelenmesi.....	66
4. 1. 1. Çanakkale'den Sonra	67

4. 1. 1. 1. Biçim İncelemesi	69
4. 1. 1. 2. İçerik İncelemesi	70
4. 1. 2. Dostlarımız Varsa	73
4. 1. 2. 1. Biçim İncelemesi	75
4. 1. 2. 2. İçerik İncelemesi	76
4. 1. 3. Kız Kulesi	78
4. 1. 3. 1. Biçim İncelemesi	80
4. 1. 3. 2. İçerik İncelemesi	81
4. 1. 4. Papatya ve Gelincik	84
4. 1. 4. 1. Biçim İncelemesi	86
4. 1. 4. 2. İçerik İncelemesi	87
4. 1. 5. Bardaktan Telefon Yapma	90
4. 1. 5. 1. Biçim İncelemesi	93
4. 1. 5. 2. İçerik İncelemesi	94
4. 2. Hikâye Edici Türdeki Metinlerin İncelenmesi	96
4. 2. 1. Arkadaşım Papi	97
4. 2. 1. 1. Biçim İncelemesi	101
4. 2. 1. 2. İçerik İncelemesi	103
4. 2. 2. Cimrinin Kedileri	107
4. 2. 2. 1. Biçim İncelemesi	111
4. 2. 2. 2. İçerik İncelemesi	113
4. 2. 3. Küçük Penguen	117
4. 2. 3. 1. Biçim İncelemesi	119
4. 2. 3. 2. İçerik İncelemesi	120
4. 2. 4. Çiftçiyle Oğulları	124
4. 2. 4. 1. Biçim İncelemesi	126
4. 2. 4. 2. İçerik İncelemesi	127
4. 2. 5. Selim ve Pelin	131
4. 2. 5. 1. Biçim İncelemesi	134
4. 2. 5. 2. İçerik İncelemesi	135
4. 3. Şiirlerin İncelenmesi	139

4. 3. 1. Uçurtma Tekerlemesi	140
4. 3. 1. 1. Biçim İncelemesi	142
4. 3. 1. 2. İçerik İncelemesi	143
4. 3. 2. Önce Atatürk	147
4. 3. 2. 1. Biçim İncelemesi	148
4. 3. 2. 2. İçerik İncelemesi	149
4. 3. 3. Yaşlı Kadın.....	151
4. 3. 3. 1. Biçim İncelemesi	152
4. 3. 3. 2. İçerik İncelemesi	153
4. 3. 4. Biri Var Ki.....	156
4. 3. 4. 1. Biçim İncelemesi	157
4. 3. 4. 2. İçerik İncelemesi	158
4. 3. 5. Trafik.....	161
4. 3. 5. 1. Biçim İncelemesi	162
4. 3. 5. 2. İçerik İncelemesi	163

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

5. 1. Sonuç ve Tartışma	166
5. 2. Öneriler.....	171
KAYNAKÇA	173
ÖZGEÇMİŞ	180

KISALTMALAR

MEB	:Milli Eğitim Bakanlığı
Prof. Dr.	:Profesör Doktor
s.	:Sayfa
TDÖP	:Türkçe dersi öğretim programı
TTK	:Talim ve Terbiye Kurulu
TTKB	:Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı
vb.	:Ve benzeri
YTDÖP	:Yeni Türkçe dersi öğretim programı

TABLolar

Tablo- 1: Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı' nda (2018) Yer Alan Zorunlu ve Seçmeli Temalar	16
Tablo- 2: Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı' nda (2018) Yer Alan İlkokul 2. Sınıf Türkçe Kazanımları	17
Tablo- 3: Araştırmanın Çalışma Grubu	63

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil- 1: Öğretim Programlarıyla Kazandırılması Amaçlanan Nitelikler	10
Şekil- 2: TDÖP' da Yer Verilen Kök Değerler	12
Şekil- 3: YTDÖP' da Yer Alan Metin Türleri	26
Şekil- 4: Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Biçimsel Nitelikleri	43
Şekil- 5: Çocuk Edebiyatı Metinlerinin İçerikle İlgili Nitelikleri.....	48
Şekil- 6: Metinlerin İncelenmesinde Kullanılan Temalar.....	65

BÖLÜM I

GİRİŞ

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın kapsam ve sınırlılıkları, varsayımlar ve tanımlara yer verilmiştir.

1. 1. Problem Durumu

Ana dili, insanın doğup büyüdüğü ailesinden ya da toplum çevresinden ilk öğrendiği dildir (Vardar, 1980' den Aktaran: Sever, 2004, s. 1). Ana dili öğretimi, çocuğun ilk rol modeli olan ailede başlar ve sistematik ve kademeli olarak okullarda öğretilen bir dizi süreçle devam eder. Türkçenin ana dili olarak öğretilme amacı, dil becerilerini geliştirmektir. Bireylerin dil becerilerinin geliştirilmesiyle hem anlamaları hem de duygularını ve düşüncelerini tam ve doğru olarak anlatmaları sağlanır (Kavcar, Oğuzkan ve Sever, 1995). Ana dili öğretimiyle temel dil becerileri dizgeli bir biçimde öğretilerek bireyin anlam evreni oluşturulur, geliştirilir ve genişletilir. Ana dili öğretiminde bireyin anlama ve anlatma becerilerini geliştirmek esastır (Yalınkılıç, 2014, s. 14). Ana dilini en iyi şekilde öğrenen, ana dilinin kurallarını ve anlam evrenini sezinleyen, dili etkili bir biçimde kullanan bireylerin eğitim ve öğretim sürecini daha başarılı ve nitelikli sürdürmesi kaçınılmazdır.

Türkiye' de ana dili öğretimi ilk okuma- yazma dersi ile başlamakta ve ilköğretimin ilk kademesinden orta öğretime kadar Türkçe dersi kapsamında devam etmektedir. Türkçe dersi, ilköğretimin birinci kademesinde sınıf öğretmenleri tarafından yürütülmektedir. Birinci sınıfta bu derste ilk okuma ve yazma öğretimi yapılmaktadır. Sonraki sınıf seviyelerinde ise artan bir hızla ana dilinin incelikleri verilmeye başlanmaktadır (Taşkaya ve Muşta, 2008, s. 242).

İlköğretim öğrencilerinde tüm derslerin kazanım ve davranışlarının en uygun şekilde oluşması için öncelikli olarak ele alınacak ilköğretim programı, ana dili öğretimini de kapsayan Türkçedir (Kabadayı, 2010). Türkçe öğretim programı, çağın gerektirdiği nitelikleri karşılayan, değişen dünya şartlarına ayak uydurabilecek,

kültürel olarak daima dinamik, aktif öğrenmeye duyarlı bireyler yetiştirmek amacıyla zaman zaman yenilenmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu hâlihazırda kullanılmakta olan Türkçe Öğretim Programı'nın (2015) yerine "Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)" adıyla yeni bir program hazırlayarak bu programın 2018- 2019 eğitim- öğretim yılından itibaren tüm sınıflar düzeyinde uygulanmasını öngörmüştür (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018).

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından hazırlanan bu programda Türkçe dersinin özel amaçları şu şekilde ifade edilmiştir:

" Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili dil becerilerini ve zihinsel becerileri kazanmaları, bu becerileri kullanarak kendilerini bireysel ve sosyal yönden geliştirmeleri, etkili iletişim kurmaları, Türkçe sevgisiyle, istek duyarak okuma ve yazma alışkanlığı edinmelerini sağlayacak şekilde bilgi, beceri ve değerleri içeren bir bütünlük içinde yapılandırılmıştır" (MEB, 2018).

Türkçe dersinin hedeflenen amaçları gerçekleştirme sürecindeki en temel materyaller ders kitaplarıdır. Ders kitapları öğrencilerin ve öğretmenlerin en sık başvurduğu ders aracıdır. Öğrenci bu ders aracını en az bir öğretim yılı boyunca ders işlerken sınıftaki sırada, evinde çalışırken masasında kullanır; gerekirse dizinin üstünde veya ayakta iken okur; elinde ve çantasında taşır. Kısacası kitap, farklı ortamlarda öğrencinin sürekli yanındadır (Arı, 2014, s. 39).

Türkçe öğretmenlerinin, derslerde öncelikli olarak ders kitabından yararlandıkları (%94.44) görülmektedir (Özbay, 2003). Öğrencilerin okuyup dinlediklerini anlamalarını, düşündüklerini söz ve yazı ile anlatabilmelerini kendine amaç edinen Türkçe dersinde temel araç olan ders kitaplarında anlama ve anlatma çalışmalarını yürüten ana malzemeler metinlerdir (Baş, 2003, s. 258). Türkçe ders kitaplarında yer verilen metinler öğrencilerin ulusal kültürümüzün değerli yapıtlarıyla karşılaşmasını sağlamalı, ulus olma bilincini ve ulus coşkusunu vererek güzel metinlerin zevkini tattırmalı ve Türk diline olan sevgiyle türlü metin

incelemeleri yoluyla doğru karar verme yeteneğini öğrenciye edindirecek nitelikleri taşıması gerekmektedir (İşeri, 2002, s. 4).

Yeni Türkçe Öğretim Programı'nda (2018) Türkçe dersinde dinleme/ izleme, konuşma, okuma ve yazma temel dil becerilerinin kazandırılmasında metinlerden yararlanılacağı belirtilerek her sınıf düzeyinde ve sekiz temanın her birinde dört metin kullanılacağı ifade edilmiştir. Bilgilendirici, hikâye edici ve şiir olmak üzere üç ana biçim altında toplanan metinlerin temalar arasında dengeli dağılması esas alınmıştır (MEB, 2018).

İlköğretimin ilk sınıflarından itibaren ana dili öğretiminin başarıya ulaşması ve Türkçe öğretim programında yer alan amaçların gerçekleşmesi için ders kitaplarında yer alan metinlerin Türkçemizin zenginliğini ortaya koyan, çocuklara okuma sevgisi aşılayan, çocukların anlama ve anlatma becerilerini geliştirecek; estetik değerlerle donatılmış, bilişsel ve duyuşsal olarak çocukların gelişmesini sağlayan; biçim, içerik ve eğitsel açıdan nitelikli metinler olması gerekir.

Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin incelenmesi konulu akademik çalışmalar genel olarak ortaokul düzeyindeki metinlerle sınırlıdır. Bu nedenle bu araştırmanın problemini ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin çocuk edebiyatı metinlerinin niteliklerine göre incelenmesi ve metinlerin biçimsel ve içerikle ilgili niteliklerinin ortaya konulması oluşturmaktadır.

1. 2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin çocuk edebiyatı metinlerinin nitelikleri açısından incelenmesidir. Yapılan incelemeyle Koza yayınları ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin biçim ve içerik açısından belirlenen niteliklere göre yeterlilik derecelerini tespit etmek ve Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin çağdaş eğitim sisteminin beklentileri doğrultusunda geliştirilmesine ve güncellenmesine katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

Bu genel amaç doğrultusunda aşağıda yer alan alt amaçlara ulaşmak hedeflenmiştir:

1. Koza yayınları ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler çocuk edebiyatı metinlerinin sayfa düzeni niteliğine uygun özellikler taşımakta mıdır?
2. Koza yayınları ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler çocuk edebiyatı metinlerinin harflerin özelliği niteliğine uygun özellikler taşımakta mıdır?
3. Koza yayınları ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler çocuk edebiyatı metinlerinin resimler niteliğine uygun özellikler taşımakta mıdır?
4. Koza yayınları ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler çocuk edebiyatı metinlerinin yazım, imla ve noktalama niteliğine uygun özellikler taşımakta mıdır?
5. Koza yayınları ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler çocuk edebiyatı metinlerinin tema niteliğine uygun özellikler taşımakta mıdır?
6. Koza yayınları ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler çocuk edebiyatı metinlerinin konu niteliğine uygun özellikler taşımakta mıdır?
7. Koza yayınları ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler çocuk edebiyatı metinlerinin ana düşünce niteliğine uygun özellikler taşımakta mıdır?
8. Koza yayınları ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler çocuk edebiyatı metinlerinin kahramanlar niteliğine uygun özellikler taşımakta mıdır?
9. Koza yayınları ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler çocuk edebiyatı metinlerinin dil ve anlatım niteliğine uygun özellikler taşımakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Çocuk kitapları ve ders kitaplarında yer alan çocuk edebiyatı metinlerinin çocukların bilişsel, duyuşsal ve sosyal gelişimleri için önemi büyüktür. Çocuklar için yazılan eserlerin işlenen konu, kullanılan dil, verilmek istenen ana fikir gibi nitelikler yönünden çocukların beklentilerine ve hayal dünyalarına uygun olması gerekir. Okuma ve yazma becerilerini kazanan çocuk ders kitaplarında nitelikli metinlerle tanışır okuma konusunda güdülenir. Okuma eyleminin sürekliliğinin temellerinin atıldığı ilkokul yıllarında karşılaşılan metinler bu açıdan büyük önem taşır.

İlgili araştırmacılar tarafından Türkçe ders kitapları ve bu kitaplarda yer alan metinler çeşitli açılardan incelenmiştir. Yapılan çalışmaların daha çok ortaokul 6, 7

ve 8. sınıf düzeylerinde olduğu görülmüştür (Hızlı, 2006; Evren, 2008; Çakır, 2009; Sarıçan, 2012). İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin incelenmesine yönelik çalışma sayısının sınırlı olmasından yola çıkılarak ilgili alan yazına katkı sağlamak amaçlanmıştır.

İlkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin çocuk edebiyatı metinlerinin nitelikleri açısından incelenmesini amaçlayan bu araştırmanın, ders kitaplarında yer alan metinlerin incelenmesiyle Türkçe dersinin öğretiminde nitelikli metinlere yer verilmesine dikkat çekme konusunda önemli olacağı ve öğretmenlere, öğrencilere ve alan yazında bu konuyla ilgili araştırma yapacak kişilere katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1. 4. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

•Araştırma kapsamı, Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu tarafından hazırlanan ve 2018/ 2019 eğitim öğretim yılında ilkokul 2. sınıfların Türkçe öğretimi sürecinde kullanılan Koza yayınlarının ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabıyla sınırlı tutulmuştur.

•Araştırmada Koza yayınları ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinleri incelenmiş, dinleme/ izleme metinleri ve serbest okuma metinleri araştırma kapsamının dışında tutulmuştur.

•Araştırmada küme örnekleme yöntemiyle seçilen bilgilendirici, hikâye edici ve şiir türündeki metinler çocuk edebiyatı metinlerinin biçimsel ve içerikle ilgili nitelikleri açısından incelenmiş olup eğitsel nitelikler açısından inceleme araştırmaya dâhil edilmemiştir.

1. 5. Varsayımlar

•Çocuk edebiyatı metinlerinin incelenmesinde kullanılan biçim ve içerikle ilgili niteliklerin yeterli olduğu varsayılmıştır.

•Araştırma sürecinde incelenen metinlerin özenle ve belirlenen niteliklere uygun bir şekilde incelendiği varsayılmıştır.

•Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 15 metnin ders kitabındaki metinleri temsil ettiği varsayılmıştır.

1. 6. Tanımlar

Çocuk: “ Doğum ve ergenlik çağı arasındaki dönemi yaşayan küçük insandır” (Şimşek, 2005, s. 13).

Çocuk Edebiyatı: “ Erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adıdır” (Sever, 2012, s. 17).

Ders Kitabı: “ Öğrencinin yaş ve bilgi seviyesine uygun bilişsel ve duyuşsal becerilerle donatılmış zengin metinlerden oluşan, öğretim programlarının esas aldığı ilkeler doğrultusunda hazırlanan, ihtiva ettiği bilgileri öğrenciye aktaran basılı eğitim ve öğretim materyalleridir” (Çeçen ve Çiftçi, 2007, s. 39).

Metin: “ 1. Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü. 2. Basılı veya el yazması parça” (www.tdk.gov.tr).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. 1. Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018)

Okullar, eğitim ve öğretim faaliyetlerinin bir plan ve düzene göre yürütüldüğü kurumlardır. Öğrenme ve öğretme sürecindeki değişkenler öğretmenler, öğrenciler, eğitim ortamı, ders işleme süreci ve öğretim programlarıdır. Bu değişkenlerin en önemlilerinden biri de öğretim programlarıdır (Balcı, Coşkun ve Tamer, 2012, s. 1). Öğretim Programı, bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri içeren, okulda ya da okul dışında planlı etkinlikler yoluyla bireylere kazandırılması amaçlanan yaşantılar düzeneğidir (Demirel, 2012, s. 6). Öğretim programları, öğretimi planlanan derse ilişkin hedef davranışın kazandırılması için gerekli bütün faaliyetleri, öğrenme sürecini ve bu sürecin sonunda yapılan öğretimin beklenen performans düzeyine uygunluk derecesini içeren programlar olarak zamanla ihtiyaç ve beklentilere cevap veremeyebilir.

Toplumun ihtiyaç ve beklentilerine uyum sağlayabilecek, nitelikli ve eğitilmiş, teknolojik gelişmelerin etkisine uyum sağlayabilen insanlar yetiştirmek; dünyada eğitim adına meydana gelen değişimlere ayak uydurabilmek amacıyla eğitimin felsefi, tarihi, psikolojik ve sosyolojik temlerinden yola çıkarak eğitim programları tarafsız bir biçimde gözden geçirilerek eğitimde yapılan reformlar neticesinde yenilenebilir (Altunkaya, 2010; Arı, 2016; Erdoğan, 2008; Girgin, 2011).

Son olarak Talim ve terbiye kurulunun 18 Temmuz 2017 tarihli müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmaları üzerine yapmış olduğu basın toplantısında, 2005 yılında yeni bir rayda yapılmaya başlanan müfredat yenileme çalışmalarının 2015-2016 eğitim öğretim yılında tamamlanarak; 2016- 2017 eğitim öğretim yılının başında ise farklı bir boyut kazandığı belirtilmiştir. 2016- 2017 yılında yapılan bu yenileme çalışmalarının gerekçeleri ise şu şekilde ifade edilmiştir:

“ Dünyada ve ülkemizde yaşanan sosyokültürel, bilimsel ve teknolojik gelişmeler, öğrencilerin gelecekte toplumün üretken üyeleri olarak sahip olmaları gereken vasıf örgüsünü ve nitelik dokusunu da değiştirmiştir. İçerisinde bulunduğumuz çağda, öğrencilerin sahip olmaları gereken temel

bilgi, beceri ve değerlerin yanı sıra bunları edinme sürecindeki farkındalıkları da önem arz etmektedir. Ayrıca kazanılmış olan özelliklerin hayatın farklı alanlarında kullanılabilmesi için iyi bir donanım ve altyapıya sahip olunması da bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır” (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı [TTKB], 2018).

Bu gerekçeden hareketle nitel ve nicel araştırmalar gerçekleştirilerek, çalışma gurupları oluşturularak taslak müfredatlar oluşturulmuştur. Talim ve Terbiye Kurulunca onaylanan taslak müfredatlar Milli Eğitim Bakanlığınca kabul edilmiştir. İlkokul ve ortaokul düzeyinde 17, lise düzeyinde 24, imam hatip ortaokulu ve imam hatip lisesi düzeyinde 10 olmak üzere toplam 51 ayrı müfredat yenilenmiştir. Yenilenen müfredatların kademeli olarak 2017- 2018 eğitim öğretim yılında 1, 5 ve 9. sınıflarda; 2018- 2019 eğitim- öğretim yılından itibaren ise tüm sınıflar düzeyinde uygulanarak eğitim- öğretim sürecinin yürütülmesi kararı alınmıştır (TTKB, 2018).

Yenilenen bu 51 müfredattan biri de Türkçe Dersi Öğretim Programı’dır. İlk olarak 17.07.2017 tarihli, 100 sayılı kararla Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) adıyla taslak bir program yayınlanmıştır. Yayınlanan taslak programın 2017- 2018 eğitim- öğretim yılında pilot uygulamasının ve izleme- değerlendirme çalışmalarının sonuçları neticesinde 19. 01. 2018 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunun 44 sayılı kararıyla “ İlkokul (1- 4. sınıflar), Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu (5- 8. sınıflar)” konulu kurul kararıyla Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar) adlı Yeni Türkçe Öğretim Programı yayınlanmıştır.

Yeni (2018) Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018) giriş, öğretim programının uygulanması ve öğretim programının yapısı bölümlerinden oluşmaktadır.

2. 1. 1. Giriş

Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulunca 2018 yılında yayınlanan yeni öğretim programlarının giriş kısmında “ Milli Eğitim Bakanlığı Öğretim Programları” başlığı altında tüm öğretim programlarına yönelik genel bilgilere yer

verilmiştir. Araştırmanın bu bölümünde önce bu genel çerçeveden bahsedilecek ve daha sonra Türkçe öğretim programına özgü bilgilere yer verilecektir.

MEB (2018)' e göre, değişen ve gelişen teknoloji, öğrenme ve öğretme kuramlarındaki yenilikler ve birey ve toplumun değişen ihtiyaçları neticesinde bireylerden beklenen roller değişmiştir. Bu değişimin tanımladığı birey bilgiyi üretme, ürettiği bilgiyi işlevsel olarak kullanabilme, girişimci, problem çözme yeteneğiyle donatılmış, empati yapabilen, iletişim yönü güçlü, topluma ve kültüre uyum sağlayabilme gibi rollere sahiptir. Bu rollere sahip bireylerin yetişmesine öncülük edecek öğretim programları salt bilgi aktarmaktan ziyade bireysel farklılıklara duyarlı, sade ve anlaşılır bir dille yazılmış ve değer ve beceri kazandırma amacıyla oluşturulmuş programlar olmalıdır. Gerçek hayatla ilişkilendirilebilen kazanımlar sarmal ve tekrar eden nitelikte olabileceği gibi bunun yanında bir kerede bütünsel olarak verilebilen nitelikte de olabilir. Öğretim programlarında yer alan kazanımlar değer, beceri ve yetkinlikler ışığında her sınıf ve ders düzeyinde sade ve anlaşılır bir niteliğe işaret etmektedir. Bu doğrultuda önceki öğrenmelerle ilişkilendirme yapılabilen, üst bilişsel becerilerle kalıcı öğrenmeyi sağlayan, günlük hayatla ilişkilendirilmiş, disiplinler arası yaklaşıma uygun bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur (s. 3).

Öğretim programlarıyla kazandırılması amaçlanan nitelikler aşağıda verilen 1 numaralı şekilde gösterilmiştir:

Şekil- 1: Öğretim Programlarıyla Kazandırılması Amaçlanan Nitelikler

Kaynak: (MEB, 2018’ den uyarlanmıştır)

Öğretim programları 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2. maddesinde ifade edilen “ Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları” ile “ Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmaktadır. Öğretim programlarının yol göstericiliğiyle yürütülen eğitim- öğretimin okulöncesi, ilköğretim ve ortaöğretim seviyesindeki tüm çalışmalarda birbirini tamamlar nitelikte ve aşağıda yer alan amaçları gerçekleştirecek şekilde planlanması esastır:

“

1. Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak bedensel, zihinsel ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek

2. İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı

kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak

3. Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi”nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak

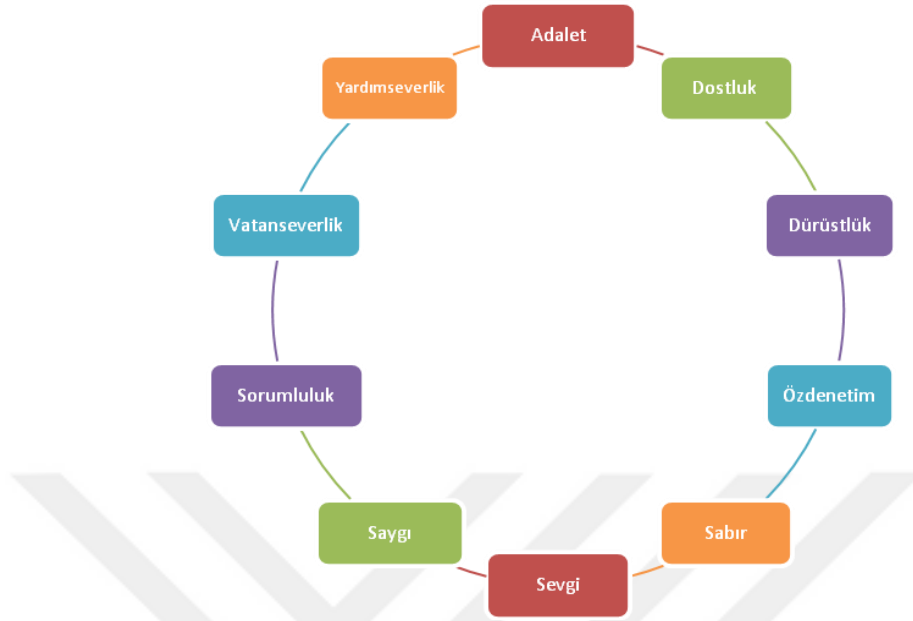
4. Liseyi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi”nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak ” (MEB, 2018, s. 3).

Yeni Öğretim Programları’ nın (2018) perspektifi değerlerimiz ve yetkinliklerden oluşmaktadır. (MEB, 2018)’ e göre,

“ Eğitim sistemimizin temel amacı değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kuran bağlantı ve ufuk işlevi görmektedir. ”

Yeni Öğretim Programları’ nın (2018) odak noktasını değerler oluşturmaktadır. Programlarda değerlerin kazandırılmasına ayrı bir öğrenme alanı, konu, başlık vb. olarak yer verilmemiş; değerler bütün öğretim programlarında ve her bir öğretim programının tüm birimlerinde yer almıştır. 2018 öğretim programlarında yer verilen ve eğitim sistemimizin temel amacını oluşturan, ruhsal yeterliliklerimizin ifadesi “kök değerler” dir (MEB, 2018).

Şekil- 2: TDÖP' da Yer Verilen Kök Değerler

Kaynak: (MEB, 2018' den uyarlanmıştır)

Yeni Öğretim Programları' nda (2018) yetkinlikler; öğrencilerin ulusal ve uluslararası seviyede kişisel, toplumsal, akademik ve iş yaşamlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olarak tanımlanmıştır (MEB, 2018, s. 4). 2018 öğretim programlarında yer alan ve bilgi, beceri ve davranışlarla bütünleştirilmesi amaçlanan yetkinlikler şunlardır:

- Anadilde iletişim,
- Yabancı dillerde iletişim,
- Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler,
- Dijital yetkinlik,
- Öğrenmeyi öğrenme,
- Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler,
- İnisiyatif alma ve girişimcilik,
- Kültürel farkındalık ve ifade (MEB, 2018, s. 5).

Yeni Öğretim programları (2018) bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişim alanlarını esas alarak harmonik bir yaklaşımla geliştirilmiş ve öğretim programının içeriği oluşturulurken gelişimin ilkelerinden yararlanılmıştır. Yeni Öğretim

programları' nda (2018) bireysel farklılıklar neticesinde herkes için uygulanabilecek standart bir ölçme ve değerlendirme sürecinin mümkün olmayacağı bu nedenle çeşitlilik gösteren, esnek bir yaklaşımın esas alınması gerektiği belirtilmiştir.

Ölçme ve değerlendirme uygulamalarının etkililiğinin eğitim uygulayıcıları ve öğretmenlerden beklendiği ve bu amaçla özgün ve yaratıcı bir ölçme değerlendirme süreci oluşturulması gerektiği ifade edilmiştir. Sonuç bölümünde ise Yeni Öğretim Programları' nın (2018) bu bölümünde öğretim programlarının hangi aşamalar sonucunda, ne tür çalışmalarla geliştirildiği ve programların 2018- 2019 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanarak gerektiğinde gelişmelere ve bilimsel, sosyal ihtiyaçlara göre güncelleneceği belirtilmiştir (MEB, 2018, s. 6- 7).

2. 1. 2. Türkçe Dersi Öğretim Programı' nın Uygulanması

YTDÖP (2018) tematik yaklaşımı esas alan, dinleme/ izleme, konuşma, okuma ve yazma ile ilgili dil becerileri ve zihinsel becerilere yönelik aşamalı ilkesine göre her sınıf düzeyinde aşamalı ve hiyerarşik kazanımlardan oluşan; bilgi, beceri ve değerleri içeren bütünleşik bir yapıya sahiptir. Türkçe derslerinde bireylerin kişisel ve sosyal yönden gelişmiş, etkili iletişim kurma yeteneğine sahip, Türkçe sevgisiyle okuma ve yazmaya istekli bireyler olarak yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. “ Türkçe Dersi Öğretim Programı; dil becerilerinin ve yeterliliklerinin geliştirilmesini, diğer tüm alanlarda öğrenme, kişisel ve sosyal gelişme ile mesleki becerileri edinmenin ön şartı olarak kabul etmektedir” (MEB, 2018, s. 8).

“ 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri doğrultusunda hazırlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı ile öğrencilerin;

- dinleme/izleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi,
- Türkçeyi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmalarının sağlanması,

- okuduğu, dinlediği/izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmalarının; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmelerinin sağlanması,
- okuma yazma sevgisi ve alışkanlığını kazanmalarının sağlanması,
- duygu ve düşünceleri ile bir konudaki görüşlerini veya tezini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmelerinin sağlanması,
- bilgiyi araştırma, keşfetme, yorumlama ve zihinde yapılandırma becerilerinin geliştirilmesi, • basılı materyaller ile çoklu medya kaynaklarından bilgiye erişme, bilgiyi düzenleme, sorgulama, kullanma ve üretme becerilerinin geliştirilmesi,
- okuduklarını anlayarak eleştirel bir bakış açısıyla değerlendirmelerinin ve sorgulamalarının sağlanması,
- millî, manevi, ahlaki, tarihî, kültürel, sosyal değerlere önem vermelerinin sağlanması, millî duygu ve düşüncelerinin güçlendirilmesi,
- Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla estetik ve sanatsal değerleri fark etmelerinin ve benimsemelerinin sağlanması amaçlanmıştır” (MEB, 2018, s. 8).

Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018) dört temel dil becerisi olan dinleme/ izleme, konuşma, okuma ve yazmanın kazandırılmasında farklı öğretim yöntem tekniklerinin kullanılması ve öğrencilerin önbilgilerinden ve bireysel farklılıklardan yararlanılması yaklaşımını öngörmüştür. Öğrenmelerin mevcut öğrenmeleri geliştirme, yanlış öğrenmeleri düzeltme amacıyla ve yaparak yaşayarak öğrenmeye fırsat verecek şekilde düzenlenmesi bu amaçla da bilgi ve iletişim teknolojilerinden, görsel araçlardan yararlanılması gerektiği belirtilmiştir. Özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler için Türkçe dersi öğretim programını temel alarak “Bireyselleştirilmiş Eğitim Programı (BEP)” hazırlanarak öğrenme sürecinin öğrencilerin bireysel farklılıkları, ilgi ve ihtiyaçları ekseninde gerçekleştirilmesi belirtilmiştir (MEB, 2018, s. 9).

YTDÖP' da öğrencilerin ulaşması amaçlanan bilgi, beceri ve davranışları ne oranda gösterdiğinin belirlenmesi amacıyla ölçme ve değerlendirme sürecine yer verilmektedir. Bu süreç öğrenmeden önce, öğretim sırasında ve öğretim sonrasında olmak üzere süreklilik göstermelidir.

1- 3. sınıflarda süreç ve performans temelli değerlendirme yaklaşımları benimsenmeli ve sonuçlar tanı amaçlı kullanılmalıdır. Değerlendirme sürecinde bilişsel, duyuşsal ve psikomotor alanlara yönelik becerilerin kontrol listesi, dereceli puanlama anahtarı, gözlem formu gibi araçlarla gözlenmesine yönelik ölçütlere yer verilmelidir.

4- 8. sınıflarda süreç ve sonuç değerlendirme birlikte kullanılarak bilişsel becerilerin ölçülmesinde yazılı sınavlara yer verilmelidir. Yazılı sınavlarda yer alan sorularla üst düzey bilişsel beceriler geliştirilerek diğer disiplinlerle ve günlük hayatla ilişkilendirme sağlanmalıdır (MEB, 2018, s. 8- 9).

Türkçe Dersi Öğretim Programı' nın (2018) uygulamada dikkat edilecek hususlar bölümünde ilk okuma yazma sürecinden bahsedilerek ses esaslı ilk okuma ve yazma öğretiminin özelliklerine ve aşamalarına yer verilmiştir. 3. ve 4. sınıfta Türkçe derslerinin haftada bir saatinin yazı çalışmalarına ayrılması gerektiği belirtilmiştir. Daha sonra aşağıda yer alan temalara ve metinlere yönelik bilgilere yer verilmiştir (MEB, 2018, s. 15).

Temalara ilişkin açıklamalar

Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı' nın (2018) uygulanması sürecinde her bir sınıf düzeyinde sekiz temaya yer verileceği ve bu temalardan üçünün zorunlu olduğu, seçmeli temaların ise kitap yazarlarınca belirleneceği belirtilmiştir. (MEB, 2018)' in Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı' nda (2018) yer verdiği zorunlu ve seçmeli temalara Tablo- 1' de yer verilmiştir.

Tablo- 1: Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı' nda (2018) Yer Alan Zorunlu ve Seçmeli Temalar

ZORUNLU TEMALAR	Erdemler
	Milli Kültür
	Milli Mücadele ve Atatürk
SEÇMELİ TEMALAR	Birey ve Toplum
	Okuma Kültürü
	İletişim
	Hak ve Özgürlükler
	Kişisel Gelişim
	Bilim ve teknoloji
	Sağlık ve spor
	Zaman ve mekân
	Duygular
	Doğa ve evren
	Sanat
	Vatandaşlık
	Çocuk Dünyası

Kaynak: (MEB, 2018)

Metin Sayısı ve Türlerine İlişkin Açıklamalar

Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı' na göre temel dil becerilerinin kazandırılmasında metinlerden yararlanılacak ve 8 temanın her birinde 3' ü okuma, 1' i dinleme/ izleme olmak üzere dörder metne, toplam 32 metne yer verilecektir. Her bir temada okuma ve dinleme/ izleme metinlerine ek olarak 1' er tane olmak üzere 8 temada 8 serbest okuma metnine yer verilecektir. Bu metinlerle birlikte ders kitabında toplam 40 metne yer verilecektir. Metin türleri bilgilendirici, hikâye edici ve şiir olmak üzere 3 ana biçim altında toplanmış ve sınıf düzeylerine göre metin türlerinin dağılımına yer verilmiştir (MEB, 2018, s. 17).

2. 1. 3. Türkçe Dersi Öğretim Programı' nın Yapısı

Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018) giriş, öğretim programının uygulanması ve öğretim programının yapısı bölümlerinden oluşmaktadır. Program tematik bir yaklaşımla hazırlanmış, programda dört temel dil becerisi olan dinleme/ izleme, konuşma, okuma ve yazma kazanımlarına her sınıf düzeyinde ayrı ayrı yer verilmiştir.

Bu araştırmada Yeni programa göre hazırlanmış Koza yayınları ilkököl 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler çocuk edebiyatı metinlerinin nitelikleri açısından incelenecektir. Bu amaç doğrultusunda Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı' nda (2018) yer alan ilkököl 2. sınıf Türkçe kazanımlarına Tablo- 2' de yer verilmiştir.

Tablo- 2: Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı' nda (2018) Yer Alan İlkööl 2. Sınıf Türkçe Kazanımları

DİL BECERİSİ	KAZANIMLAR
1. DİNLEME/ İZLEME	1.1. Görselden/görsellerden hareketle dinleyeceği/izleyeceği metnin konusunu tahmin eder. 1.2. Dinlediklerinde /izlediklerinde geçen olayların gelişimi ve sonucu hakkında tahminde bulunur. 1.3. Dinlediği/izlediği metni anlatır. 1.4. Dinlediklerinin/izlediklerinin konusunu belirler. 1.5. Dinlediklerine/izlediklerine yönelik sorulara cevap verir. 1.6. Dinlediklerine/izlediklerine farklı başlıklar önerir. 1.7. Sözlü yönergeleri uygular. 1.8. Dinleme stratejilerini uygular. 1.9. Konuşmacının sözlü olmayan mesajlarını kavrar
2. KONUŞMA	2.1. Kelimeleri anlamlarına uygun kullanır. 2.2. Hazırlıksız konuşmalar yapar. 2.3. Çerçevesi belirli bir konu hakkında konuşur. 2.4. Konuşma stratejilerini uygular.
3. OKUMA	3.1. Okuma materyallerindeki temel bölümleri tanıır 3.2. Noktalama işaretlerine dikkat ederek okur. 3.3. Vurgu, tonlama ve telaffuza dikkat ederek okur. 3.4. Şiir okur. 3.5. Farklı yazı karakterleri ile yazılmış yazıları okur. 3.6. Okuma stratejilerini uygular

	<p>3.7. Görselden/görsellerden hareketle bilmediği kelimeleri ve anlamlarını tahmin eder</p> <p>3.8. Kelimelerin zıt anlamlılarını tahmin eder.</p> <p>3.9. Kelimelerin eş anlamlılarını tahmin eder.</p> <p>3.10. Görsellerle ilgili soruları cevaplar.</p> <p>3.11. Görsellerden hareketle okuyacağı metnin konusunu tahmin eder.</p> <p>3.12. Okuduklarını ana hatlarıyla anlatır.</p> <p>3.13. Okuduğu metnin konusunu belirler.</p> <p>3.14. Okuduğu metinle ilgili soruları cevaplar.</p> <p>3.15. Okuduğu metnin içeriğine uygun başlık/başlıklar belirler.</p> <p>3.16. Metin türlerini tanıır.</p> <p>3.17. Okuduğu metindeki hikâye unsurlarını belirler.</p> <p>3.18. Yazılı yönergeleri kavrar.</p> <p>3.19. Şekil, sembol ve işaretlerin anlamlarını kavrar</p>
4. YAZMA	<p>4.1. Anlamli ve kurallı cümleler yazar.</p> <p>4.2. Şiir yazar.</p> <p>4.3. Kısa metinler yazar.</p> <p>4.4. Kısa yönergeler yazar.</p> <p>4.5. Yazılarını görsel unsurlarla destekler</p> <p>4.6. Formları yönergelerine uygun doldurur</p> <p>4.7. Yazdıklarının içeriğine uygun başlık belirler.</p> <p>4.8. Büyük harf ve noktalama işaretlerini uygun yerlerde kullanır</p> <p>4.9. Harfler, kelimeler ve cümleler arasında uygun boşluklar bırakır.</p> <p>4.10. Yazdıklarını düzenler.</p> <p>4.11. Yazdıklarını paylaşır</p> <p>4.12. Yazma çalışmaları yapar.</p> <p>4.13. Soru ekini kuralına uygun yazar.</p> <p>4.14. Yazma stratejilerini uygular.</p>

Kaynak: (MEB, 2018)

2. 1. 4. Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı' nın (2018) Yorumlanması

Bu araştırmada Koza yayınları ilkököl 2. Sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinler çocuk edebiyatı metinlerinin nitelikleri açısından incelenirken YTDÖP' nin özellikleri de göz önünde bulundurulacaktır. Ders kitaplarına seçilen metinler programda öngörülen temel felsefeden, programın amaçlarından, programda benimsenen yaklaşımlardan, temel becerilerden ve eğitim- öğretim sürecine yön veren kazanımlardan yola çıkılarak belirlenmektedir. Bu nedenle Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı' nın (2018) yeniliklerini incelemek araştırmannın güvenilirliği açısından önemlidir.

MEB tarafından Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı' nın (2018) yayınlanmasıyla 05/ 08/ 2015 tarihli, 71 sayılı kararla kabul edilen 2015 Türkçe Dersi (1- 8. sınıflar) Öğretim Programı iptal edilerek 2017/ 2018 eğitim- öğretim yılında 1, 5 ve 9. sınıflar; 2018/ 2019 eğitim- öğretim yılından itibaren tüm sınıflar düzeyinde uygulanmak üzere “Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)” adlı programın uygulanmasına karar verilmiştir. 2018 Türkçe dersi öğretim programını, 2015 Türkçe dersi (1- 8. sınıflar) öğretim programından farklı ve özel kılan bazı nitelikler vardır. YTDÖP' nın 2015 TDÖP' dan farklılıkları şu şekildedir:

- 2015 TDÖP' da olmayan giriş kısmında 2018/ 2019 yılında uygulanacak tüm öğretim programlarını kapsayan genel bilgilere yer verilmiştir.
- Temel yaklaşım ve programın hangi genel çerçevede yapılandırıldığına Türkçe dersi öğretim programının özel amaçları başlığı altında yer verilmiştir. 2015 TDÖP' da bu bilgiler “Programın Temel Yaklaşımları” başlığı altında yer almaktaydı.
- Dinleme/ izleme, konuşma, okuma ve yazma olmak üzere 4 temel dil becerisine yer verilmiştir. 2015 TDÖP' da sözlü iletişim, okuma ve yazma olmak üzere 3 temel dil becerisi yer almaktaydı.
- YTDÖP' nın ana odağını “değerler” ve programda beceri yelpazeleri olarak adlandırılan “ yetkinlikler” oluşturmaktadır. Öğretim programlarının perspektifi olarak değerlerimiz ve yetkinlikler belirtilmiş ve öğrencilere bilgi, beceri ve davranışlar kazandırılırken bu değer ve yetkinliklerden yararlanılacağı belirtilmiştir.
- İlk okuma yazma sürecinin dik temel harfler ya da birleşik eğik harflerle sürdürüleceği belirtilmiştir. 2015 TDÖP' da ilk okuma yazma öğretiminde bitişik eğik yazı kullanılacağı bilgisi yer almaktaydı.
- Ders kitaplarında yer alacak temalar üçü zorunlu, on üçü seçmeli olmak üzere iki kategoriye ayrılarak her sınıf düzeyinde üçü zorunlu sekiz temaya yer verileceği belirtilmiştir. Temalar ve bu temalarda işlenmesi öngörülen konulara ilişkin ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. 2015 TDÖP' da işlenmesi öngörülen 8 tema yer almaktaydı.

- Ders kitaplarında yer alan metinler dinleme/ izleme, okuma ve serbest okuma metinleri olmak üzere üç türde yer alacaktır. 2015 TDÖP’ da birinci sınıflar dışında 36 okuma, 14 dinleme metni olmak üzere 50 metin yer almaktaydı. YTDÖP’ da ise 8 temanın her birinde 3’ ü okuma, 1’ i dinleme/ izleme metni olmak üzere 32 metne ek olarak 8 tane serbest okuma metniyle toplam 40 metne yer verilecektir.

- Ders kitaplarında yer alacak metin türleri hikâye edici, bilgilendirici ve şiir olmak üzere üç ana biçim altında toplanmıştır. 2015 TDÖP’ dan farklı olarak her bir türün alt biçimleri ile sınıf düzeyine ve kazanımlara göre ders kitabında yer verilecek metin türlerine yer verilmiştir.

- 2015 TDÖP’ da özellikleri açıklanan öğrenme alanları YTDÖP’ da sadece isim olarak anılmış, bu alanlara ilişkin kapsamlı bilgilere yer verilmemiştir.

2. 2. Türkçe Ders Kitapları

Ders kitapları, eğitim ve öğretim sürecinde kolay ulaşılabilen, tüm öğrencilere rehberlik eden, öğrenci ve öğretmenlerce kullanılan en temel araç gereçlerdir. Duman ve Çakmak (2003) ders kitaplarını “ Ders kitapları, ders konularına ait bilgileri, sıralı ve doğru bir biçimde, öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerini sağlamak amacıyla hazırlanan araçlardır” şeklinde tanımlamıştır (s. 18). Çeçen ve Çiftçi (2007, s. 39)’ ye göre ise ders kitapları öğrencinin yaş ve bilgi düzeyine uygun bilişsel ve duyuşsal becerilerle donatılmış zengin metinler içeren, öğretim programlarının ilkeleri doğrultusunda hazırlanan, içerdiği bilgileri öğrenciye aktaran basılı eğitim ve öğretim materyalleridir.

Güneş (2002)’ e göre ders kitabı; öğretim programlarının ışığında hazırlanan, belirli seviyedeki öğrenciler için yazılan ve öğrenim amacıyla kullanılan, öğrenmeyi ve anımsamayı kolaylaştıran, kolaydan zora uzanan, sistemli ilerleme ve gelişme sunan teknik bir kitaptır (Aktaran: Kayak, 2018, s. 59). Yapılan tanımlardan da anlaşılacağı gibi ders kitabı; bir dersin öğretim programında yer alan öğelerin bütünleşmiş modelini sunan, programın genel felsefesini yansıtan ve okuyana kendi kendine öğrenme imkânı sunan, eğitim ve öğretim sürecinin vazgeçilmez materyalidir.

İşeri (2001, s. 62- 63) eğitim ve öğretim sürecinde kullanılan ders kitaplarının temel amaçlarını ve işlevlerini şu maddelerle özetlemektedir:

1.Öğretim sürecinin en temel araçlarından biri olan ders kitapları öğretim programlarının hedeflerine ulaşabilmesi adına önemli araçlardır,

2. Ders kitapları, insan kaynaklarının niteliğinin geliştirilmesi için eğitim programlarının, öğretmenlerin, fiziksel olanakların yanında önemli bir yere sahip olan eğitim hizmetlerinin vazgeçilmez araçlarıdır,

3. Ders kitapları, öğretim programında yer alan amaçların gerçekleştirilmesi sürecinde öğrencilere ve öğretmenlere temel başvuru kaynağı ve kılavuzudur,

4. Ders kitapları öğretim sürecinde öğretmenin gücünü daha iyi kullanmasını sağlamaktadır,

5. Ders kitapları nitelikli öğretimi etkileyen başlıca araç gereçlerdir,

6. Ders kitapları hem biçim hem de içerik açısından bilgi yüklü grafiksel tasarım ürünleridir. Ders kitaplarına seçilen metinlerin resimlenmesi ve eğitsel açıdan tasarlanması da önem kazanmaktadır,

7. Ders kitapları kolay ulaşılabilir ve en sık kullanılan araç ve gereçler olması açısından özenle hazırlanması gereken materyallerdir.

Birçok amaç ve işleve göre hazırlanan ders kitaplarındaki çeşitlilik ilgili dersin öğretim programına bağlı olarak oluşmaktadır. Tarih ders kitabı, matematik ders kitabı, Türkçe ders kitabı vb. (Yalınkılıç, 2014, s. 4). Kolaç (2003, s. 107)' a göre öğrenme ve kendini geliştirme yetilerinin ilk aşaması olan ana dilini iyi kullanma yetisini içeren Türkçe ders kitaplarının yeri diğer ders kitaplarından ayrıdır. Türkçe ders kitapları öğrencilerin okuyarak ve dinleyerek bilgi edinme sürecine katılmalarını sağlar. Öğrenciler ders kitabında yer alan kendilerine ilginç gelen, merak duygularını harekete geçiren yeni bilgileri severek ve ilgiyle okuyacak ve daha sonraki süreçlerde ihtiyaç duydukları bilgileri sözlü ve yazılı olarak başkalarına aktaracaktır (Onan ve Arısoy, 2013, s. 79).

Türkçe dersi öğretim programında öngörülen kazanımların gerçekleşmesi neticesinde diğer derslere temel niteliğinde bir ders olan Türkçe dersleri, daha donanımlı bireyler yetiştirme sürecine zemin hazırlayacaktır. Özbay (2003) çalışmasında Türkçe derslerinde öğretmenlerin %94.44 oranında Türkçe ders kitaplarından faydalandıklarını belirtmiştir.

Araştırma sürecinde kullanılan Koza yayınlarının ilkökul 2. sınıf Türkçe ders kitabı Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2018- 2019 eğitim- öğretim yılından itibaren tüm sınıflar düzeyinde uygulanmak üzere 19. 01. 2018 tarihinde Talim ve Terbiye Kurulunun 44 sayılı kararıyla “İlkokul(1- 4. sınıflar), Ortaokullar ve İmamhatip Ortaokulu (5- 8. sınıflar) Türkçe Dersi Öğretim Programı” kapsamında okutulacak olan Türkçe ders kitaplarından biridir.

2. 2. 1. Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinler

Türkçe öğretimi sürecinde yazınsal ve öğretici nitelikteki metinler temel araçlardır. Türkçenin akıcılığı, yalınlığı, deyimleme ve mecaz gücüyle duygu ve düşünce zenginliği sağlayan metinler öğrencilere yaşantı zenginliği kazandırır (Sever, 2004, s. 8- 9). Güncel Türkçe Sözlük’ te metin “ 1. Bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü. 2. Basılı veya el yazması parça” olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr). Metin, bilgi, duygu ve düşüncelerin mantıklı bir düzenlemeyle ve dil bilgisi kurallarına uygun olarak yerleştirildiği yapılardır (Güneş, 2016, s. 247). Bu yapı her türden bilgi, duygu ve düşüncelerin bilinçli bir düzenleme yoluyla yerleştirildiği bir örüntüdür. Yazar ve okuyucu arasındaki bilgi akışını kolaylaştırmak ve zihinler arasındaki etkileşimi sağlamak için bu mantıklı düzenlemeye ihtiyaç vardır (Güneş, 2007, s. 215).

Milli Eğitim Bakanlığınca 2018- 2019 eğitim- öğretim yılından itibaren ders kitabı olarak kullanılması uygun görülen Türkçe ders kitaplarında çeşitli temalarda farklı türden metinler yer almaktadır. YTDÖP’ da verilen dinleme/ izleme, konuşma, okuma ve yazma becerileriyle ilgili kazanımlara metinler aracılığıyla ulaşılması hedeflenmiştir. YTDÖP (2018)’ de “ Türkçe dersinde temel dil becerilerinin

kazandırılmasında metinlerden yararlanılır” denilerek Türkçe ders kitaplarına alınacak metinlerin nitelikleri şu şekilde belirlenmiştir (MEB, 2018):

“ 1. Ders kitaplarına alanda yaygın olarak kabul görmüş yazar ve eserlerden, edebî ve kültürel değer taşıyan metinler alınmalıdır. Türk cumhuriyetleri ve Balkan Türkleri edebiyatlarından eserlere yer verilmelidir.

2. Seçilen metinler ikincil aktarımlar yerine yazarın eserinden alınmalıdır.

3. Ders kitaplarında “Bu kitap için yazılmıştır.” ifadesini içeren metinler kullanılmamalıdır. Yalnızca 1.sınıf ders kitaplarında ders kitabının yazarı/yazarları tarafından yazılan en fazla iki metne yer verilebilir.

4. Aynı yayınevine ait kitaplarda bir sınıf düzeyi için seçilen metin, başka bir sınıf düzeyinde kullanılmamalıdır.

5. Öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmek amacıyla aynı yazar ve/veya şairlerden (serbest okuma metinleri hariç, ders kitabı yazarı/yazarları tarafından yazılan metinler dâhil) en fazla iki metin seçilmelidir.

6. Dünya edebiyatından seçilen metinler, doğru ve nitelikli çevirilerden alınmalıdır.

7. Ders kitabında temaları destekler nitelikte edebî ve estetik değer taşıyan serbest okuma metinlerine yer verilmelidir.

8. Tamamı ders kitabına alınamayacak uzunluktaki roman, hikâye, tiyatro, destan gibi türlerdeki eserlerden yapılan alıntılarda eserdeki bağlamın yakalanabilmesi için metnin başında eserin seçilen bölümüne kadar olan kısmın kısa özeti verilmelidir. Seçilen metnin eserin hangi bölümünden alındığına dair kısa bir açıklama yapılmalıdır.

9. Metinlerdeki eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler (argo ve küfür, olumsuz örnek oluşturabilecek davranışlar, cinsellik, şiddet vb. içeren unsurlar) metnin bütünlüğünü bozmamak kaydıyla çıkarılmalıdır.

10. Yazarın söyleyişinden ya da Türkçenin dönemsel söyleyiş özelliklerinden kaynaklı yazım farklılıkları hata olarak nitelendirilip düzeltilmez. Metin içerisinde yer alan dönemsel farklılıklara (yazım ve noktalama) yönelik açıklamalar dipnot şeklinde verilmelidir. Ayrıca bu hususlardan öğretim amaçlı olarak yararlanılabilir.

11. Ders kitabında gazete haberi, reklam, dilekçe, tutanak, öz geçmiş, ağ günlüğü (blog), sosyal medya uygulamalarında yer alan yazı türlerinde ders kitabının yazarı/yazarları tarafından üretilen metinler de kullanılabilir. Bu türler 3 ve 5. maddelerdeki açıklamalar kapsamında değerlendirilmez.

12. Metinlerde tema ve kazanımlara uygun olarak metnin bütünlüğü ve tutarlılığı korunmak kaydıyla bazı bölümler çıkarılarak kısaltmaya gidilebilir. Çıkarılan bölümler parantez içinde üç nokta ile gösterilmelidir.

13. Çeşitli metinler içinde yer alan kimi bağımsız ve kendi iç bütünlüğüne sahip anı, fıkra, anekdot vb. bölümler metin olarak seçilebilir.

14. Yazar ve şairlerin biyografilerinde yalnızca edebî yönleri ön plana çıkarılmalıdır” (s. 19).

2. 2. 1. 1. Metin Türleri

Edebi eserlerin biçim, teknik özellik ve konu bakımından çeşitlilik göstermesine tür denir. Edebiyat türleri, değişmeyen yazı kalıpları değildir. Toplumların zamanla kendini gösteren değişiklikler sonucu yeni ihtiyaçlarının ortaya çıkması ve bunların yazıya yansması da yeni türlerin doğmasına yol açmıştır (Kavcar, Oğuzkan ve Aksoy, 2003, s. 64). Dil öğretim yaklaşımlarında görülen değişimler metinleri de etkilemiş ve her yaklaşım kendine özgü metin anlayışını oluşturmuştur. Dil öğretiminde önceleri edebi metinlere önem verilmiş, daha sonra üretilmiş metinlere geçilmiştir. Son yıllarda ise özgün metin ve etkinlikler kullanılmaktadır (Güneş, 2016, s. 249).

Çeçen ve Çiftçi (2007) metin ve metin türlerini şu şekilde açıklamaktadır:

“ Ders kitaplarına alınan metinlerin çeşitli özellikleri yanında türlerinin de eğitim açısından önemli bir yeri vardır. Türlerle ilgili bilginin kavratılması salt tür bilgisi, türün özellikleri vs. değildir. Türün taşıdığı dil ve anlatım özellikleri de bu yolla kavratılabilir. Masalla, öğrenilen geçmiş zaman kipi; hikâyeyle, anlatım biçimi olarak betimleme ve betimleme sırasında sıfatlar, zarflar; makaleyle açıklama; şiirle mecazlar ve söz sanatlarını kavratmak mümkündür. Dolayısıyla Türkçe dersleri açısından metinleri ve bu metinlerin türlerini, yalnızca belli kazanımlara ulaşmak için kullanılan araçlar olarak görmemek gerekir” (s. 41).

Türkçe derslerinde kullanılan metin türlerinin özelliklerini bilmek öğretmenlere ve öğrencilere ders işleme sürecinde ve metinlerin okunmasında kolaylık sağlayacaktır. Örneğin şiir türünde bir metnin okunmasında öğrenci daha duygulu ve coşkulu bir okuma eylemi gerçekleştirecektir.

YTDÖP’ da her bir sınıf düzeyinde 3’ ü zorunlu 5’ i seçmeli olmak üzere 8 tema belirlenmiştir. Her bir temada 3’ ü okuma, 1’ i dinleme/ izleme metni olmak üzere dörder metnin işlenmesi öngörülmüştür. Bu metinlere ek olarak temalara uygun 8 tane serbest okuma metnine yer verileceği belirtilmiştir. Serbest okuma metinleriyle birlikte ders kitaplarında toplam 40 metin yer alacaktır. Dinleme/ izleme metinleri, okuma metinleri ve serbest okuma metinlerinden oluşan 40 metin 3 farklı metin türünde yer almıştır. Bunlar bilgilendirici metinler, hikâye edici metinler ve şiir türündeki metinlerdir (MEB, 2018, s. 17- 18). Bu araştırmada Türkçe ders kitaplarındaki metin türleri incelenirken YTDÖP’ da yer verilen metin türleri sınıflandırması esas alınmıştır.

Şekil- 3: YTDÖP’ da Yer Alan Metin Türleri

TÜRLER	1	2	3	4	5	6	7	8
BİLGİLENDİRİCİ METİNLER								
Anı		+	+	+	+	+	+	+
Biyografiler, Otobiyografiler							+	+
Blog						+	+	+
Dilekçe					+		+	+
Efemera ve Broşür (liste, diyagram, tablo, grafik, kroki, harita, afiş vb. karma içerikli metinler)		+	+	+	+	+	+	+
e-posta			+	+	+	+	+	+
Günlük		+	+	+			+	+
Haber Metni, Reklam		+	+	+	+	+	+	+
Kartpostal		+	+	+				
Kılavuzlar (kullanım kılavuzları, tarifname, talimatnameler vb.)		+	+	+	+	+	+	+
Gezi Yazısı						+	+	+
Makale / Fıkra / Söyleşi /Deneme					+	+	+	+
Mektup					+	+	+	+
Özlü Sözler (atasözü, deyim, duvar yazıları, döviz vb.)	+	+	+	+				
Özlü Sözler (vecize, atasözü, deyim, aforizma, duvar yazıları, motto, döviz vb.)					+	+	+	+
Sosyal Medya Mesajları				+	+	+	+	+
HİKÂYE EDİCİ METİNLER								
Çizgi Roman	+	+	+	+	+	+	+	+
Fabl	+	+	+	+	+	+	+	+
Hikâye	+	+	+	+	+	+	+	+
Karikatür	+	+	+	+	+	+	+	+
Masal / Efsane / Destan	+	+	+	+	+	+	+	+
Mizahi Fıkra	+	+	+	+	+	+	+	+
Roman				+	+	+	+	+
Tiyatro	+	+	+	+	+	+	+	+
ŞİİR								
Mani / Ninni	+	+	+	+				
Şarkı / Türkü	+	+	+	+	+	+	+	+
Şiir	+	+	+	+	+	+	+	+
Tekerleme / Sayısmaca / Bilmecce	+	+	+	+				

Kaynak: (MEB, 2018)

2. 2. 1. 1. 1. Bilgilendirici Metinler

Okuyucuyu bilgilendirmek, düşünce ve kanaatlerini değiştirmek ya da güçlendirmek amacıyla kaleme alınan metinlere öğretici (bilgi verici) metinler adı verilir (Aktaş, 2001, s. 135; Aktaran: Sulak, 2009, s. 25). Bilgilendirici metinler bir başka dille öğretici metinler; anlatımın açık ve seçik olarak kullanıldığı, bir konu hakkında bilgi vermek ya da o konuyu açıklamak amacıyla yazılan yazılardır (Güneş, 2007, s. 218).

YTDÖP (2018)' de bilgilendirici metinler olarak sınıf düzeylerine göre anı ,biyografiler, otobiografiler, blog, dilekçe, efemera ve broşür (liste, diyagram, tablo, grafik, kroki, harita, afiş vb. karma içerikli metinler), e-posta, günlük, haber metni, reklam, kartpostal , kılavuzlar (kullanım kılavuzları, tarifname, talimatnameler vb.), gezi yazısı, makale / fıkra / söyleşi / deneme, mektup, özlü sözler (atasözü, deyim, duvar yazıları, döviz vb.), özlü sözler (vecize, atasözü, deyim, aforizma, duvar yazıları, motto, döviz vb.), sosyal medya mesajları gibi farklı türlere yer verilmiştir (MEB, 2018). Türkçe ders kitaplarında fen bilimleri, sosyal bilgiler gibi derslerde olduğu gibi doğrudan okuyucunun algısına sunulan, yorumlama ve düşünme yeteneği gerektirmeyen, amacı okuyanın bilgilenmesi olan temalara uygun nitelikte ve sayıda bilgilendirici metinlere yer verilmektedir.

Bilgilendirici metinlerin genel özellikleri şu şekildedir (İşeri, 1998; Güneş, 2007; Kolaç, 2009; Güneş, 2016):

- Gerçek dünya ve gerçek olaylar konu edilir,
- Doğrudan doğruya somut nitelikte bilgilere yer verilir,
- Bilgiler tesadüfen verilmez, mantıklı bir biçimde yapılandırılır,
- Yazarın amacı okuyucuya bir şeyler öğretmektir,
- Açık, doğrudan ve kolay anlaşılabilir bir üslup kullanılır,
- İleti tek, açık ve nettir; doğrudan verilir,
- Sözcükler ve cümleler tek anlamlıdır,
- Üslup kaygısı taşınmaz,
- Anlatımı güçlendirmek için örnek, tanım ve karşılaştırmalara yer verilebilir,
- Metin okurun deneyim, yaşantı ve bilgi düzeyine göre yapılandırıldığı için okurun metinle iletişim kurması karmaşık bir özellik göstermez,
- Eleştirel okuma ve yorumlama yeteneğini geliştirir.

2. 2. 1. 1. 2. Hikâye Edici Metinler

Hikâye, Coşkun (2009) tarafından şu şekilde tanımlanmıştır:

“ Hikâye, insanlık tarihinde binlerce yıldır kullanılan bir metin türüdür. Zamana ve kültürlere göre birtakım değişiklikler gösterse de hikâye, metin elementleri en somut biçimde tespit edilebilen ve metin yapısı bakımından insanlarda ortak beklentiler oluşturan bir türdür” (s. 252).

Bu tür metinler hayatımızı zenginleştiren, hayal gücümüzü geliştiren metinlerdir (Güneş, 2007, s. 217). Çetişli, (2004, s. 16- 20) hikâye edici metinlerin edebiyat sanatının iki ana formundan biri olduğunu söylemiştir ve bu metinleri, insanın merak duygusunun var ettiği; sonu kimi zaman hoşça vakit geçirmeye, kimi zaman da mutlak gerçeğe çıkan sorular yumağı, bu sorulara olayların kurgusu ve estetik anlatımla cevap bulma ve verme gayretinin sonucu belli bir zaman ve mekân bağlamı içinde, belli şahıs kadrosunun yaşadığı olayları anlatan tahkiyeli bir edebî form olarak tanımlamıştır (Aktaran: Başaran ve Akyol, 2009, s. 14). Okuru düşler âleminin renkli sokaklarında sürükleyen hikaye edici metinlerde art arda gerçekleşen olaylar yazarın kullandığı mecazlı ve düşsel dille yoğrulur.

YTDÖP (2018)' de hikâye edici metinler olarak sınıf düzeylerine göre çizgi roman, fabl, hikâye, karikatür, masal, efsane, destan, mizahi fıkra, roman ve tiyatro gibi farklı türlere yer verilmiştir (MEB, 2018).

Hikâye edici metinlerin genel özellikleri şu şekildedir (İşeri, 1998; Güneş, 2007; Kolaç, 2009; Güneş, 2016):

- Temel olan olaydır ve olaylar oluş sırasına göre anlatılır,
- Gerçek dünyanın yanında fantastik ve kurgusal nitelikte konulara da yer verilebilir,
- Öyküleyici anlatım biçimi kullanılır,
- Okurun sezgisine ve anlama yeteneğine yönelik ifadeler yer verilir,
- İleti örtüktür, okuyucunun deneyimi ve ön bilgilerine dayanarak iletiye ulaşması beklenir,
- Anlatılmak istenen bir olay vardır ve bu olay bir kurgu dahilinde işlenir,
- Sözcükler ve cümleler bilinen anlamları dışında kullanılabilir,
- Üslup kaygısı vardır,

- Hareketlilik, heyecan, merak ögeleri ön plandadır,
- Kişi, yer ve zaman ögeleriyle kurulu bir plan vardır.

2. 2. 1. 1. 3. Şiir

Şiir, edebi türler içinde insanın imgelem zenginliğinin ve yaratıcılığının dilde somut bir biçimde verildiği bir türdür ve doğası gereği çocuklara çok yakındır (Sivri, 2007, s. 651). Yalçın ve Aytaş (2014) da çocuk ve şiir kavramının birbirine çok yaklaşıklık ve yakın olduğunu söyleyerek çocukların ruh dünyasındaki zenginliklerle eş değer olan şiiri “ Şiir duygulara hitap eden, orada kök salıp yeşeren, meyvesini hayallerle süsleyip, ahenkle sergileyen bir sanattır” diye tanımlamaktadır (s. 207). Şimşek (2005) ise şiiri şöyle tanımlamaktadır: “ Dilin üst düzeyde bireysel kullanımından doğan, coşkuya dayalı metinlerdir” (s. 123). Kıbrıs (2010), “ Şiir, genellikle en az sözcükle en çok şey anlatma sanatı olarak tanımlanır” diyerek şiirin az sözle çok şey ifade etme yönünü vurgular (s. 142).

Şiir adı verilen eserler, hayal gücü, duygusallık, ahenk ve vezin gibi içerik anlatım ve biçim özellikleriyle diğer edebi türlerden ayrılır. Şiir, düzyazıya göre daha çok estetik değerler taşıyan ve daha yoğun dikkat gerektiren bir türdür (Oğuzkan, 2001, s. 248). Şiir türündeki metinler çeşitli duyguları aktarmak, açıklamak vb. amaçla yazılır. Şiirde yeni anlamlar üretilir, bilinen anlamların dışına çıkılır ve kelimelerde anlam kaymaları olabilir (Güneş, 2007, s. 218).

YTDÖP (2018)’ de şiir türünde sınıf düzeylerine göre mani, ninni, şarkı, türkü, şiir, tekerleme, sayısmaca, bilmece gibi farklı türlere yer verilmiştir (MEB, 2018). Şiir türündeki bu metinler anadilinin zenginliklerini, şiir dilinin inceliklerini ve şiir türünün kendine özgü niteliklerini yansıtıcı nitelikte olmalıdır.

Şiir türündeki metinlerin genel özellikleri şu şekildedir (Güneş, 2007; Oğuzkan, 2001; Şimşek, 2005; Güleryüz, 2003):

- Ses bilincini geliştirmeye en uygun türdür,
- Duyguların ifade edilmesine olanak tanır,

- Yapı olarak dize ve kıtalardan oluşur,
- Kafiye, aliterasyon, yarım kafiye ve ölçü gibi ahenk öğelerinden oluşur,
- Müzikal unsurlarla zenginleştirilmiş sanatlı bir dile sahiptir,
- Süslü ve mecazlı kelimeler kullanılabilir,
- Yeni anlam üretilerek kelimelerin bilinen anlamlarının dışına çıkılabilir.

2. 3. Çocuk ve Çocuk Edebiyatı

2. 3. 1. Çocuk Kimdir?

Bilişsel, duyuşsal, sosyal, bedensel, kişisel ve ahlaki gelişim vb. alanlarda hayat serüveninde birçok farklılık gösteren insan, doğum öncesinden itibaren her yaş ve gelişim döneminde farklı gelişim ve değişim özellikleri gösterir. Bu dönemlerden biri de insan hayatında izler bırakan ve kişiliğin temellerinin atıldığı çocukluktur. Çocuğu çocuk yapan ve ona kendine özgü nitelikler kazandıran zaman aralığı olan çocukluk dönemi çocuğun gelişim göstererek hayatını devam ettirdiği zaman aralığıdır (Özbay, 2009, s. 109).

Çocuk ve çocukluk kavramlarının tarihi Tarihçi Philippe Aries' in 1960 yılında Fransa' da yayınlanan “ Çocukluğun Tarihi” adlı kitabı ile resmiyet kazanmıştır. Aries' e göre tarihsel süreçte çocuk ve gençlik kavramları kültürel olarak değişik zamanlarda farklı niteliklerdeydi. Örneğin 18. yy. da günümüzdekinden farklıydı. Çocuk ve gençlik edebiyatı belirli bir çocuk anlayışının yaygınlaşması ve çocukluğun tarihinden etkilenmek adına “ çocuk” kavramıyla sıkı sıkıya bağlıdır (Kaminski, 2009, s. 11- 13). Çocuk edebiyatı alanında yapılacak çalışmaların da beklenen amaçları karşılayabilme düzeyi, çocuk edebiyatının hedef kitleleri olan ve çocukluk dönemine adını veren “çocuk” kavramının taşıdığı anlamın ve niteliklerin iyi bilinmesiyle mümkündür.

“ Çocuk” ilgili literatürde farklı şekillerde tanımlanmıştır. Yörükoğlu (1992, s. 13) ‘ na göre çocuk, gelişen insan yavrusu, henüz olgunlaşmamış ve reşit olmayan küçük vatandaşdır. Yalçın ve Aytaş (2014, s. 13) ise iki yaşından ergenlik dönemine kadar olan büyüme döneminde bulunan kız ve erkekleri çocuk olarak tanımlamıştır. Şimşek (2005, s. 13) çocuğu, doğum ve ergenlik arasındaki dönemi yaşayan küçük

insan şeklinde tanımlayarak 0- 15 yaş gurubunu çocuk olarak nitelendirir. Şirin (2000) ise çocuğu insan yaşamında ergenlikten önce gelen dönemle ilişkilendirir ve insandır diyerek bir filozofa benzetir. Bu filozofun yaşam macerasına şaşkınlıkla, tereddütsüz ve korkusuzca baktığını belirtir.

Birçok tanımla nitelendirilen çocuk kendine özgü istek, ihtiyaç ve davranışlarıyla anlam kazanır (Sever, 2012). Çocuğun normal gelişim göstermesi dokunulma, sosyalleşme, güven, uyarılma, yapı/ düzen ve kendini değerli görme gibi gereksinimlerinin karşılanmasıyla mümkündür (Cüceloğlu, 2015, s. 116). Çocuk sevme ve sevmeye, kendini ifade etmeye, oyun oynamaya, dış dünyayı tanımaya, güzel ve etkileyici sözler duymaya, güvenmeye, bir gruba ait olmaya ve çocukluğunu yaşamaya ihtiyaç duyar (Şimşek, 2005, s. 19- 20).

Çocuğun en önemli ihtiyacı içten sevmektir. Çocuğun samimiyetle sevilmesi, sevgi ihtiyacının karşılanması sevilmenin yanında çocuğun başkalarını sevmesini de sağlayacaktır. Sevgi ihtiyacı iyi karşılanan çocuk çevresine uyum sağlayarak iyi arkadaşlıklar kuracaktır (Ertuğrul, 2010, s. 39- 40). Çocuklar, sevgi yoluyla kurulan arkadaşlıklarını birlikte başarıma ve eğlenme duygularına fırsat veren oyun yoluyla geliştirirler. Çocuklar yaşlarıyla özgür ve kurallarını kendilerinin koyduğu, heyecan dolu küçük bir dünyada oyun oynayarak yeteneklerini ve becerilerini arttırır. Çocuğun kendini en rahat ifade edebildiği, ona özgü eğlenme ortamı sunan oyun çocuk için en doğal öğrenme ortamıdır. (Turan, 2011, s. 17).

Çocuk, dış dünyayla iletişim kurmak, dış dünyayı tanımak ve kendini ifade etmek ister. Bu ifade biçimi doğru, güzel ve etkileyici bir dille mümkündür. Dolayısıyla dilin en mükemmel kullanıldığı eserler olan edebi eserler de çocuğun duygusal dünyasına seslenen, güzellik duygusunu harekete geçiren edebiyat da çocukların ihtiyaçlarından biridir (Şimşek, 2005). Çocukların bu ihtiyaçları karşılanırken çocuk edebiyatı eserleri çocukların gelişim dönemi özelliklerine dikkat edilerek oluşturulur. Genel çerçevesi çizilen çocuk kavramı, yaş ve gelişim dönemi özelliklerinde sınırlandırmaya gidilerek birbirinden farklı ilgi, ihtiyaç ve beklentilerden oluşan farklı çocukluk dönemlerine ayrılmıştır. Oğuzkan (2001)

çocukluk dönemlerini 2- 6 yaşlarını kapsayan ilk çocukluk, 6- 10 veya 6- 12 yaşlarını kapsayan ikinci çocukluk ve 10- 13 veya 12- 14 yaşlarını kapsayan son çocukluk (erinlik) olarak üç döneme ayırmıştır. Benzer şekilde Yavuzer (2001) ve Senemoğlu (2010) da gelişim dönemlerini 2- 6 yaş ilk çocukluk, 6- 12 veya 6-13 yaş son çocukluk (okul dönemi) olarak ayırmışlardır. Bu araştırma kapsamında İlkokul çağındaki çocuğun gelişim dönemi özelliklerinin bilinmesi yararlı olacaktır.

2. 3. 1. 1. İlkokul Çağındaki Çocuğun Gelişim Dönemi Özellikleri (6- 10 yaş)

MEB, 2012 yılında 4+4+4 olarak bilinen ve zorunlu eğitim süresinin 8 yıldan 12 yıla çıkarıldığı kanunla eğitim sisteminin birinci kademesinin 4 yılı kapsayan ilkokul (1. 2. 3. ve 4. sınıf), ikinci kademesinin 4 yılı kapsayan ortaokul (5. 6. 7. ve 8. sınıf) ve üçüncü kademesinin ise 4 yılı kapsayan lise (9. 10. 11. ve 12. sınıf) olarak yapılandırılmasına karar vermiştir. Milli Eğitim Bakanlığı “Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği” nin 11. maddesinin 6. fıkrasında ilkokula başlama yaşı kayıtların yapıldığı yılın eylül ayı sonu itibarıyla 66 ayını tamamlamak olarak belirlenmiştir (Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, 2014, madde: 11). Bu araştırma kapsamında 6- 10 yaş ilkokul çağı olarak sınırlandırılmış ve bedensel, bilişsel, sosyal ve dil gelişimi açısından ilkokul çağındaki çocukların gelişim dönemi özellikleri belirlenmiştir.

İlkokul yıllarında bedensel gelişme ilk yıllara göre biraz yavaştır. Bedensel görünümde yaşanan değişimler çok belirgin değildir. Bu dönemde çocuğun kemik ve iskelet sistemi kas sisteminden daha ileridedir ve bu çocukta zaman zaman büyüme ağrılarına yol açar. Çocuk büyük kas becerilerinin yanında küçük kas becerilerine yönelik bedensel aktiviteleri de yapabilecek yeterliliğe ulaşır. Çocuk canlı ve enerjiktir, sürekli hareket halinde olmak ister (Senemoğlu, 2010; Özcan, 2009).

İlkokul çağındaki çocuk Piaget’ in bilişsel gelişim basamaklarından somut işlemler döneminindedir. Çocukların somut işlemler döneminde okula başlamaları elbette tesadüf değildir. Bir önceki dönem olan okul öncesinden farklı olarak çocuklar somut düşünmeye, problemleri somut verilerle çözmeye başlar. Çocuk

gözüyle gördüğü, dokunduğu eşya ve nesnelere üzerinde çok boyutlu düşünerek mantıksal akıl yürütebilir. Bu dönemdeki çocuklar karar verirken gözlemlerinden ve mantıksal sonuç çıkarımlarında faydalanır. Bu dönem çocuğu için yazılmış eserler soyut kavramlardan ziyade somut nitelikte, çocuğun ilgiyle okuyacağı ve okulda öğrendikleriyle ilişkilendirebileceği türden eserler olmalıdır. (Senemoğlu, 2010; Güleriyüz, 2003).

İlkokul çağındaki çocuk okulda ailesinin dışında arkadaşları ve öğretmenleriyle kurulu yeni bir hayatla tanışır. Okulda yapılan etkinlikler yoluyla sosyalleşme ve sorumluluk alma becerileri oluşmaya başlar. Arkadaşlarıyla olan ilişkileri çocuğun kendi benliğini ve diğer insanların duygularını keşfetmesini sağlar. Çocuk artık benmerkezci değildir. Çocuğun arkadaşları ve öğretmeniyle kurduğu güçlü iletişimi okula karşı sevgi ve başarısına da yansıtır. Rekabet ortamında başarı ve başarısızlık duygularını tadan çocuk çabalarının desteklenmesini, başarı duygusunun onaylanmasını bekler. Başarıya karşı aşağılık duygusu döneminde olan çocuğun çabaları desteklenirse başarılı ve çalışkan olma duyguları gelişir. Çocuk kendi cinsinden arkadaşlarıyla grup oyunları oynayarak cinsel kimliğini kendi hemcinsi olan bireylerle özdeşleşerek oluşturur, sosyal cinsiyet rollerini öğrenir, paylaşmayı ve işbirliğini öğrenir (Özcan, 2009; Senemoğlu, 2010; Yavuzer, 2001).

Çocuklar içinde yaşadıkları çevrede ihtiyaçlarını karşılayabilmek için işaretleri, sesleri ve daha sonra ise kullanılan araçların isimlerini öğrenirler. Dil gelişimi neticesinde çocuk anlama ve anlatma becerilerini geliştirir. Okul çocuğu toplumsal bakış açısı kazandığı için arkadaşlarıyla ve çevresindeki diğer insanlarla konuşurken onların düşünce, istek ve gereksinimlerine dikkat eder. Sözcük dağarcığı hızla gelişen çocuk nesne ve olayları edat ve sıfat kullanarak birçok yönden tanımlayabilir. Dersler aracılığıyla okuduğunu anlamayı, özet çıkarmayı, yazım kurallarını öğrenir ve uygular. Yeni şiirler, şarkılar, hikâyeler öğrenir (Özcan, 2009; Güleriyüz, 2003).

2. 3. 2. Çocuk Edebiyatı

Araştırmanın amacının “ İlkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin çocuk edebiyatı metinlerinin nitelikleri açısından incelenmesi” olmasından dolayı bu bölümde çocuk edebiyatıyla ilgili kuramsal bilgilere yer verilmiştir.

2. 3. 2. 1. Çocuk Edebiyatının Tanımı ve Kapsamı

Çocuk edebiyatı, üzerinde tartışılarak çeşitli fikirler öne sürülen bir kavramdır. İnsanın iki yaşından ergenlik çağına kadar olan dönemini kapsayan çocukluk dönemi için ayrı bir edebiyatın varlığı ve çocuk edebiyatı kavramı ortaya çıktığı dönemden bu yana tartışma konusu olmuştur. Çocuk ve edebiyat kavramlarından oluşan çocuk edebiyatı, bu iki kavramın birleşmesinden çok daha fazla ve anlamlı bir boyut kazanmıştır. Tezimizin yazılma amacı göz önünde bulundurulursa çocuk edebiyatı diye bir kavramın varlığı ve çocuk edebiyatının ayrı bir edebiyat alanı olarak gerekliliği tartışma konusu olarak alınmayıp, doğrudan çocuk edebiyatı kavramına yönelik bilgilere yer verilecektir.

Edebiyat, insanların duygu, düşünce ve hayallerini, dili kullanarak edebi ve estetik bir biçimde dile getiren yazılı ve sözlü ürünlerin tamamıdır (Yalçın ve Aytaş, 2014, s. 17). Edebiyat, insan ve hayat gerçeğine sanatçı duyarlılığıyla kurgulanmış yeni bir pencereden bakmamızı sağlar ve dilin etkili kullanımına örnek deneyimler sunar (Sever, 2008, s. 11). Şirin (2000, s. 9) çocuklar için de bir edebiyatın olduğunu ve bu edebiyatın çok yeni bir oluşum olduğunu, çocuğa dıştan bakmanın yanında çocuğun içsel özelliklerine yönelim ve çocukların yetişkinlerden farklı eğilimlerinin keşfedilmesi, çocuksu duyarlılıklarının farkına varılması sonucu çocuğa özgü bir edebiyat oluşumunun zemininin hazırlandığını söyler. Çocuğa özgü bu edebiyat alanının gelişmesinde çocukların kendileri için hazırlanmış yazılı ve sözlü kaynaklara ihtiyaç duymaları neticesinde onlara uygun eserlerin kaleme alınması fikrinin ortaya çıkması etkili olmuştur. Çocuk edebiyatı, edebiyatın bütün alanlarında bulunan nitelikleri içinde barındıran ancak kaleme alınan eserlerde hedef kitle olan çocukların özelliklerinin göz önünde tutularak çocuğun bir bütün halinde kucaklandığı bir alandır (Yalçın ve Aytaş, 2014).

Oğuzkan (2001, s. 5- 7) çocuklar için edebiyatın önemini şu maddelerle açıklar:

1. Edebiyat güzel vakit geçirten, eğlendirici bir şeydir,
2. Edebiyat ruhu canlandırır, yaşama gücünü arttırır,
3. Edebiyat yaşamı keşfetmeye yardımcı olur,
4. Edebiyat rehberdir,
5. Edebiyat yaratıcılık duygusunu geliştirir,
6. Edebiyat dil gelişimini destekler.

Şirin (2000) ‘ e göre “ Çocuk edebiyatı her şeyden önce edebiyattır. Edebiyat yönü ile edebiyatın içinde en incelikli yazarlık biçimidir. Her yaştan okurun ilgisini çekebilene, okunabilene, dili, anlatımı ve biçimi ile edebiyatın içinde yeni bir türdür” (s. 10). Çocuklar için bu derece öneme sahip bir edebiyat türü olan çocuk edebiyatı, çocukları ilgilendiren, çocukların tercih ettiği eserlerden oluşan ayrı bir türdür (Aytaş ve Yalçın, 2014).

İlgili alan yazın uzmanları çocuk edebiyatını farklı niteliklerine değinerek farklı şekillerde tanımlamaktadırlar. Sever’ e göre (2012, s. 17) çocuk edebiyatı, erken çocukluk döneminden başlayarak ergenlik dönemini de içine alan bir yaşam döneminde, çocukların dil gelişimi ve anlama seviyelerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal nitelikte dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni seviyelerini yükselten ürünlerin genel adıdır. Şirin (2000) çocuk edebiyatını “ Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyattır” şeklinde tanımlamaktadır (s. 9). Yalçın ve Aytaş (2014, s. 17) da Şirin (2000)’ le benzer nitelikte bir tanımla çocuk edebiyatının çocuğu eğlendirirken eğiten yönüne vurgu yaparak sözlü ve yazılı tüm ürünleri bu edebiyata dâhil etmektedir. Yılar ve Turan (2011)’ a göre “ Çocuk edebiyatı, çocukların dil gelişimine katkıda bulunan, onların edebi ihtiyaçlarını karşılayan; çocuklar için, çocuklara göre yaratılmış edebiyattır” (s. 32).

Çocuk edebiyatıyla ilgili tanımlar genel olarak değerlendirildiğinde çocuk edebiyatı, çocukların dünyasına seslen, estetik ve sanatsal nitelikli eserlerden oluşan; çocukların tüm gelişim alanlarına yönelik ihtiyaçlarını karşılayan bir edebiyat alanıdır. Bu edebiyat alanının ne olduğu ya da ne olmadığı hakkında da birçok görüş vardır. Şirin (2000, s. 10) çocuk edebiyatının çocuklara çocuğu ya da çocukluğu anlatan, sınırlandırılmış bir edebiyat olmadığını; çocuğu çepeçevre kuşatan bir edebiyat olduğunu söyler. Yalçın ve Aytaş (2014) da çocuğu konu edinen veya kahramanı çocuk olan her kitabın çocuk edebiyatı olmadığını, çocuk edebiyatının diğer türlerden bıçakla kesilmiş gibi ayırlamayacağını söyler. Baş (2012) çocuk edebiyatının özel bir alan olarak kimlik kazanma sürecinin devam ettiğini söyleyerek çocuk edebiyatına dair şu hususları vurgular:

“

1. Edebiyat hazzını ve estetiğini taşıyabilecek ve aktarabilecek hüviyete sahip olmalıdır.
2. Çocuğun duygu ve düşünce dünyasını içerebilmeli ve bu yönde amaçlar geliştirmelidir.
3. Çocuğu küçük, basit ve yetişkin biblosu olarak görmemelidir.
4. Çocuğun, yeteneklerini keşfetmesine yardımcı olmalıdır.
5. Edebiyatın sözlü ve yazılı bütün ürünlerinden faydalanabilmelidir.
6. Çocuğa seçici ve eleyici olma nitelikleri kazandırmalıdır.
7. Bireyin ve toplumun tecrübelerini yansıtabilmelidir.
8. Kültür aktarımı sağlamalı ve çocuğun evrensel değerleri tanımmasına yardımcı olmalıdır.
9. Diğer disiplinlerle iş birliği içinde olmalıdır.
10. Çocuğa okur hüviyeti kazandırmalıdır.
11. Çocuğun ana dil bilincini kazanmasında örnek ve etkin olmalıdır.
12. Çocuk edebiyatının, bireyin çocukluk dönemi ile yetişkin olma süreci arasında kalan ve bir nevi tutuşma dönemi olan gençlik çağına hitap eden gençlik çağına da zemin hazırlayabilmesi önemlidir” (s. 6- 7).

İlgili alan uzmanlarının görüşleri incelendiğinde çocuk edebiyatının çocuğun kişisel ve sosyal yönden gelişimini destekleyen ve sınırları net bir şekilde çizilmemiş

bir alan olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Çocuk edebiyatının kapsamı çocukla sınırlı değildir. Büyüklere seslenen birçok edebiyat eseri aynı zamanda çocuklara da seslenebilir. Ömer Seyfettin' in Kaşığı, And, Forsa ve Falaka gibi birçok öyküsü büyükler için yazılmış olmasına rağmen günümüzde ilk gençlik çağı çocuk kitapları olarak kabul edilmektedir (Yalçın ve Aytaş, 2014, s. 18). Şirin (2000)' e göre çocuk bakış açısını sanatçı bakışıyla bütünleştiren yazar ve çizerler çocuk edebiyatının kapsamını oluşturmaktadır. Çocuk edebiyatıyla edebiyatı estetik açıdan birbirine karşı iki edebiyat olarak görmemeliyiz. Çocuklar için yapılan edebiyat, edebi nitelik taşıyorsa yetişkinlerce de okunabilir. Çocukluğu anlamlandırma süreci bu yetkin eserlerin okumasıyla sağlanabilir. Çocuk edebiyatı çocuk işi olmayan ancak içindeki çocuğu yaşatan yazar ve çizerlerin sunduğu çocuksu bir şölendir.

2. 3. 2. 2. Çocuk Edebiyatının Amacı ve Önemi

Çocuk edebiyatı, amaç ve işlev olarak çocuğa yönelik bir edebiyattır ve bu yönüyle özgün ve önemsenmesi gereken bir edebiyat alanıdır. Çünkü biyolojik, kültürel ve medeni açıdan düşünürsek çocuk yerel ve evrensel anlamda bir gerçektir. Çocuk milli bağla milletinin, beşeri bağla tüm insanlığın geleceğidir. Bu bağ çocuğun önemini tartışılmaz bir gerçek kılmaktadır (Tekin, 2005, s. 469).

Çocuk edebiyatı çocuklar olduğu için vardır ve nitelikli çocuk edebiyatı çocuğun dili doğru kullanmasını, kendini ifade edebilmesini, betimleme becerisini ve bakış açısını zenginleştirmesini sağlar. Çocuk edebiyatla; sevme, paylaşma, iyilik, dostluk ve erdemli olma duygularını geliştirir; merak, araştırma, eleştirme, sorgulama yönlerini geliştirerek tarihe, sanata, bilime ve teknolojiye yönelik bilgiler edinir (Akın, 2009). Edebiyat aracılığıyla ufku genişleyen çocuk hayata farklı bir açıdan bakmayı öğrenir ve kendini sorgulayarak yeniler.

Çocuk edebiyatı çocuk için doğrudan bir eğlence aracıdır. Çocuk hayal dünyasını geliştirerek farklı dünyalara sürüklenir. Çocuk edebiyatı çocuğun çevresinde olan bitene karşı farkındalık oluşturmasını sağlar. Ayrıca çocukta dil gelişiminin daha çok sağlandığı ve kökleştiği çocukluk dönemlerinde alıcı ve ifade edici dil gelişimi çocuk edebiyatıyla desteklenir, çocuğun kelime hazinesi gelişir

(Yalçın ve Aytaş, 2014, s. 17). Çocuk edebiyatı ürünleri çocukları nitelikli metinlere yönlterek zamanla okuma kültürü edinme sorumluluğu edinen bireyler olmalarını sağlar (Sever, 2012, s. 19).

Çocuk edebiyatı odak noktası çocuk olan, çocuklara gerçek hayattan yaşam öyküleri ve deneyimler sunarak onların duygu ve düşüncelerini geliştiren, estetik ve sanatsal nitelikte eserlerle tanışmalarına imkân sunan, çocuğu bilimsel ve sanatsal bir anlam evrenine götüren çok yönlü ve amaçları olan bir alandır.

Çocuk edebiyatının önemine yönelik bu bilgiler ışığında çocuk edebiyatının amaçlarını şu şekilde sıralayabiliriz (Akın, 2009; Şimşek, 2005; Sever, 2012; Yalçın ve Aytaş, 2014; Oğuzkan, 2001; Şimşek, 2005; Kıbrıs, 2000; Şirin, 2000):

1. En iyi arkadaşın kitap olduğu ilkesinden yola çıkarak çocuğa ilk kitap sevgisini aşılama ve çocuğun edebi ve estetik değerde ilk eserle karşılaşmasını sağlamak,
2. Çocuğa okuma kültürü aşılama,
3. Çocuğun dil gelişimini desteklemek,
4. Çocuğun güven, kabullenme, başarma, sevme gibi ruhsal ihtiyaçlarına cevap vermek,
5. Çocuğu eğlendirirken eğitmek,
6. Çocuğun dünyasındaki bütün zenginlikleri yansıtır nitelikte olmak,
7. Çocuğun sosyalleşme, insanlara ve çevreye karşı duyarlı olma bilincini geliştirmek,
8. Çocuk psikolojisindeki gelişmelere ve farklı yaş dönemlerindeki değişmelere uygun olmak,
9. Çocuğun bilişsel gelişimini destekleyerek onu düşünmeye ve sorgulamaya yönlendirmek,
10. Çocuğun düş gücünün sınırlarını genişleterek yaratıcı düşünmeyi geliştirmek,
11. Çocuğun resim ve renk açısından nitelikli eserle karşılaşmasını sağlamak,

12. Çocuğun hikâye, şiir, fabl, çizgi roman vb. farklı türde ve nitelikli eserlerle buluşturmak,

13. Çocuğun dinleme, okuma, yazma ve anlatma yeteneklerinin gelişmesini sağlamak.

Çocuk edebiyatının ne olduğunu ve amaçlarını belirlemenin ardından çocuk gerçeğine uygun ve çocuk için yazma eyleminin temel ilkesi olan “çocuğa görelilik” kavramının ne olduğunu açıklamak yerinde olacaktır.

2.3.2.3. Çocuğa Görelilik

Çocuk edebiyatı kültüründe yazılmış eserlerin özünü “çocuğa görelilik” ilkesi oluşturur. 20. yy. ın ilk yarısında ortaya çıkan çocuk edebiyatının çocuk duyarlılığını kaybetmemiş, her yaştan yazar ve şairin vücuda getirdiği bir edebiyat olarak temel kaygısı çocuğa görelilik ilkesidir (Şimşek, 2005, s. 30- 31). Çocuğa görelilik ilkesi, çocuğun ilgilerini, ihtiyaçlarını, dil evrenini göz önünde bulundurarak okuma metnini bu niteliklerle örtüştürmeyi kapsar (Sever, 2012, s. 17).

Çocuk kitabı yazarlığı çocuğa göre bir yazarlık olarak çocuksu olana adanmış, insanın yaşadığı çocukluğu derinden sezebilen bir yazma biçimidir. Bir edebi eser çocuksu duyarlılığı başarıyla yansıtır çocuk kalbinin duyarlılıklarıyla özdeşleşiyorsa çocuğa göredir. Çocuk edebiyatı çocuksu bir dille oluşur. Çocuğa göre olan anlatım dilinin özelliklerini çocukların yaş grupları ve algılama düzeyleri belirler (Şirin, 2000). Dursunoğlu (2011, s. 32) da benzer görüşle çocuk edebiyatıyla ilgili eserlerde çocuğun seviyesine ve ilgi dünyasına uygun bir dil kullanmak gerektiğini söyleyerek “çocuğa görelilik” ilkesinden;

- Çocuğun hayal gücüne seslenen,
- Çocuğun rahatça okuyup anlayabileceği bir dil ve anlatımdan oluşan,
- Çocuğun ilgi duyabileceği konuları içeren,
- Çocuğu duygu ve düşünce yönünden geliştirebilen,
- Çocuğun düzeyine uygun bir olay örgüsüne sahip metinlerin anlaşılması gerektiğini belirtir.

Çocuğa görelik ilkesini yansıtan eserler çocuk için kaleme alınmış; çocuğun bilişsel gelişimine, algı düzeyine, bakış açısına, hayal dünyasına uygun; sade dille yazılmış ve çocuk gerçekliğine uygun eserler olmalıdır. Çocuk gerçekliğini iyi bilen yazar, Sever (2012, s. 29)' e göre çocukların yaşlara göre farklılaşan ilgi ve gereksinimlerini bilerek duygu ve düşüncelerini, sezgi ve anlatım gücünün yetkinliğini aşağıda yer alan soruları cevaplayarak çocukla paylaşmalıdır:

- Çocuklar nelerden hoşlanır ve nelere güler?
- Çocuklar neye heyecanlanır? Nelere üzülür?
- Çocuklar arkadaşlarıyla ve çevresiyle nelerini paylaşmak ister? Neleri paylaşırsa sevinç ve mutluluğu artar, çocuğun coşkusuna yenileri eklenir?
- Çocuğun yeteneklerini körelterek gizil güçlerinin ortaya çıkmasını engelleyen nelerdir?
- Çocuğun yaşam sevgisi nasıl beslenir?
- Çocuklarla hayata dair hangi sorunlar paylaşılmalıdır?
- Çocuklar sorunların çözümüne nasıl ortak edilmelidir?
- Çocuk gerçekliği hangi yönleriyle yetişkin gerçekliğinden ayrılır?
- Farklı koşullarda yaşayan çocukları ortak duygularda buluşturan temel öğeler nelerdir?
- Çocuk duyarlılığının evrensel boyutu nelerdir?

Bu sorulara verilen cevaplar ekseninde, çocuğu merkeze alan ve onu yetişkinden ayıran niteliklerin göz önünde bulundurulmasıyla çocuğa göre bir dünya kurgulanacak; çocuk gerçeği yetişkinden farklı bir yönelimle edebi esere yansıyacaktır. Bu bakımdan, çocuk gerçekliğini anlamış bir yazar kitapta yetişkini değil, çocuğu yazacak ve böyle bir bakış açısıyla hazırlanan edebi eser de çocuğun ve çocukluğun tüm yönlerini yansıtacaktır.

Çocuğa görelik Çer (2014) tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır:

“ Genel bir açıklamayla, çocuğa görelik; kitabın hem biçimsel, içerik ve eğitsel özelliklerinin çocuğun doğası, ilgi ve gereksinmesi, dil ve anlam evreni, bakış açısıyla örtüşmesi hem de yazın olma ilkelerini yerine getirmesidir. Ayrıntılı bir söyleyişle, çocuğa görelik; dilin ve resmin anlatım gücü, karakterin nitelikleri, onun eylem ve davranışları, iletilerin türü, konunun özellikleri, kurgunun düzeyi; kitabın ve görsellerin boyutu, kapağın dikkat çekiciliği, kağıdın ve cildin kalitesi, sayfa düzeni, harflerin türü, görsellerin niteliği; kurgudaki mantık yanlışlıkları, toplumsal cinsiyetçi yaklaşım, geleneksel yargılar, denetimci ve baskıcı anlayış, yazgıcılığı ve boş inançları onaylayan anlayış, siyasal, dinsel öğüt ve emirler, araştırmayı körelten, girişimciliği engelleyen durumlarla ilgili çocuk ile kitap arasındaki ilişkide, kitabın niteliklerinin hem yazın olma ilkelerine hem de çocuk gerçekliğine uygun olmasını sağlayan tüm değişkenlerin toplamıdır ” (s. 125).

Çocuğa göreliği tüm yönleriyle tanımlayan Çer (2014) çocuğa göre eserlerin biçim, içerik ve eğitsel tüm özellikler yönünden çocuğun doğasına, ilgi ve gereksinimlerine uygun; yazın olma niteliğini yerine getirir nitelikte eserlerle verilebileceğini belirtir.

2. 3. 3. Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Nitelikleri

Sever (2012, s. 198)’ e göre çocuk edebiyatı ürünleri; sorgulayan, tartışan, bilime, sanata saygı duyan, duygu ve düşünce boyutları dengeli; okuma kültürü edinimi açısından duyarlı bireyler yetiştirilme sürecinde etkili birer uyarıcı olmalıdır. Bu doğrultuda Sever (2012), çocuk ve edebiyat ilişkisi bağlamında kitapları şu niteliklere dayandırmıştır:

- Kitaplarda kullanılan dil çocuğa özgü içtenliği ve anlatım dilini yansıtmalıdır,
- Yazar kurguladığı olaylarda çocukla arkadaşlık kurmayı başarabilmelidir,

- Kitaplar çocuklara gerçek hayatta uygulayabilecekleri sorumluluklar yüklemelidir,
- Kitaplar aracılığıyla Türkçemizin anlatım zenginliği hissettirilmelidir,
- Kitaplarda yer verilen resimler çocuk olmanın doğasına uygun, görsel algıyı geliştirici nitelikte olmalıdır,
- Kitaplar görsel ve dilse niteliklerle çocuğun sanat ve düşünme eğitimini destekler nitelikte olmalıdır,
- Kitaplar çocuğun gelişim özelliklerine uygun olarak gerçek yaşam durumları sunmalıdır,
- Kitaplarda paylaşılan düşünceler çocuğun kendi gerçeğine dönüştürebileceği nitelikte ve yaşam- anlam gerçeğine uygun olmalıdır,
- Kitapların tasarım özellikleri çocuğu okumaya teşvik edici olmalıdır,
- Kitaplarda dilin ve resmin olanakları kullanılarak yeni yaşantılar sunulmalı, sunulan yaşantılardan çıkarım yapma sorumluluğu çocuğa bırakılmalıdır.

Bu bölümde çocuk edebiyatının tanımı, amacı, önemi, çocuğa görelilik ilkesi ve Sever (2012)' in belirttiği nitelikler göz önünde bulundurularak çocuk edebiyatı metinlerinin biçim ve içerik olarak taşıması gereken nitelikler ilgili alan yazın kapsamında incelenmiştir.

2. 3. 3. 1. Biçimsel Nitelikler

Şekil- 4: Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Biçimsel Nitelikleri

2. 3. 3. 1. 1. Sayfa Düzeni (Mizanpaaj)

Sever' e göre (2007, s. 45) çocukların kitaplara karşı sevgi ve ilgi göstermesi açısından sayfa düzeni çok önemlidir. Okuma kolaylığı sağlayan, estetik değerlerle bütünleşmiş sayfa düzenine sahip yapıtlar çocuklarda okumaya karşı istek oluşturma ve okuma alışkanlığı kazandırma açısından iyi bir uyarıcı olacaktır. Çocuk kitaplarında yer alan metin- resim uyumu, sayfa kenar boşlukları, alt üst boşluklar, satır aralıkları ve uzunluğu, paragraflar, sütun düzeni, satır başları gibi niteliklerin birleşimi sayfa düzenini oluşturur.

Çocuk edebiyatı eserlerinde sayfa düzeniyle ilgili bulunması gereken nitelikler ilgili alan yazında şu şekildedir (Turan ve Yılar, 2011; Oğuzkan, 2001; Zengin ve Zengin, 2009; Şimşek, 2005; Sever, 2012; Şirin, 2000; Çakmak Güleç ve Geçgel, 2005):

- Çocuk kitaplarında resimle metin bütünleşmeli, resim metnin akışını bozmayacak şekilde ve metinle aynı sayfada olmalıdır,
- Resimler sayfa düzenine ve metne uygun nitelikte konumlandırılmalı ve daha çok metnin üstünde, kenarında ya da sol kısmında olmalıdır,
- Sayfa kenarlarında geniş boşluklara (marjlar) yer verilmelidir,
- Çift sütundan ziyade tek sütunda yazılara yer verilen sayfalar okuma kolaylığı açısından önemlidir,
- Yazının başladığı sol kısım daima aynı hizadan başlamalıdır,
- Satır araları normal veya normalden çok olmalıdır,
- Sayfa düzeninde baskı hatası, yanlış yazım ve imla olmamalıdır,
- Ciltleme işleminde sayfa düzeninin bozulmamasına özen gösterilmelidir.

Sayfa düzeninin nasıl olması gerektiği çocukların yaş seviyelerine göre farklılık göstermektedir. İlkokul seviyesindeki çocuklar için yazılmış yayınlarda paragraflar kısa olmalıdır. Daha sonraki sınıflarda 6 veya 7 cümleden oluşan daha uzun paragraflara yer verilebilir (Çılgın, 2007; Oğuzkan, 2001; Turan ve Yılar, 2011; Şirin, 2000). Metin ve resim oranı da yaşa göre farklılık gösteren niteliklerdendir. Küçük yaşlardaki çocuklar için hazırlanan yayınlarda sayfanın çoğunluğu resimden oluşur. 7 yaşına kadar sayfanın dörtte biri metin, dörtte üçü yazıya ayrılmıştır. 7 yaşından sonra ise bu oran yarı yarıya olur (Tür ve Turla, 1999; Şirin, 2000). Satırlar ilkokulun ilk sınıflarında bir buçuk aralıklı, ilerleyen sınıflarda ise gözü yormayacak şekilde normal aralıklı olmalıdır (Celepoğlu, 2011, s. 52).

2. 3. 3. 1. 2. Harflerin Özelliği (Hurufat)

Sever (2007)' e göre çocuklar için yazılmış yapıtlar yaş düzeyine göre uygun boyutlarda, kolay okunabilir nitelikte harflerden oluşmalıdır. Harflerin renk, boyut ve kalınlıkları çocuklara izleme-okuma isteği ve okuma kolaylığı sağlamalıdır (s. 45).

Çocuklar için yazılan yapıtlarda dikkat edilmesi gereken iki husus harflerin büyüklüğü ve harflerin hangi yazı karakteri kullanılarak yazılacağıdır. Yazı karakterlerinin tırnaklı (Times New Roman) ya da tırnaksız olması (Ariel) okuma eylemini etkilemektedir. Çünkü tırnaklı harfler arasında öyle harf türleri vardır ki

(Old English ya da Curlz) süslemelerinin baskın olmasından dolayı harfi tanımak, o yazıyı okuyabilmek hiç de kolay olmamaktadır (Ural, 2013, s. 52).

Çocuk kitaplarında kullanılan harflerin boyutu çocukların düzeylerine göre farklılık gösterir (Şimşek, 2005, s. 28). Milli Eğitim Bakanlığı Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği (2012, madde 8)' de

“ Diğer yapraklarda metin kısımlarının başlıkları dışında kalan bölümlerinde resim altı yazıları, dipnotlar ve benzeri kullanılan yazılar hariç ilköğretim 1 inci sınıflar için yirmi, 2 nci sınıflar için on sekiz, 3 üncü sınıflar için on dört, 4 üncü sınıflar için on iki, 5 inci sınıflar için on bir, daha üst sınıflar için ise on puntodan daha küçük harfler kullanılmaz. ”

ifadesine yer verilmiştir. Çocuklara seslenen edebi eserlerde uygun harf boyutu ve karakteri seçilmeli bunun yanında küçük harflerin yukarı ve aşağı çıkıntıları büyük harflere göre daha iyi okunurluk sağladığı için küçük harfler tercih edilmelidir (Kaya, 2007, s. 422)

2. 3. 3. 1. 3. Resimler

Resimler çocuk kitaplarının vazgeçilmez öğeleri olarak sanatçının sözle ifade edemediklerini çocuklara ulaştıran bir uyarıcı, çocuklarda yaratıcı güdülerini devindirecek onları düşündürmeye iten görsel etkileşim araçlarıdır (Özer, 2007, s. 425). Çocuklar görsel etkileşime girdikleri resimler yoluyla kitapları sever ve bu yolla duyu eğitimi küçük yaşlardan itibaren verilmeye başlanır. Çocuklar resimlerdeki renk ve çizginin yarattığı güzelliklerle mutlu olur. Resimler yoluyla duyu ve düşünceleri eğitilen çocuk estetik ve sanatsal değerler oluşturmaya başlar (Sever, 2012).

Çocuk kitaplarının bol resimli olması çocukların sanat eğitimlerinin ilk adımlarının atılması ve estetik yargı oluşturma açısından önem taşır. Çocuk kitaplarında yer alan resimler yoluyla estetik farkındalık kazanarak yaratıcılık yönünü geliştirme noktasında önemli adımlar atar. Çocuk kitaplarındaki resimler yoluyla soyut ve somut arasında köprü kurularak sözle anlatılanlar görsellerle ve renklerle

canlandırılır. Çocuk kitaplarında yer alan resimler yoluyla anlatımı tekrardan ziyade imgesel anlatım yoluyla anlatımı vurgulamak amaçlanmalıdır (Dilidüzgün, 2007, s. 112). Gergedan görmemiş bir çocuğa yazıyla gergedanı anlatmak, gergedan imgesini zihninde oluşturmak zordur. Fakat gergedanı anlatan metnin yanına bir de gergedan resmi koymak imgesel anlatım yoluyla çocukta anlama kolaylığı sağlar (Şimşek, 2005, s. 28)

Çocuk kitaplarında resimler metni süsleyici, açıklayıcı ve bütünleyici olabilir. Süsleyici resimlerde amaç metni güzel bir biçimde sunmaktır. Açıklayıcı ve yorumlayıcı resimler metnin derinlemesine anlaşılıp yorumlanmasına yardımcı olur. Tamamlayıcı- bütünleyici resimler metinde anlatılan konunun daha iyi anlaşılıp belirginleşmesine yardımcı olur (Kıbrıs, 2000, s. 32- 33). MEB Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği' nde (2012) ders kitaplarının niteliklerinden biri de “ Görsel tasarım ve içerik tasarımı, öğrenmeyi destekleyecek nitelikte ve öğrencilerin gelişim özelliklerini dikkate alarak yapılır. ” şeklindedir. Bu ifade MEB' in ders kitaplarının görsel tasarımının metinle kurulan ilişki sonucu öğrenmeyi etkilediğini kabul ettiğini gösterir niteliktedir.

Çocuk edebiyatı eserlerinde resimlerle ilgili bulunması gereken nitelikler ilgili alanyazında şu şekildedir (Şirin, 2000; Ceylan, 2007; Oğuzkan, 2001; Zengin ve Zengin,2009; Yılar ve Turan, 2011; Şimşek, 2005; Sever, 2012; Çılgın, 2007; Kıbrıs, 2000) :

- Çocuk kitaplarında resimleme yapılırken yaş ve sınıf düzeyi göz önüne alınmalıdır. Okul öncesi dönemdeki ve okula yeni başlayan çocuklar için yazılan kitapların dörtte üçü resme, dörtte biri metne ayrılmalıdır,

- Kitapların seslendiği yaş düzeyi büyüdükçe yer verilen resimler karmaşıklaştırılmalı ve bu yolla çocukların yaratıcılıkları, hayal güçleri ve düşünme yetileri geliştirilmelidir,

- Kitaplarda yer alacak tipler Türk tiplerine ve çocukların yaş seviyelerine uygun olmalıdır. Tipler oluşturulurken canlı renkler tercih edilmelidir,

- Resimler sade, açık, anlaşılır ve işlenen konuya uygun niteliklerde olmalıdır,

- Kitap ve dergilerde yer alan resimler sevimli, eğlendirici, neşe verici ve güldürücü olmalıdır,
- Resimler kahramanların duygu durumlarını yansıtır nitelikte olmalıdır,
- Resimler çocukların soyut kavramları algılamalarını ve anlamlandırmalarını kolaylaştırabilmelidir,
- Resimler metnin başlığıyla ve içeriğiyle uyumlu nitelikte olmalıdır,
- Resimler sayfanın en uygun yerine koyulmalı ve metinle bütünlük oluşturacak nitelikte, metnin anlamına zenginlik katıcı, metni açıklayıcı olmalıdır,
- Resimler açık, net ve güzel çizgilerden oluşmalıdır,
- Resimler sanat değeri olan, estetik açıdan güzel, dikkat çekici; anlatım açısından ifade edici olmalıdır,
- Resimlerde yer alan renkler net, düzenli ve desenleme açısından iyi olmalıdır,
- Resimlerde yer alan canlılar doğadaki gerçeğine uygun olmalıdır,
- Resimler metnin hikâye unsurlarını yansıtıcı nitelikte olmalıdır.

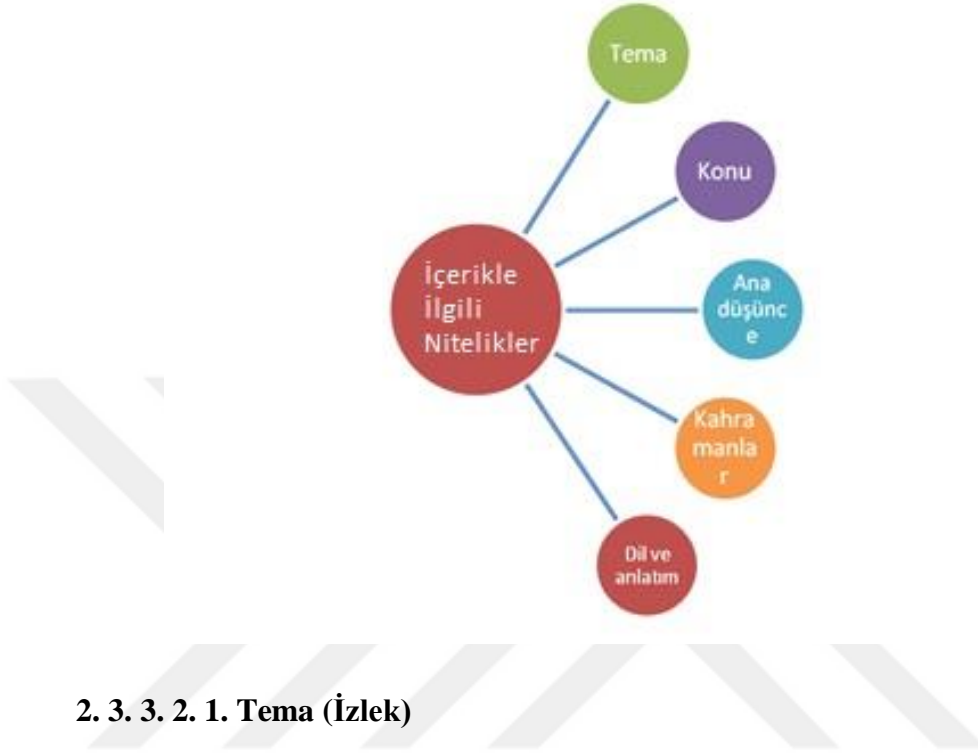
2. 3. 3. 1. 4. Yazım, İmla ve Noktalama

Çocuklar için yazılan eserlerde yer alan cümleler dilbilgisi bakımından aksak ve yanlış olmamalıdır. Yazımda birlik sağlanarak noktalama işaretlerinin kullanım kurallarına uyulmalıdır (Oğuzkan, 2001, s. 364). Noktalama işaretleri, duygu ve düşünceleri daha açık ifade etmek, cümlenin yapısını ve duraklama noktalarını belirlemek, okumayı ve anlamayı kolaylaştırmak, sözün vurgu ve ton gibi özelliklerini belirtmek amacıyla kullanılır (TDK, 2012). Bu amaçlara ulaşabilmek ve daha akıcı, daha anlaşılır bir okuma eylemi gerçekleştirmek adına çocuklar için hazırlanan eserlerde yazım, imla ve noktalama kurallarına uyulmalıdır.

“ Kitap; yazım, noktalama yönünden kusursuz olmalıdır. Bu konuda okullarda yararlanılması önerilen yazım kılavuzuyla uyum içinde olunmalıdır. Çocuğun okuduğu yapıt aynı zamanda ona anadilinin yazım ve noktalamayla ilgili kurallarını sezdirmede iyi bir örnek olmalıdır” (Kıbrıs, 2000, s. 30). Öğretmenler gereken noktalarda TDK tarafından hazırlanan güncel yazım kılavuzundan yararlanmalıdır.

2. 3. 3. 2. İçerikle İlgili Nitelikler

Şekil- 5: Çocuk Edebiyatı Metinlerinin İçerikle ilgili Nitelikleri

2. 3. 3. 2. 1. Tema (İzlek)

Sanatçının işlediği konuyla okurda oluşturmak istediği etkiye izlek denir. Yazar bir olayı, bir durumu, bir sorunu ele alıp onunla ilgili söz söyleyebilir. Hakkında söz söylenen şey metnin konusudur. Metinde işlenen konunun geliştirilmesiyle ortaya çıkan soyut anlamlar tema (izlek) olarak adlandırılır (Sever, 2007, s. 48) Bir eserin teması, yazarın metni yazma amacını ortaya koyar. Fakat yazarın dikkat etmesi gereken bir durum vardır o da temanın konunun önüne geçmemesidir. Metinde işlenen konu ve karakterler ihmal edilmeden okuyucuya bir ders, tecrübe veya öğüt verilmelidir (Karatay, 2011, s. 97). İşlenen konuya uygun olarak bir metnin bir ya da birden çok teması olabilir. Sever (2007, s. 48)' e göre çocuk ile anne ilişkisi birçok edebi esere konu edilebilir. Yazar anne sevgisi, çocuk sevgisi, anneye duyulan özlem, anneden ayrılışın verdiği acı gibi izleklerle okurda değişik etkiler uyandırmayı amaçlar.

Yetişkinler için yazılan eserlerde olduğu gibi çocuklar için kaleme alınan eserlerde de tema açık ve net belli olmalıdır. Çocuklar için oluşturulan eserlerde

genellikle aile, yurt, ulus, doğa ve yaşam sevgisi; sempati, saygılı ve dürüst olmanın erdemi; kahramanlığı, cesurluğun, özverinin değeri; gelen ve göreneklere bağlılık ve duyarlılık gibi temalara yer verilir (Oğuzkan, 2001, s. 367).

YTDÖP' nın uygulanma sürecinde her bir sınıf düzeyinde 8 temanın işlenmesi öngörülmüştür. Her sınıf düzeyinde 3' ü zorunlu, 5' i seçmeli olmak üzere 8 temaya yer verileceği belirtilmiştir. Zorunlu temalar: Erdemler, Milli Kültürümüz ve Milli Mücadele ve Atatürk' tür. Seçmeli temalar ise Birey ve Toplum, Okuma Kültürü, İletişim, Hak ve Özgürlükler, Kişisel Gelişim, Bilim ve teknoloji, Sağlık ve spor, Zaman ve mekân, Duygular, Doğa ve evren, Sanat, Vatandaşlık ve Çocuk Dünyasıdır. Programda her bir temada yer verilebilecek konular öneri olarak sunulmuştur. Örneğin erdemler temasında yer verilebilecek konular; ahlak, alçak gönüllülük, azim, cömertlik, dayanışma, dostluk, dürüstlük, güven, iyilikseverlik, kardeşlik, merhamet, paylaşma, sabır, sadakat, saygı, sevgi, sılayırahim, vefa, vicdanlı olmak, yardımlaşma vb. olarak verilmiştir. Ders kitaplarında temel dil becerilerinin işlenmesi ve temaların hedeflediği temel duygu ve düşüncelere ulaşabilmek amacıyla 8 temanın her bir temada dörder metne yer verilmiştir.

2. 3. 3. 2. 2. Konu

Çocuk edebiyatında konu, çocuğun ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda oluşturularak çocuğun kitapla ilişkisini sağlayan, çocuğu metnin anlam evrenine çeken, yaşamı ve insanı açıklamaya çalışan her şeydir (Sever, 2012, s. 119). Çocuk yayınlarında yer alan konular çocukların psikolojisine, duygu ve düşüncelerine, ihtiyaç ve beklentilerine yanıt verecek nitelikte olmalıdır (Şimşek, 2005, s. 29). Çocuklar uygun niteliklerde, gerçek hayattan kopmadan ve sade bir dille yazılmış kitaplar yoluyla hayal güçlerini geliştirerek yeni maceralar ararlar. Yeni kitaplarla tanışmaya, ilgilerini çeken konularda kitaplar okumaya istek duyarlar.

Çocuk kitaplarında yer verilen konunun temayla sıkı bir ilişkisi vardır (Oğuzkan, 2001, s. 367; Aytaş ve Yalçın, 2014, s. 46). Tema zihinde tasarlanan, genel ve soyut olan düşünce, olay veya durumdur. Belirlenen temanın özelleşip somutlaşması ve anlam kazanması, neticesinde konu kavramı ortaya çıkmaktadır.

YTDÖP' da yer verilen temalarda işlenebilecek konu örneklerine yer verilmiştir. Örneğin Mili Mücadele ve Atatürk temasında işlenebilecek konu önerileri şu şekildedir: 15 Temmuz, Atatürk, Çanakkale, cesaret, Cumhuriyet, fedakârlık, gazilik, İstiklâl Marşı, kahramanlık, Kut'ül Amare, millî egemenlik, millî irade, millî kimlik, millî mücadele, Sarıkamış Harekâtı, şehitlik, vatanseverlik vb. (MEB, 2018).

Sever (2012, s. 128)' e göre çocuk kitaplarında ele alınan konu, olaylarla ve çatışmalarla yapılandırılır. Belirlenen konu paylaşılmak istenen amaç doğrultusunda ortaya atılan olaylarla, kahramanın yaşayacağı çatışmalarla işlenir. İşlenen konunun çocuğun zihninde anlam kurması, kahramanlarla özdeşim kurulması açısından kurulan çatışmanın niteliği önemlidir. Konunun özelliği ve yazarın tercihlerine bağlı olarak yer verilebilecek çatışma türleri şunlardır:

- Kişi- kişi çatışması,
- Kişinin kendisiyle çatışması,
- Kişi- doğa çatışması,
- Kişi- toplum çatışması.

Bu çatışmalar yoluyla olaylar kurgulanır. Merak duygusunun canlı tutulması ve çocuğun kitaba olan ilgisi açısından çatışmanın işleniş şekli önemlidir. Çocuk gerçekliğine uygun, gerilim oluşturan çatışmalarla yapılandırılan konular Lukens (1999, s. 103- 133)' e göre abartılmış merak, rastlantısallık ve duygusallıktan uzak olmalıdır (Aktaran: Sever, 2012, s. 137).

Çocuk edebiyatı eserlerinde konuyla ilgili bulunması gereken nitelikler ilgili alan yazında şu şekildedir (Sever, 1995; Şimşek, 2005; Oğuzkan, 2001; Aytaş ve Yalçın, 2014; Yılar ve Turan, 2011; Karatay, 2011; Şirin, 2000; Sever, 2007; Sever, 2012):

- Konu çocuğun yaşına, psikolojisine, ilgi alanına, ihtiyaç ve beklentilerine, okuma eğilimlerine uygun niteliklerde olmalıdır,

- Konular aynı düşüncenin tekrarından oluşan, ispat nitelikli konular olmaktan ziyade çocukların dünyasına uygun devingen, gerçek hayat durumlarına uygun niteliklerde olmalıdır,

- Konu aracılığıyla sanatçı çocuklarla duygularını, düşüncelerini ve tasarılarını paylaşmalıdır,

- Evrensel konuların yanında çocukların içinde yaşadıkları toplumun ahlak, gelenek ve göreneklerini hissettiren ulusal konulara da yer verilmelidir,

- Konular çocukları düşünmeye yönlendiren, yaratıcılık yönlerini geliştiren, eğlendirici ve dinlendirici, yeni duygu ve dünya görüşü sağlayıcı niteliklerde olmalıdır,

- Konular gerçek hayattan, gerçekçi niteliklerde olmalıdır,
- Sıradan olmayan, güncel, dikkat çekici ve orijinal konular seçilmelidir,
- Akıl ve bilim temelli konulara inandırıcı bir şekilde yer verilerek analiz etme, sorgulama gibi bilişsel beceriler geliştirilmelidir,
- Konu mantıklı bir olay örgüsü etrafında geliştirilmelidir,
- Konular somuttan soyuta, basitten karmaşığa düzenlenmelidir,
- Sevgi, dostluk, arkadaşlık, paylaşma, kahramanlık, iyilik, özveri gibi nitelikleri geliştirici konulara yer verilmelidir.

2. 3. 3. 2. 3. Ana Düşünce (Ana fikir, İleti)

Çocuk kitaplarında da diğer edebi eserlerde olduğu gibi, işlenen konunun özünden çıkarılması istenilen ana bir düşünce, verilmek istenen bir mesaj vardır. Yazarın eseri yoluyla iletmeyi amaçladığı bu mesaj yoluyla çocuklarda bilişsel, duyuşsal ve estetik birçok devinim oluşturulabilir. İleti (ana düşünce), yazarın okurla paylaşmak istediği asıl düşüncedir. Öğretici metinlerde yazarın savunduğu, paylaşmak istediği düşünce şeklinde de tanımlanabilir. Edebiyat yapıtlarında ileti ise, sanatçının okurlarında yaratmak ya da oluşturmak istediği duygu ve düşünce ortaklığıdır. (Sever, 2012, s. 140).

Sanatçı eserde vermek istediği ana düşünceyi kendine özgü bir yolla ortaya koyar. Sanatçı duygu ve düşüncelerini tam ve doğru olarak ortaya koyarsa, okuyucu

da verilmek istenen duygu ve düşünceyi tam ve doğru olarak alırsa ana düşünce tam olarak algılanmış olur. Ana düşünce eserlerde açık veya örtük bir biçimde bulunabilir. Araştırma yazıları, bilimsel eserler ve düşünce yazılarında ana düşünce açıkça ortaya konulabilir. Duygu yoğunluklu eserler olan roman, şiir, tiyatro ve hikâye gibi türlerde ise ana fikir gizlenmiş, örtük olabilir (Yalçın ve Aytaş, 2014, s. 45). Örtük iletilerden oluşan yazınsal nitelikli eserlerde amaç çocukların sezme, duyma ve düşünme yetilerini geliştirmek; insana özgü duyarlık kazandırmaktır. Bu niteliklerin kazandırılması amacıyla çocukların yazar ve çizerle birlikte anlam oluşturma sürecine katılması sağlanmalıdır (Sever, 2012).

2. 3. 3. 2. 4. Kahramanlar

“ Çocuk edebiyatında, yazarın yarattığı kahramanlar ve onların insan doğasını anlatabilme başarısı ile çocukların edebiyattan yararlanmaları arasında bir koşulluktan söz edilebilir” (Sever, 2012, s.104). Kahraman, roman, hikâye, piyes vb. edebi eserlerde başından olay geçen kişilerdir (Türkçe Sözlük, 6. Baskı 1974, Aktaran: Oğuzkan, 2001, s. 368). Karakter ise “ Bir yapıtta duygu, tutku ve düşünce yönlerinden ele alınan kişi” (TDK, 1979, s. 453; Aktaran: Sever, 2008, s. 75) olarak tanımlanır. Her yapıtta olduğu gibi çocuklara seslenen eserlerde de yazar başından olay geçen kahramanları kendine özgü duyarlığıyla biçimlendirerek, duygu düşünce ve tutku yönlerinden geliştirerek çeşitli karakterleri canlandıran kişiler haline getirir. (Sever, 2012, s. 75- 76). Bu kahramanlar yoluyla çocuklar çevrelerinde yer alan kişilere ek olarak yeni kişilik özellikleriyle tanışırlar.

Yazar kahramanını yaratırken çocukların kitaplarda yer alan kahramanlarla özdeşim kurarak onları model aldığı, düşünce, davranış ve eylemleriyle kahramanlara öykündükleri gerçeğini bilmelidir (Aytaş ve Yalçın, 2014; Şimşek, 2005, s. 29; Sever, 2007, s. 49) Bunun için olayda geçen kahramanlar iyi çizilmelidir. Kahraman çocuk için model olacaktır. Çocuk için seçilen eserlerdeki kahramanların iyi özelliklerinin öne çıkarılarak ödüllendirilmesi doğru toplumsal değer yargılarının geliştirilmesi açısından önemlidir. Çocuğun iyi özelliklere sahip kahramanla özdeşleşmesi için kitapla bütünleşmesi, anlatımın içinde olması; yazarın eserde yer

verdiği karakterin güvenilir, inandırıcı ve günlük hayattaki kadar gerçekçi ve çocukla aynı yaş seviyesinde olması gerekir. Ancak kitaplarda yer alan kahramanlar aşırı idealize edilmemelidir çünkü abartılı tipler gerçek hayata uymayan ulaşılmaz mümkün olmayan tiplerdir (Şimşek, 2005, s. 29; Şirin, 2000, s. 205; Karatay, 2011, s. 99). Bu noktadan hareketle çocuklar kavram dünyalarına uygun, zihinlerinde çağrışım kurarak canlandırabilecekleri, gerçekçi nitelikte kahramanlarla buluşturulmalıdır.

İyi geliştirilmiş karakterler çocukların kendilerini kitabın içinde hissetmesini ve bir sonraki sayfada kahramanın neler yaşayacağını merakıyla okuma isteklerinin artmasını sağlayacaktır. Lukens (1999) edebi eserlerde karakterlerin davranış ve eylemleriyle, konuşmalarıyla, fiziksel özellikleriyle, diğer kahramanların yorumlarıyla, yazarın yorumuyla geliştirilebileceğini belirtmiştir (Aktaran: Sever, 2012).

Çocuk kitaplarında gerçek ya da gerçeğe uygun özellikler taşıyan az sayıda kahramana yer verilmelidir (Yalçın ve Aytaş, 2014, s. 47). Diğer kahramanlar ana kahraman etrafında ilişkilendirmeler yoluyla anlatılmalıdır. Seçilen kahramanlar çocuğun yakın çevresinden olmalıdır: mahalle bekçisi, manav, karabaş... (Kıbrıs, 2000, s. 29) “ Çocuk kitaplarında tasvir edilen karakterler, ikna edici olmaları için gerçekçi bir şekilde betimlenmeli ve kapı komşumuz kadar hayattan olmalıdır” (Karatay, 2011, s. 99). Karakterler çok çeşitli olabilir; çocukların kendisi, yetişkinler, gerçek hayvanlar, insan gibi duyup düşünebilen kişileştirilmiş hayvanlar, makineler, eşyalar gibi (Şirin, 2000, s. 205).

Sever (2012)’ e göre kahramanlar: Bir olay ya da durumdaki konumuna göre baş kişi (kahraman), yan kişi (roman ya da öykü kişisi) olarak; öykü boyunca gösterdiği değişimine göre devingen karakter, durağan karakter olarak; özelliklerinin tanıtılma niteliği açısından kapalı karakter, açık karakter olarak nitelenebilir. Baş kişiler olayların çevresinde döndüğü kişi ya da kişilerdir. Yan kişiler ise anlatılan olayla dolaylı olarak ilgili olan arka plandaki kişilerdir. Anlatılarda zamanla özellikleri değişen karakterler devingen karakterler, anlatının başından sonuna aynı

özellikleri taşıyan karakterler ise durağan karakterler olarak adlandırılır. Özellikleri birçok açıdan verilen karakterler açık karakterler, yüzeysel olarak betimlenen, arka planda kalan karakterler ise kapalı karakterler olarak anlatıda yer alır.

2.3.3.2.5. Dil ve Anlatım

Çocuklar için yazılmış eserler ana dilinin güzellikleriyle örülmüş, dilin doğru ve etkili bir anlatımla kullanıldığı eserler olmalıdır. Çocuğun dilsel yetilerinin anadilinin anlatım olanaklarıyla zenginleştirildiği eserler anadili sevgisinin ve bilincinin gelişmesini sağlar. Sever (2003)' e göre çocuk kitaplarında öykü, şiir, masal, fıkra mani, bilmece, sayısmaca ve tekerleme gibi türlerin renkli, hareketli ve eğlenceli dünyası Türkçemizin incelikleriyle işlenerek ses ve sözcüklerin yarattığı ritimle, çarpıcı benzetmelerle ve imgesel bir anlatım tarzıyla dikkat çeker. Ses tekrarları ve uyaklı yapısıyla söyleyişte oluşan uyum çocuğu eğlendirerek düş ve düşünce gücünü geliştiren kurmaca bir dünya sunar.

Sever' e göre (2003) çocuk kitaplarının çocuğa göre olmasını belirleyen en önemli nitelik kitabın dili ve anlatımıdır ve çocuğa göre durumlar oluşturan çocuk edebiyatı ürünleri Türkçenin anlatım gücünü yansıtarak, söz varlığı öğelerini örneklendirir. Karatay (2011, s. 109- 111) söz varlığının geliştirilmesiyle düşünce dünyasının gelişeceğini ve çocuğun içinde doğup büyüdüğü kültürün dilindeki sanatlı söyleyişleri, kalıp ifadeleri fark edeceğini; yeme, içme, başkalarıyla iletişim kurma yollarıyla ilgili bilgiler edineceğini söyler ve çocukların söz varlığı geliştirilirken bildiği kelimelere yenileri eklenerek sistemli bir yöntem kullanılması gerektiğini belirtir.

“ Çocuk kitaplarında anlatımın sadeliğine dikkat edilmeli; gereksiz ve bayağı sözcükler yer almamalı, duruluk, akıcılık, açıklık gibi unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır” (Yalçın ve Aytaş, 2014, s. 47). Duru, yalın ve akıcı bir dil kullanılan çocuk eserlerinde çocuk kitabı yazarları çocukların günlük dilde pek kullanılmayan sözcük ve deyimleri anlamakta güçlük çektiklerini, uzun ve karmaşık paragrafları okurken zorlandıkları hususlarını göz önünde bulundurmalıdır (Şirin, 2000, s. 212). Bu konuda Karatay (2011, s. 112)

“ Çocuk kitaplarında kullanılan dilin sade, açık ve anlaşılır olması yanında süslü ve sanatlı söyleyişlere, deyim ve atasözlerine de yer verilmesi gerekir. Yazar, edebi dille günlük konuşma dilini bir araya öyle getirmeli ki, çocuk hem metni sıkılmadan okusun ve anlasın hem de yeni şeyler öğrenme ve keşfetmenin hazzını yaşasın. ”

diyerek çocuklar için yazılan eserlerde kullanılması gereken dilin inceliklerinden bahseder.

Ders kitaplarında yer alan metinlerin de çocuk gerçeğinden yola çıkarak çocukların anlama, sezme yetilerine uygun; kelime seçimi açısından titizlikle kurulmuş metinler olması gerekir. Renkli ve hareketli bir dille yazılmış, çocuğa akıcı okuma eylemi sunan, açık ve anlaşılır kelimelerle kurulan cümlelerle dolu bir metin çocuğa sürekli ve istekle okuma alışkanlığı kazandırır. Ders kitaplarında yer alan metinlerde Türkçenin incelikleri, söz dizimi, atasözleri, deyimleri ve temel dil becerilerini hissettiren; çocukların kelime dağarcığını geliştirici nitelikte bir dil ve anlatım kullanılmalıdır.

Çocuk edebiyatı eserlerinde dil ve anlatımla ilgili bulunması gereken nitelikler ilgili alan yazında şu şekildedir (Şimşek, 2005; Yalçın ve Aytaş, 2014; Yılar ve Turan, 2011; Sever, 1995; Sever, 2007; Sever, 2012; Oğuzkan, 2001; Şirin, 2000; Karatay, 2011; Kıbrıs, 2000):

- Kullanılan dil Türkçenin ifade gücünü, anlatım zenginliklerini sezdirici nitelikte olmalıdır,
- Masal, fıkra, bilmece, fabl, öykü, mektup, günlük gibi değişik türlerin anlatımına yer verilerek farklı metin türlerinin anlatım biçimi sezdirilmelidir,
- Açık, akıcı ve sade bir dil kullanılmalı; basit, gereksiz, yapmacık ve bayağı kelimelere yer verilmemelidir,
- Anlatımda kullanılan kelimeler çocukların gelişim düzeylerine uygun ve çoğunlukla somut kelimeler olmalıdır,
- Çocukların kavramsal gelişimini destekleyici nitelikte yeni kavramlara yer verilmelidir,

- Anlatımda geriye dönüşler, olayların yarıda bırakılması ve başka bir olayı anlatma gibi teknikler kullanılabilir,
- Farklı bakış açıları kullanılabilir ancak birinci kişi anlatımı tercih edilerek daha samimi, içten ve inandırıcı bir anlatım yapılmalıdır. Zaman zaman farklı anlatım biçimlerine de ihtiyaçlar dahilinde yer verilebilir,
- Çocukların kavram dünyasından ve günlük hayattan kelimeler seçilmeli, gelişim seviyesine uygun sayıda anlamı bilinmeyen kelimeye yer verilmelidir,
- Anlamı bilinmeyen kelimelerin anlamı cümle ve metin bağlamından yola çıkılarak tahmin edilebilir nitelikte olmalıdır,
- Yeni ve farklı kelime ve ifade şekillerine yer verilerek çocukların kelime dağarcığını zenginleştirmeye yönelik bir anlatım biçimi benimsenmelidir,
- Kısa ve kurallı cümlelerden oluşan canlı ve hareketli bir anlatım biçimi kullanılmalıdır,
- Cümlelerin kelime sayısı 1- 3 sınıflar için 6 kelime, 4- 5. sınıflar için maksimum 10 kelime olmalıdır,
- Cümlelerde kullanılan fiiller tek özneli ve etken çatılı olmalıdır,
- Argo sözcükler, sembolik ifadeler, eski sözcükler, kırıcı ifade şekilleri ve küfürlerden oluşan cümlelere yer verilmemelidir,
- Zaman zaman ses tekrarı, soru cümleleri ve devrik cümlelere yer verilerek çocukların anlatıyı merakla dinlemesi ve istekle okumasını sağlayan bir dile yer verilebilir,
- Monoton, sık ve sıkıcı paragraflar yerine hareketli, akıcı ve karşılıklı diyaloglardan oluşan paragraflar tercih edilmelidir,
- Metinlerde öğretici bir anlatım tarzı yerine hissettirici, çocuğun sezgilerini güçlendirici bir anlatım tarzı kullanılarak anlama sorumluluğu çocuğa bırakılmalıdır,
- Farklı zaman kipleri ve cümle türlerine yer verilerek Türkçenin dil bilgisi özellikleri hissettirilmelidir,
- Çocukların dikkat süresine uygun, gereksiz ayrıntılardan uzak, çok uzun olmayan, anlama ve anlatma becerilerini geliştirici nitelikte metinlere yer verilmelidir,
- TDK' nin yazım, imla ve noktalama kurallarına uyulmalıdır,

- Konuşma dili ölçüt alınmalı, metnin dili ve günlük konuşma dili arasında uçurum olmamalıdır,
- Öyküleyici anlatım, betimleyici anlatım ve tartışma gibi farklı anlatım yöntemlerine yer verilebilir.
- Türkçenin dil zenginlikleri olan atasözü, deyim, ikileme, yansıma sözcükler ve kalıp sözlere zaman zaman yer verilebilir.

2. 4. İlgili araştırmalar

Bu başlık altında Türkçe ders kitaplarındaki metinleri, çocuk edebiyatının ve çocuğa göreliğin ölçütleri doğrultusunda inceleyen Türkiye’ de yapılmış araştırmalara yer verilmiştir. “Yüksek Öğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi” nde tarama terimi olarak “çocuk edebiyatı” kullanılarak yapılan arama sonucu tüm alanlarda 521, özet alanında 370 kayda ulaşılmıştır (Son erişim: 05. 03. 2019). Bu araştırmanın konusunu oluşturan Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin çocuk edebiyatı ve çocuğa görelik ölçütlerine göre incelenmesiyle ilgili erişilen çalışmalar şunlardır:

Sarıçan (2012) “ İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Edebî Metinlerin Çocuk Edebiyatı Kriterlerine Uygunluğu” adlı çalışmasında 2011- 2012 eğitim- öğretim yılında Milli Eğitim Bakanlığınca kullanılan ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin tamamını çocuk edebiyatı kriterlerine uygunluk açısından incelemiştir. Araştırmada tarama modelinde nitel bir çalışma yöntemi kullanmıştır. Araştırma sonucunda ders kitaplarına metin seçilirken hatalı tercihler yapıldığı, kitap seçiminin daha titiz ve özenli çalışmalarla yapılması gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Hızlı (2006) “ İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütleri Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmada random olarak seçtiği Milli Eğitim Bakanlığınca 2001- 2002 eğitim öğretim yılından itibaren 5 yıl süreyle kullanılması öngörülen 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri, çocuklara yönelik eserlerde bulunması gereken özellikler açısından incelemiştir. Araştırmada metinleri önce tek tek daha sonra genel olarak değerlendiren Hızlı

(2006), araştırma sonucunda incelenen ders kitabında yer alan metinleri biçim olarak yetersiz, içerik olarak orta düzeyde yeterli bulmuştur.

Uz Erşahin (2009) “ Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Çocuk Edebiyatı Metinlerinin Çağdaş Çocuk Edebiyatı İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi ve Eğitsel Öneriler” adlı çalışmasını Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin çağdaş çocuk edebiyatı beklentilerini karşılayıp karşılamadığını ve metinler için hazırlanan etkinliklerin öğrencileri belirlenen amaçlara ulaştırıp ulaştıramayacağını belirlemek amacıyla yapmıştır. Araştırmada ilköğretim Türkçe 6, 7 ve 8. sınıf kitaplarını içerik açısından incelemiş, ders kitabında metin için yer verilen etkinliklerin niteliğini belirlemiştir. Araştırma sonucunda Türkçe ders kitaplarının çocuk edebiyatı ürünlerine yer verdiği ancak nitelik olarak yetersiz olduğu sonucuna varmıştır.

Solar (2010) “ Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerin Çocuğa Göreliliğinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında betimsel yöntemle Türkçe ders kitaplarındaki okuma metinlerinin ve görsel metinlerin çocuğa göreliliğini belirlemiştir. Araştırmada metinleri yazınsal ve öğretici olarak sınıflandırmış; dil ve anlatım, konu, kahraman, ileti, izlek, görsel metin- yazılı metin ilişkisi, görsel metnin sanatsallığı ve genel eğitim ilkeleri açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin büyük çoğunluğunun çocuğa göre ve çocuk gerçekliğine uygun olmadığı sonucuna varmıştır.

Çer (2014) “ Edebiyatta Çocuk Gerçekliği ve Çocuğa Görelilik İlkelerinin İncelenmesi” adlı betimsel nitelikli çalışmasında 0- 6 yaş dönemine yönelik edebiyat yapıtlarında çocuk gerçekliği ve çocuğa göreliliğin temel bileşenlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada alan yazın taramasıyla toplanan veriler betimsel yöntemle çözümlenerek çocuk gerçekliği; çocuğun doğası, bakış açısı, dil ve anlatım evreni, ilgi ve gereksinimleri öncelenerek 0- 6 yaş döneme yönelik kitapların çocuğa göreliliği incelenmiştir. Araştırma bulgularından elde edilen sonuca göre 0- 6 yaş dönemine yönelik edebiyat yapıtlarının biçimsel, içeriksel ve eğitsel özellikleriyle ilgili ölçütler

oluşturulmuştur. Bu ilkelerin çocuk gerçeği göz önünde bulundurularak metinlerin değerlendirilmesi sürecinde kullanılması gerektiği ortaya konmuştur.

Çakır (2009) “ 6. , 7. , 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Öykülerin ‘Çocuğa Görelilikler’ Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında 2007- 2008 eğitim- öğretim yılında Samsun il merkezinde kullanılan Türkçe ders kitaplarındaki öykülerin çocuğa görelilik ilkesi açısından uygunluğunu belirlemeyi amaçlamıştır. Çözümleyici ve tematik yöntemin kullanıldığı araştırmada Sedat Sever’ in belirlediği çocuk kitaplarında bulunması gereken özellikler ve çocuğa görelilik ilkesi dikkate alınarak öyküler incelenmiştir. Araştırma sonucunda Türkçe ders kitabındaki öykülerin tümüyle hatasız ve çocuğa göre olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Ören (2015) “ Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Çocuk Edebiyatı Bağlamında Değerlendirilmesi” adlı çalışmasından ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin çocuk şiirlerinde bulunması gereken niteliklere uygun olup olmadığını belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada doküman incelemesi yoluyla oluşturulan değerlendirme formuyla şiirler içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda belirlenen ölçütlere en uygun şiirlerin 7. sınıf Türkçe ders kitabında, belirlenen ölçütlere uygun olmayan şiirlerin en fazla 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Evren (2008) “ İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Edebî Metinlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında 2007- 2008 eğitim- öğretim yılından itibaren 5 yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilen 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken özelliklere göre değerlendirmeyi amaçlamıştır. Evren (2008), ders kitaplarındaki metinleri tek tek okuyup değerlendirdikten sonra genel olarak değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda metinlerin daha renkli ve canlı resimlerden oluşması, biçim ve içerik olarak gözden geçirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Telli (2008) “ İlköğretim 5. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Edebi Metinlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında 2005- 2006 eğitim- öğretim yılından itibaren 5 yıl süreyle ders kitabı olarak kabul edilen Türkçe

ders kitaplarındaki metinleri biçim ve içerik açısından incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sürecinde metinleri tek tek değerlendirmiş sonrasında genel olarak değerlendirmiştir. Araştırma sonucunda kitapların biçim olarak daha çekici hazırlanıp içerik olarak zenginleştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Işık Demir (2009) “ Yeni Programa Göre Hazırlanmış İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitapları ve Bu Kitaplardaki Metinlerin Çocuk Edebiyatı Ölçütlerine Uygunluğu” adlı çalışmasında 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinleri çocuk edebiyatı kriterleri açısından değerlendirmeyi amaçlamıştır. Araştırmada metinleri metin, içerik, kelimeler, hayal, dil- anlatım, yazım ve noktalama açısından incelemiştir. Araştırma sonucunda incelenen metinlerin plan, konu, tema, mesaj, yardımcı düşünceler açısından genel olarak olumlu; görseller, kelimeler, atasözü ve deyimler, yazım, noktalama, dini ve milli kavramlar, anlatım, imaj ve hayaller açısından eksik oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Gücal Şahin (2005) “ İlköğretim Birinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarındaki Şiirlerin Çocuk Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı çalışmasında ilköğretim birinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin temalarına uygun olarak incelenerek eğitim açısından çocuğa kazandırılabilir davranışların tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmada Milli Eğitim Bakanlığı yayınevine ait yüz şiir belirlenen temalara göre incelenmiştir. Araştırma sonucunda çocuk edebiyatının bir türü olan şiirlerin çocuk eğitimi için önemi ortaya konmuştur.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizine dair bilgilere yer verilmiştir.

3. 1. Araştırmanın Modeli

İlkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin çocuk edebiyatı metinlerinin nitelikleri açısından incelenmesini amaçlayan bu araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır.

Betimsel çalışmalar genelde, verilen bir durumu aydınlatmak, standartlar doğrultusunda değerlendirmeler yapmak ve olaylar arasındaki olası ilişkileri ortaya koymak amacıyla yürütülür. Betimsel çalışmalar incelenen durumu etraflıca tanımlamayı ve açıklamayı amaçlar (Çepni, 2010, s. 64). Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırma konusu olan olay, birey veya nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi betimlenmeye çalışılır (Karasar, 2013, s. 77). Araştırma sürecinde bu model ışığında Koza yayınları ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinler belirlenen ölçütler doğrultusunda var olduğu şekliyle, olduğu gibi incelenmiştir.

3. 2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Koza yayınları ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabı oluşturmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2018- 2019 eğitim- öğretim yılından itibaren tüm sınıflar düzeyinde uygulanmak üzere 19. 01. 2018 tarihinde Talim ve Terbiye Kurulunun 44 sayılı kararıyla yayınlanan “ İlkokul (1- 4. sınıflar), Ortaokullar ve imamhatip Ortaokulu (5- 8. sınıflar) Türkçe Dersi Öğretim Programı” kapsamında okutulmak üzere belirlenen ders kitaplarından biri de Koza yayınlarının ilkokul 2.sınıf Türkçe ders kitabıdır (MEB, 2018).

Koza yayınları ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabı tek kitap halinde ve 317 sayfadan oluşmaktadır. Kitapta 24 tanesi okuma metni, 8 tanesi dinleme metni ve 8

tanesi serbest okuma metni olmak üzere 40 metne yer verilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu okuma metinlerinden seçilmiş; 5' i bilgilendirici, 5' i hikâye edici ve 5' i şiir türündeki 15 metin oluşturmaktadır. Araştırmanın çalışma grubunu oluşturan metinler olasılık temelli örnekleme yöntemlerinden küme örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Küme örnekleme yönteminde temel anlayış çalışılması düşünülen evrende doğal olarak var olan veya araştırma amacı doğrultusunda oluşturulmuş, belirli nitelikler açısından benzer özellikler gösteren farklı grupların oluşması durumunda kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 133). Bu çalışmada ders kitabında hâlihazırda bulunan 24 okuma metni küme kabul edilmiş, araştırmanın çalışma grubu her bir metin türünden eşit sayıda seçilmiştir. Araştırmanın bulgular ve yorum bölümünde çalışma grubunu oluşturan metinlere görselleriyle birlikte yer verilmiştir. Çalışma grubunu oluşturan metinlerle ilgili bilgilere Tablo- 3' te yer verilmiştir.

Tablo- 3: Araştırmanın Çalışma Grubu

	TEMA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI/ ŞAİRİ	SAYFA NO'SU
1.	Milli Mücadele ve Atatürk	Bilgilendirici	Çanakkale' den Sonra	Gökçe Özder	77- 78
2.	Erdemler	Bilgilendirici	Dostlarımız Varsa	Nuray TÜRKYILMAZ CATİC ve Arkadaşları	106- 107
3.	Milli Kültürümüz	Bilgilendirici	Kız Kulesi	Adnan ÖZYALÇINER	144- 145
4.	Doğa ve Evren	Bilgilendirici	Papatya ve Gelincik	Burcu Meltem ARIK	168- 169
5.	Bilim ve Teknoloji	Bilgilendirici	Bardaktan Telefon Yapma	Yeşim COŞKUN, Umut Yiğit	282- 284
6.	Çocuk Dünyası	Hikâye Edici	Arkadaşım Papi	Bilgin Adalı	14- 17
7.	Erdemler	Hikâye Edici	Cimrinin Kedileri	Üzeyir GÜNDÜZ	96- 99
8.	Doğa ve Evren	Hikâye Edici	Küçük Penguen	Aygören DİRİM	181- 182
9.	Vatandaşlık Bilinci	Hikâye Edici	Çiftçiyle Oğulları	La Fontaine Masalları Uyarlayan: Tahsin YÜCEL	215- 216
10.	Sağlık ve Spor	Hikaye Edici	Selim ve Pelin	H. Salih ZENGİN	234- 236
11.	Çocuk Dünyası	Şiir	Uçurtma Tekerlemesi	Erol BÜYÜKMERİÇ	38- 39
12.	Milli Mücadele ve Atatürk	Şiir	Önce Atatürk	Aziz SİVASLIOĞLU	69
13.	Erdemler	Şiir	Yaşlı Kadın	Mehmet ATILLA	114
14.	Milli Kültürümüz	Şiir	Biri Var Ki	Bestami YAZGAN	153
15.	Vatandaşlık Bilinci	Şiir	Trafik	Tekin ÖZERTEM	209

3. 3. Araştırma Verilerinin Toplanması

Araştırma sürecinde verilerin toplanmasında doküman analizi (belgesel tarama) yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırılması amaçlanan olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 217). Belgesel taramada belirlenen amaç doğrultusunda var olan kayıt ve belgeler

incelenerek veri toplanır. Elde edilen veriler okunur, not alınır ve değerlendirilir (Karasar, 2013, s. 183).

İlkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerin çocuk edebiyatı metnlerinin nitelikleri açısından incelenmesini amaçlayan bu araştırmada ilk olarak alan yazın taraması yapılarak ilgili literatüre ulaşılmıştır. Daha sonra Milli Eğitim Bakanlığının ders kitaplarıyla ilgili yönetmeliği, Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı (2018) ve Koza yayınları ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabı arasındaki uyum incelenmiştir. Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın uygulanması sürecinde işlenmesi öngörülen tema ve konu önerileriyle Koza yayınları ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerin tema ve konu uyumu tespit edilerek kitapta yer alan metin türleri belirlenmiştir. Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzlarından da yararlanılarak yeni programın amaçları doğrultusunda ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinler çocuk edebiyatı ve çocuk edebiyatı metnlerinin biçimsel ve içerikle ilgili nitelikleri hakkında elde edilen kuramsal bilgiler doğrultusunda oluşturulan temalara göre incelenmiştir.

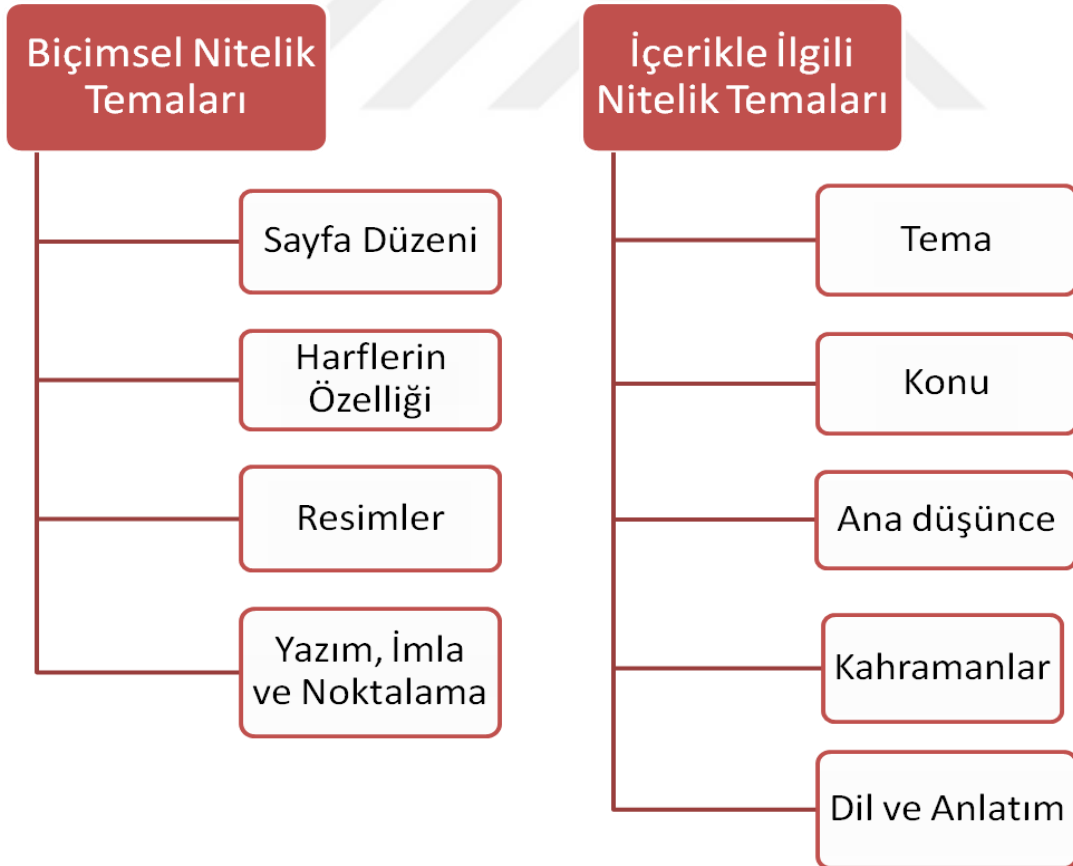
3. 4. Verilerin Analizi

Bu araştırmada doküman analizi yoluyla toplanan veriler betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Betimsel analiz, çeşitli veri toplama teknikleri ile elde edilen verilerin daha önceden belirlenmiş temalara göre özetlenmesini ve yorumlanmasını içerir. Araştırmacı görüştüğü ya da gözlemiş olduğu bireylerin görüşlerini çarpıcı bir biçimde yansıtabilmek amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verebilir. Bu analiz türünde amaç elde edilen bulguları okuyucuya özetlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde sunmaktır. Betimsel analiz süreci dört aşamadan oluşmaktadır. Bunlar: Verilerin sunulacağı genel bir çerçeve oluşturma, verileri tematik çerçeveye göre işleme, bulguları tanımlama ve bulguları yorumlamadır (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 256).

Araştırma verilerinin analizi için Türk Dili ve Edebiyatı bölümü 2. Sınıf öğrencisi ve aynı zamanda çocuk edebiyatı alanına oldukça ilgili olan araştırmacı tarafından ilgili alan yazın taranmıştır. Bu tarama sonucunda çocuk edebiyatı

metinlerinin biçim ve içerikle ilgili nitelikleri belirlenmiş, ilgili temalar oluşturulmuştur. Temaların belirlenmesi sürecinde Türkçe öğretmeni Gülay KARAKAŞ' ın zaman zaman görüşleri alınarak gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Betimsel analiz sürecinde kullanılan temalar Alemdar YALÇIN, Gıyasettin AYTAŞ, İbrahim KIBRIS, Tacettin ŞİMŞEK, Mustafa Ruhi ŞİRİN, Mübeccel GÖNEN, Ferhan OĞUZKAN ve Hasan GÜLERYÜZ' ün Çocuk Edebiyatı alanında yazılmış kitaplarından ve Sedat SEVER' in “ Çocuk ve Edebiyat” kitabı ile “ Çocuk Edebiyatı Öğretimi Nasıl Olmalıdır? ” adlı bildiri metninden faydalanılarak oluşturulmuştur. Yeni Türkçe Dersi Öğretim Programı' nın (2018) amaçları, Hakan ÜLPER' in Türkçe Ders Kitabı Çözümlemeleri ve Leyla KÜÇÜKAHMET' in Konu Alanı Ders Kitabı inceleme Kılavuzu' ndan yararlanılarak metinler tek tek okunmuş, aşağıda yer alan temalara göre betimsel analizle incelenerek araştırmanın “ Bulgular ve Yorum” kısmında sunulmuştur.

Şekil- 6: Metinlerin İncelenmesinde Kullanılan Temalar

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Araştırmanın bu bölümünde Koza yayınları ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabından seçilen 15 metin, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2018) yer verilen metin türlerine göre bilgilendirici, hikâye edici ve şiir olmak üzere üç türe ayrılarak çocuk edebiyatı metinlerinin biçimsel ve içerikle ilgili nitelikleri açısından incelenerek yorumlanmıştır.

4. 1. Bilgilendirici Türdeki Metinlerin İncelenmesi

Koza yayınları ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan ve küme örnekleme yöntemiyle seçilerek incelenen bilgilendirici metinlerin yazarları ve sayfa numaraları şu şekildedir:

Metnin Adı	Yazar	Sayfa Numarası
Çanakkale' den Sonra	Gökçe Özder	77- 78
Dostlarımız Varsa	Nuray TÜRKYILMAZ CATİC ve Arkadaşları	106- 107
Kız Kulesi	Adnan ÖZYALÇINER	144- 145
Papatya ve Gelincik	Burcu Meltem ARIK	168- 169
Bardaktan Telefon Yapma	Yeşim COŞKUN, Umut Yiğit	282- 284

4. 1. 1. Çanakkale'den Sonra

Birinci Dünya Savaşı'nın en önemli cephesi Çanakkale'de, milletimiz büyük bir zafer kazandı. Bu zafer öyle önemliydi ki hemen herkese yepyeni bir umut kaynağı oldu. Hem de Türk devletinin kurulmasına zemin hazırladı. Bu önemli zaferde verdiğimiz şanlı şehitlerimizi her yıl 18 Mart gününde anıyoruz. Bu kutlu zaferi anlatmak için şairlerimiz nice şiir yazdı, nice öykü, roman kaleme alındı. Ömer Seyfettin de "Çanakkale'den Sonra" isimli hikâyesiyle, bu zaferin verdiği umut duygusunu en güzel şekilde anlatan yazarlardan biri oldu. Ömer Seyfettin'in hikâyesinde geçen bir bölüm şöyledir:

"Bu düzen, bu millet birdenbire nereden doğuvermişti, anlamıyordu. Çanakkale'de bir milyonluk düşman ordusu denize sürüldü, büyük zırhlılar battı. Onun ümitsizliği geçtikçe gözleri açıyordu. Artık yaşayan bir milletin içinde olduğunu görüyordu. İşte ümidini kestiği bir grup sonunda bir millet oluyordu. Türklerin arasında da bir iş birliği fikri doğuyordu."

Gökçe ÖZDER

4. 1. 1. 1. Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

“ Çanakkale’ den Sonra” metninde yazılar ilkokul 2. sınıf çocuğunun kolaylıkla okumasını sağlayacak nitelikte tek sütundan oluşmaktadır. İki sayfadan oluşan metnin her sayfasında bir tane olmak üzere iki resme yer verilmiştir. Resimler renk ve biçim olarak metinle uyumlu nitelikte ve aynı sayfadadır. Metnin sayfa düzeninin yarısı resme, yarısı metne ayrılmıştır. Metnin iki sayfası da tek paragraftan oluşmaktadır. Bu paragraflar cümle sayısı olarak ilkokul 2. sınıf çocuklar için kriter olan 6 veya 7 cümleden az olma şartına uymamaktadır. Metinde baskı ve yazım hatası yoktur. Metinde yazılar iki yana yaslanmıştır. Sayfa kenarlarında verilen boşluklar yeterlidir. Metnin satır aralığı normaldir.

Harflerin Özelliği

“ Çanakkale’ den Sonra” metninde 21 punto büyüklüğünde” TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakterinde harfler kullanılmıştır. Harflerin boyutu ve yazı karakteri sade ve okuma kolaylığı sağlayıcı niteliktedir. Metinde kalın, siyah, normal ve küçük harfler kullanılmıştır. Metnin başlığı sarı renkle gölgelendirilmiş bir stille yazılmıştır.

Resimler

“ Çanakkale’ den Sonra” metninin ilk sayfasında Çanakkale Şehitliği’ nden gerçek bir fotoğrafa yer verilmiştir. Metnin ilk sayfasında ve metinden önce yer verilen bu resim metnin başlığıyla uyumlu niteliktedir. Ancak metnin içeriğini tam olarak yansıtmamaktadır. Çünkü metinde Çanakkale Cephesi’ nden, Çanakkale Zaferi’ nden ve Ömer Seyfettin’ in hikâyesinden bahsedilmektedir. Resim soyut bir kavram olan Çanakkale’ nin somut ve gerçekçi halini göstererek anlatımı somutlaştırmaktadır. Oldukça sade ve net renklerden oluşan resim çocukta düşünme yetisini geliştirebilecek niteliktedir.

Metnin ikinci sayfasında Çanakkale Cephesi'nden Mustafa Kemal Atatürk'ün bir resmine yer verilmiştir. Metinde Çanakkale Cephesi'nden elde edilen başarının verdiği ümitle gözleri açılan kişinin Mustafa Kemal Atatürk olduğu çocuğa hissettirilmektedir. Metinde anlatılanlardan hemen sonra Atatürk'ün resmini gören çocuk öğrendiklerini zihinsel olarak bütünleştirme imkânı bulur. Resim metni tamamlayıcı niteliktedir. Resimde kullanılan renkler ve çizgiler net ve canlı değildir. Mustafa Kemal Atatürk'ün yüz hatları ve duygu durumu resme yansıtılmamıştır.

Yazım, İmla ve Noktalama

Metinde yazımı yanlış herhangi bir kelime bulunmamaktadır. Metin noktalama işaretlerinin kullanımını açısından oldukça zengindir. Nokta, virgöl, kesme işareti, iki nokta gibi birçok noktalama işareti kullanılmıştır. “ Bu kutlu zaferi anlatmak için şairlerimiz nice şiir yazdı, nice öykü, roman kaleme alındı. ” (s. 77) cümlesinde ikinci cümlede eş görevli kelimeler virgülle ayrıldığı için sıralı cümleler arasında virgöl yerine noktalı virgöl kullanılmalıydı. Cümlenin doğru yazımı “ Bu kutlu zaferi anlatmak için şairlerimiz nice şiir yazdı; nice öykü, roman kaleme alındı. ” şeklinde olmalıdır.

4. 1. 1. 2. İçerik İncelemesi

Tema

“ Çanakkale' den Sonra” metni ” Milli Mücadele ve Atatürk” temasının üçüncü metnidir. Metnin teması ve konusu arasında bir uyum söz konusudur çünkü metinde, TDÖP' da yer verilen “ Milli Mücadele ve Atatürk” temasının konu önerileriyle uyumlu nitelikte bir konu olan “ Çanakkale Zaferi” konusu işlenmektedir ve bu uyum ilkökul 2. sınıf çocuklarının düzeyine uygundur.

Konu

Metinde “ Çanakkale Zaferi” konu olarak seçilmiştir. Bu konu işlenirken söyleşi havasında bir üslup kullanan yazar Ömer Seyfettin' in “ Çanakkale' den Sonra” hikâyesinden bir kesit sunarak metnin ikna edicilik yönünü arttırmıştır.

Bilgilendirici türdeki metnin konusu hikâye türünden alınan bir örnekle yapılandırılmıştır. Metnin başlığı “ Çanakkale’ den Sonra” olmasına karşın konusunun “ Çanakkale Zaferi” olduğu görülmektedir. Yazar, ön bilgi niteliğinde Çanakkale Zaferi’ nin önemini anlatmış ve başlıkla aynı adı taşıyan Ömer Seyfettin’ in “ Çanakkale’ den Sonra” hikâyesinin bir bölümünü düşüncelerine dayanak olarak doğrudan sunmuştur. Seçilen konu ve konunun işleniş biçimi ilkökul 2. sınıf öğrencilerinin düzeyine uygundur. Ancak çocuk Çanakkale Zaferi ve anlatılan “ Çanakkale’ den Sonra” hikâyesi arasında ilişkilendirme yapmakta güçlük çekebilir.

Ana Düşünce

Metinde yazarın okurla paylaşmak istediği ana düşünce açık bir biçimde sunulmaktadır. Çanakkale Zaferi’ nin Türk devletinin kurulmasında milletimize verdiği umut metnin ana düşüncesidir. Metnin bütününde ve Ömer Seyfettin’ den sunulan kesitte Çanakkale Zaferi’ nin milletimiz için önemi açık bir dille sunulmuştur. “ Bu zafer öyle önemliydi ki hemen herkese yepyeni bir umut kaynağı oldu. Hem de Türk devletinin kurulmasına zemin hazırladı. ” cümlesi ana düşüncenin açık bir biçimde sunulduğunu göstermektedir. Metinde verilen örnekler aracılığıyla çocuğun ana düşünceye ulaşmasını hedefleyen yazar metnin tamamına yayılmış bir dille okura ana düşünceyi sunmuştur. Metinde sunulan bu ana düşünce aracılığıyla çocukta “ Milli Mücadele ve Atatürk” temasının amaçları doğrultusunda milli bilinç oluşturulabilir.

Dil ve Anlatım

Yazar okuyucuyla sohbet havasında bir dille metne başlar: “ Birinci Dünya Savaşı’ nın en önemli cephesi Çanakkale’ de, milletimiz büyük bir zafer kazandı. ” (s. 77). Çanakkale Cephesi’ nde kazanılan zaferin önemiyle metne başlayan yazar birinci çoğul kişi anlatımını kullanarak bu düşüncesini okuyucuyla sohbet havasında, sade ve içten bir dille paylaşır.

Görülen geçmiş zamanın ve geniş zamanın kullanıldığı metinde birinci çoğul kişi anlatımla içten ve samimi bir anlatım tarzı kullanılmıştır. Genel olarak günlük

hayattan kelimelerin tercih edildiği metinde çocukların sözvarlığını geliştirebilecek nitelikte anlamını bilemeyeceği türden kelimeler olarak tahmin edilen “ cephe, zırh, şan ve zafer” kelimelerine yer verilmiştir.

Bilgilendirici türdeki metinde söz varlığını geliştirici atasözü, deyim ve sanatsal ifadelere yer verilmemiş; kelimeler gerçek anlamında kullanılmıştır. Metin iki paragraf, on üç cümleden oluşmaktadır. Metinde kullanılan cümlelerin geneli kurallı, etken çatılı, az sayıda sözcükten oluşan, anlam bakımından sade cümlelerdir ancak “ Bu kutlu zaferi anlatmak için şairlerimiz nice şir yazdı, nice öykü, roman kaleme alındı. ” (s. 77) cümlesinde edilgen çatılı “ alındı” fiili kullanılmıştır ve bu cümlede anlam yeterince açık değildir. Metnin dil ve anlatımı genel olarak ilkokul 2. sınıf düzeyine uygundur.

4. 1. 2. Dostlarımız Varsa

DOSTLARIMIZ VARSA...

Dostlarımız varsa çevremizde güvenebileceğimiz insanlarımız olur. Bir şeyi emanet etmek istediğimizde dostumuza güvenebiliriz.

Dostlarımızın verdiği sözü tutacağını biliriz. Onlarla planlar yapabilir, bizi yarı yolda bırakmayacaklarını biliriz.

Dostlarımız varsa kendimizi yalnız hissetmeyiz. Dostlarımız iyi ve kötü günümüzde yanımızdadır.

Dostlarımız varsa hayatımız daha neşeli ve mutlu olur. (...)

İhtiyaç anımızda dostlarımız yanımızdadır. Yapabilecekleri ne varsa bizim için yaparlar.

Dostlarımız bizi incitmez. O yüzden onların yanında kendimizi rahat hissederiz.

Dostlarımız bizim arkamızdan konuşmaz, biz de onların arkasından konuşmayız. Halletmemiz gereken bir sorun olursa bunu dostumuzla yüz yüze konuşuruz.

Bizim sahip olduklarımızla ve başarılarımızla gururlanan dostlarımız olur. Bizi kıskanmazlar, bizim daha da iyi durumda olmamızı isterler.

Nuray TÜRKYILMAZ CATİC ve Arkadaşları
(Kısaltılmıştır.)

4. 1. 2. 1. Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

“ Dostlarımız Varsa” metni iki sayfadan oluşmaktadır. Metin sayfa düzeni açısından oldukça dikkat çekicidir. Bilgilendirici türdeki metinde dostlarımızla ilgili bilgiler renkli bilgi kutuları şeklinde sunulmuştur. Bilgi kutuları şekil olarak farklı cümle dizilimlerinden oluşmaktadır. Bu durum sayfa düzeni açısından dengesiz bir görünüme yol açmaktadır. Metinde yazılar okuma kolaylığı sağlayacak biçimde konumlandırılmıştır. Resimler metnin akışını bozmamaktadır. Sayfa kenarlarında ve bilgi kutularının arasında bırakılan boşluklar yeterlidir. Metnin satır aralığı normaldir. Metinde yazılar iki yana yaslanmıştır. Metnin genelinde baskı ve yazım hatası yoktur.

Harflerin Özelliği

“ Dostlarımız Varsa” metninde 20 punto büyüklüğünde harfler kullanılmıştır. Metnin yazı karakteri oldukça sade, okunaklı ve estetikdir. Metnin yazı karakteri ve boyutu ilköğretim 2. sınıf çocuğu için oldukça uygundur. Metinde normal, siyah, kalın ve küçük harfler kullanılmıştır Metnin başlığı büyük harflerle ve gölgelendirilmiş stilde sarı renkte yazılarak dikkat çekmiştir.

Resimler

“ Dostlarımız Varsa” metni iki sayfadan oluşmaktadır ve metinde her sayfada iki tane olmak üzere toplam dört resme yer verilmiştir. Metinde yer alan resimler metnin başlığıyla uyumludur. Ancak resimler yan yana buldukları metin içeriğini tam olarak yansıtmamaktadır. Çünkü bilgilendirici türdeki metinde resimler daha çok süsleme amaçlı kullanılmıştır. Bu resimler aracılığıyla soyut bir kavram olan dostluk somutlaştırılmıştır. Metinde yer verilen resimler renkli, metnin içeriğine uygun, çocuğun hayal dünyasını ve düşünme yetisini geliştirici niteliktedir.

Yazım, İmla ve Noktalama

Metinde nokta ve virgöl türünde birçok noktalama işareti yerinde kullanılmıştır. Yazımı yanlış herhangi bir kelime bulunmamaktadır.

4. 1. 2. 2. İçerik İncelemesi

Tema

“ Dostlarımız Varsa...” metni “ Erdemler” temasında yer almaktadır. Metin, TDÖP’ da yer verilen “ Erdemler” temasının konu önerilerinden “ dostluk” konusuyla bağlantılıdır.

Konu

Bilgilendirici nitelikteki “ Dostlarımız Varsa... ” metninde dostlarımızın yaşamımıza kattığı anlam konu edilmektedir. Kısaltılarak ders kitabına alınan metin aracılığıyla yazar “ dostluk” konusundaki düşüncelerini ispat ve zorlama yoluna gitmeden sunmaktadır. Metinde gerçek hayatta karşılaşılabilecek nitelikte ve soyut bir kavram olan dostlarımızın yaşamımızda nasıl yer aldığı örneklerle anlatılmaktadır. Seçilen konu ilkökul 2. sınıf çocuklarının düzeyine uygundur.

Ana Düşünce

Metinde bilgilendirici bir dille dostlarımızın yaşamımız için çok önemli olduğu ana düşüncesi sunulmaktadır. Bu ana düşünce çocuğun kendini bağdaştırabileceği nitelikte ve açık bir biçimde sunulmaktadır. Metnin geneli dostlarımızla ilgili bilgileri çocuğa doğrudan sunar niteliktedir. Bu açıdan metinde ana düşünce etrafında birçok yardımcı düşünceye de yer verilmiştir. Bu yardımcı düşünceler şunlardır:

Dostlarımız güvenilebileceğimiz ve bir şeyler emanet edebileceğimiz kişilerdir.

Dostlarımız verdikleri sözü tutar.

Dostlarımızla hayatımız daha mutlu ve neşeli olur.

Dostlarımız bir şeye ihtiyacımız olursa ellerinden geleni yaparlar.

Dostlarımızın yanında kendimizi rahat hissederiz.

Dostlarımız bizi kırmaz ve kıskanmazlar.

Dostlarımızla sorunlarımızı konuşarak halledebiliriz.

Dil ve Anlatım

“ Dostlarımız Varsa... ” metni birinci çoğul kişi anlatımın kullanıldığı, sade ve günlük hayattan sözcüklerden oluşan bir metindir. Metinde çocukların anlamını bilemeyeceği ve metin bağlamında tahmin edebileceği türden kelimeler “ incitmek, emanet ve gurur” olarak tahmin edilmektedir. Metinde söz varlığına katkı sağlayıcı nitelikte anlamı bilinmeyen kelimeye yer verilmesi çocuğun dil gelişimi açısından oldukça önemlidir.

Metinde az sayıda sözcükten oluşan ve hepsi kurallı olan isim ve eylem cümlelerine yer verilmiştir. Metinde yer alan on sekiz cümleden “ Dostlarımız iyi ve kötü günümüzde yanımızdadır. ” ve “ İhtiyaç anımızda dostlarımız yanımızdadır. ” cümleleri isim cümlesi, diğer cümleler ise eylem cümlesidir. Metinde farklı türden cümlelere yer verilmesi Türkçenin söz dizimi zenginliğini göstermesi açısından oldukça önemlidir.

Metinde “ emanet etmek, arkasından konuşmak, yarı yolda bırakmak” deyimlerine ve “ yüz yüze” ikilemesine yer verilmiştir. Oldukça duru bir anlatıma sahip metinde herhangi bir söz sanatı kullanılmamıştır. Metinde günlük konuşma dili hâkimdir.

Metinde “ Dostlarımızın verdiği sözü tutacağını biliriz. Onlarla planlar yapabilir, bizi yarı yolda bırakmayacaklarını biliriz. ” cümlesinde tamlayan eksikliğinden kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır. Cümlenin doğru yazımı “ Dostlarımızın verdiği sözü tutacağını biliriz. Onlarla planlar yapabilir, onların bizi yarı yolda bırakmayacaklarını biliriz. ” şeklinde olmalıdır.

4. 1. 3. Kız Kulesi

KIZ KULESİ

Kız Kulesi'ni duymayanınız var mıdır bilmem. İstanbul'a gelenler görmüşlerdir. Gelmeyenler, kartpostallardaki - renkli resimlerden tanırılar. Konusu İstanbul'da geçen bütün filmlerde Kız Kulesi'ni hep gösterirler. Hem de birkaç kez.

(...)

İstanbul'daki bütün vapurlar, deniz motorları, sandallar, yolcu gemileri denizin ortasındaki bu kulenin yanından süzülerek geçerler. Önünden geçerken düdükle çalarak selamlarlar onu. İstanbul'un hemen hemen simgesi olmuştur Kız Kulesi.

Gündüzleri apak görünümüyle göz alıcı bir güzelliği vardır.

Çevresinde sürüyle martı kanat çırparak döner.

(...)

Geceleri yanıp sönen feneriyle deniz taşıtlarına yol göstericilik yapan Kız Kulesi, İstanbul Boğazı'nın girişinde kurulmuştur. İstanbul Limanı girişindeki kayalığın üstündedir. Denizin ortasındaki bu kayalığa iri, ak bir martı tünemiş gibidir. Çağlar boyu hiç uçmadan orada oturmaktadır. (...)

İki bin yılında kule geçirdiği onarımla çay içilip yemek yenilen bir yapıya dönüştürülmüştür.

(...)

Adnan ÖZYALÇINER
(Kısaltılmıştır.)

4. 1. 3. 1. Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

“ Kız Kulesi” metni okuma kolaylığı sağlayacak nitelikte tek sütundan oluşmaktadır. Metinde yan yana gelen iki sayfada tam sayfa olarak yer alan resim, metinle oldukça uyumludur ve metnin akışını bozmamaktadır. Metnin sayfa kenarlarında yer verilen boşluklar yeterlidir. Metnin satır aralığı normaldir. Metnin sol kısmında yer alan yazılar aynı hizadan başlamıştır. Metinde yazım ve baskı hası yoktur.

Harflerin Özelliği

“ Kız Kulesi” metninde 21 punto büyüklüğünde “ TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakteri kullanılmıştır. Metnin harf boyutu ve yazı tipi oldukça uygundur. Metinde küçük harfler kullanılarak okuma kolaylığı sağlanmıştır. Metnin genelinde siyah, kalın ve normal harfler kullanılmıştır. Başlıkta ise gölgelendirilmiş stilde, sarı renkli, büyük ve dikkat çekici harfler kullanılmıştır.

Resimler

“ Kız Kulesi” metninde yan yana iki sayfayı tam olarak kaplayan bir resim kullanılmıştır. Denizin ortasında oldukça gerçekçi bir biçimde resmedilen Kız Kulesi resmi, metnin başlığıyla ve konusuyla oldukça uyumludur. Metinde yer verilen gemi, deniz, martı ve kule kavramları resme yansımıştır. Resim anlatım açısından oldukça ifade edicidir. Resimde kullanılan renk ve çizgi çocukta estetik ve sanatsal bir farkındalık oluşturabilir niteliktedir. Resim, metinde anlatılanları açıklayıcı ve somutlaştırıcıdır. Ancak metinde anlatılanları tam olarak yansıtmamaktadır.

Yazım, İmla ve Noktalama

“ Kız Kulesi” metni nokta, virgül ve ünlem işareti türünden noktalama işaretlerinin kullanıldığı bir metindir. Metinde özel isimler dâhil yazımı yanlış herhangi bir kelime bulunmamaktadır. Metin yazım, imla ve noktalama açısından örnek bir metindir.

4. 1. 3. 2. İçerik İncelemesi

Tema

“ Kız Kulesi” metni “ Milli Kültürümüz” temasında yer almaktadır. Metinde temanın konu önerileri olan “ kültürel miras ve mekânlar” konularıyla uyumlu bir konu işlenmektedir.

Konu

Metnin konusu “ Kız Kulesi” dir. Bilgilendirici türdeki metin kısaltılarak ders kitabına alınmıştır. Düşüncelerini ispatlama yoluna gitmeden, sohbet havasında bir dille sunan yazar “ Kız Kulesi’ ni duymayanınız var mıdır bilmem. ” cümlesiyle metne başlar. Başlığıyla uyumlu olan metnin konusu ilk cümlede çocuğa hissettirilmektedir. Gerçek hayattan, ulusal tarihimizin ve kültürümüzün bir parçası olan Kız Kulesi betimlemeler yoluyla anlatılmaktadır. Yazar metinde çocuğun İstanbul’ a giderek, kartpostallardan veya filmlerden Kız Kulesi’ ni görmüş olabileceğini varsaymaktadır. Bu düşünceden hareketle Kız Kulesi’ nin önemli bir mekân olduğuna dikkat çekmektedir. Metnin konusu milli kültürümüzü çocuklara tanıtmak açısından oldukça önemlidir. Ancak eğer çocuk daha önce Kız Kulesi’ ni görmemiş veya duymamışsa henüz soyut düşünemeyeceği için anlatılanları zihninde canlandırmakta zorlanabilir. Metnin konusu gerçek hayattandır. Ancak çocuğun dünyasından değildir.

Ana Düşünce

Metnin ana düşüncesi: “ Kız Kulesi tarihi, kültürel ve fiziksel özellikleriyle milli kültürümüzü yansıtan önemli mekânlardandır. ” şeklindedir. Bilgilendirici türdeki metinde yazar metnin ana düşüncesini açık bir biçimde sunarak düşüncelerini çocukla paylaşmaktadır. Özellikle “ İstanbul’ un hemen hemen simgesi olmuştur Kız Kulesi. ” cümlesi metnin ana düşüncesini verir niteliktedir. Metin gerçek hayata ilişkin duyarlılık oluşturacak bir ana düşünceye sahiptir. Metinde yazar Kız Kulesi’ ne günlük hayattan somut örneklerle simgesel bir değer yüklemiştir. Ancak ilkokul 2.

sınıf çocuğunun soyut olan milli kültür ve değer kavramlarına ve ana düşünceye ulaşması zor olabilir.

Dil ve Anlatım

“ Kız Kulesi” metni üçüncü tekil kişi anlatımla ve sohbet havasında bir üslupla kaleme alınmıştır. Metinde Kız Kulesi’ nin deniz ortasındaki konumunu çağrıştıracak deniz, martı, vapur, liman vb. kavramlar kullanılmıştır. Yazar bu kavramlardan, betimlemelerden ve günlük hayattan örneklerle çocuğa görsel bir imge sunmaktadır. “ İstanbul Limanı, İstanbul Boğazı ve İstanbul” metin aracılığıyla çocuğa sunulan yer kavramlarıdır. Metinde geçen ve çocuğun anlamını bilemeyeceği türden kelimeler “ simge, sandal, apak, çağ, süzülme, onarım” olarak tahmin edilmektedir. Metin, anlamı bilinmeyen sözcüklere yer vererek sözcük dağarcığını geliştirme açısından olumlu özellik göstermektedir.

Metinde on beş cümle yer almaktadır. Bu cümlelerin çoğu kelime sayısı olarak ilkökul 2. sınıf düzeyine uygundur. Farklı türde cümlelere yer verilen metin Türkçenin söz dizimi zenginliğini göstermesi açısından oldukça olumlu özellik göstermektedir.

Metin, mecaz sözcüklerin ve söz sanatlarının kullanımı açısından oldukça zengindir. “ Çevresinde sürüyle martı kanat çırparak döner. ” cümlesinde “ sürü” kelimesi bir sürü, çok anlamında mecaz olarak kullanılmıştır. “ Gündüzleri apak görünümüyle göz alıcı bir güzelliği vardır. ” cümlesinde “ göz alıcı” mecaz anlamı bir sıfattır. “ Denizin ortasındaki bu kayalığa iri, ak bir martı tünemiş gibidir. ” cümlesinde Kız Kulesi beyaz bir martıya benzetilmiş ancak bu söylenmemiştir ve sadece kendisine benzetilen kavram söylenerek açık istiare yapılmıştır. “ Önünden geçerken düdük çalarak selamlarlar onu. ” cümlesinde Kız Kulesi selamlanma niteliğiyle kişileştirilmiştir. “ İstanbul’ daki bütün vapurlar, deniz motorları, sandallar, yolcu gemileri denizin ortasındaki bu kulenin yanından süzülerek geçerler. ” cümlesinde ise süzülme eylemi vapur, deniz motoru, sandal ve yolcu gemilerine aktararak doğadan doğaya nitelikte bir deyim aktarması yapılmıştır. Henüz soyut ve

mecaz düşünemeyen ilkokul 2. sınıf düzeyinde çocuklar için metinde kullanılan mecaz ve söz sanatı sayısı oldukça fazladır.

4. 1. 4. Papatya ve Gelincik

PAPATYA VE GELİNCİK

(...)

Çevremizde her yer sarılı beyazlı, irili ufaklı papatyalarla ve kıpkırmızı gelinciklerle sarılmaya başladı. Hiç sevdiğlerinize papatya ve gelincik toplayıp verdiniz mi?

(...)

Papatyaları, nisandan eylüle kadar görebilirsiniz. Papatyalar, genellikle yalnızca bir yıl yaşar. Çiçeklerinin ve yapraklarının belirgin bir biçimi vardır. Bu sayede onları tanımak

çok kolaydır. Yaprakları ince dallı, çiçekleri beyaz, orta kısmı da sarı renklidir. Üstelik papatyalar günebakan, yani ayçiçeğiyle de akrabadır. Papatyalar, özellikle ilk açmaya başladıkları zaman çok güzel kokarlar.

Gelincikler, papatyalardan çok daha farklı ko-

karlar. Kendine özgü, keskin bir kokuları vardır. Gelinciklerin güzel kokusu ve renkleri birçok böceği onlara çeker. Arılar da gelinciklerden çiçek tozu toplarlar. Koklarken çok yaklaşırsanız, çiçek tozları siz farkında olmadan burnunuza bulaşabilir. Çiçek tozlarını böceklere bulaştırarak diğer gelinciklere ulaştırmak isteyen bu çiçekler burnunu böcek sanabilir.

Gelincikleri kırmızı renkli bilirsiniz değil mi? Doğru: Gelinciklerin çoğu kırmızıdır. Çok yaygın olmasa da beyaz, pembe, sarı, turuncu, mavi ve eflatun renkli gelincikler de vardır. Türkiye’de kırmızı ve turuncu gelincik daha çok görülür. Şanslıysanız sarı gelincik de bulabilirsiniz.

Burcu Meltem ARIK
(Kısaltılmıştır.)

4. 1. 4. 1. Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

“ Papatya ve Gelincik” metninde yazılar okuma kolaylığı sağlayan tek sütundan oluşmaktadır. İki sayfadan oluşan metinde resimler metnin akışını bozmayacak biçimde sağ, sol ve üst kısımlarda yer almaktadır. Metnin sayfa kenarlarında yer alan boşluklar yeterlidir, satır aralığı normaldir. Metnin sol kısmındaki yazılar aynı hizadan başlamaktadır. Paragraf uzunlukları normaldir. Metnin genelinde yazım ve baskı yönünden hata yoktur.

Harflerin Özelliği

“ Papatya ve Gelincik” metninde “ TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakterinde ve 21 punto büyüklüğünde harfler kullanılmıştır. Metnin yazı karakteri ve boyutu uygundur. Metinde kalın, siyah normal, küçük harfler kullanılmıştır. Metnin başlığında sarı, gölgelendirilmiş ve büyük harflerden oluşan bir yazı tipi kullanılmıştır.

Resimler

“ Papatya ve Gelincik” metninde üç farklı resim kullanılmıştır. Metnin sağında yer alan ilk resimde papatya türlerinden biri olan bodrum papatyasına yer verilmiştir. Bu resim metinde çiçekleri beyaz, orta kısmı sarı renkte betimlenen papatya türünün özelliklerini göstermemektedir. Resim metnin içeriğiyle uyumlu değildir. Metinde yer verilen bu ilk resimde papatyanın çok bilinmeyen bir türüne yer verildiği için çocuk bu resim aracılığıyla metnin içeriğini tahmin etmekte güçlük yaşar. İlkokul 2. sınıf düzeyinde bir çocuk için çevresinde daha sık gördüğü çiçekleri beyaz, ortası sarı türde bir papatyaya yer verilmesi metnin başlığı ve konusunu yansıtmaya açısından daha uygun olurdu. Resimde kullanılan renkler oldukça canlıdır ve resim doğadaki gerçeğine uygundur.

Metinde yer verilen ikinci resim papatyaların akrabası olarak nitelenen ayçiçeklerine aittir. Resim bulunduğu sayfada anlatılan içerikle uyumludur. Ayçiçekleri doğadaki gerçeğine uygun ve canlı renklerle resmedilmiştir.

Metinde yer verilen üçüncü resim metnin üst kısmında yer almaktadır. Gelincik çiçeğiyle ilgili ön bilgiye sahip çocuk metnin içeriğini tahmin edebilir. Resim gelinciklerin anlatıldığı metnin içeriğini yansıtmaktadır. Metinde farklı renkleriyle betimlenen gelincikler doğadaki gerçeğine uygun ve canlı renklerle resmedilmiştir.

Yazım, İmla ve Noktalama

“ Papatya ve Gelincik” metni nokta, virgül, soru işareti ve iki nokta türünden birçok noktalama işaretinin kullanıldığı bir metindir. Metinde yazımı yanlış herhangi bir kelime bulunmamaktadır. Metin yazım imla ve noktalama açısından örnek niteliktedir.

4. 1. 4. 2. İçerik İncelemesi

Tema

“ Papatya ve Gelincik” metni “ Doğa ve Evren” temasında yer alan ilk metindir. Metin, TDÖP’ nin temaya ilişkin konu önerilerinden “ bitkiler” konusuyla bağlantılıdır.

Konu

“ Papatya ve Gelincik” metni kısaltılarak ders kitabına alınmıştır. Başlığıyla uyumlu bir konusu olan metinde papatya ve gelincik çiçekleri konu edilmektedir. “ Doğa ve Evren” temasının konu önerilerinden “ bitkiler” konusu, papatya ve gelincik gibi çok bilinen ve çocuğun yakın çevresinden iki çiçek türüyle örneklendirilmiştir. Bilgilendirici türdeki metnin konusu çocukların canlı varlıklardan olan bitkilere karşı bilgi edinmesi ve sevgi oluşturması açısından oldukça önemlidir.

Ana Düşünce

Bilgilendirici türdeki “ Papatya ve Gelincik” metninin ana düşüncesi açık bir dille sunulmaktadır. Metinde çevremizde gördüğümüz papatya ve gelincik çiçeklerinin değişik özelliklerinin olduğu düşüncesi verilmektedir. Metnin ana düşüncesi gerçek yaşama uygun, konu ve temayla uyumlu nitelikte ve ilkokul 2. sınıf çocuğun anlayabileceği düzeydedir. Bu ana düşünce etrafında yazar okurla birçok yardımcı düşünce de paylaşmaktadır. Bu yardımcı düşünceler şu şekildedir:

Sevdiklerimize çiçek toplayıp verebiliriz,
Her çiçeğin kendine özgü özellikleri vardır,
Çiçek türlerinin birbirinden farklı özellikleri vardır,
Böceklerin tozlaşmasında çiçeklerin de etkisi vardır,
Gerçek yaşamımızda papatya ve gelinciklerle karşılaşabiliriz.

“ Doğa ve Evren” temasında yer alan metin, çocuğa gerçek yaşamda karşılaşabileceği çiçeklerle ilgili bilgiler edinerek doğayı tanıma imkânı sunmaktadır. Metnin ana düşüncesi gerçek dünyadandır. Ancak çocuğun dünyasından olduğunu söyleyemeyiz.

Dil ve Anlatım

“ Papatya ve Gelincik” metninde yazar betimleyici bir anlatım türü kullanmaktadır. Dört paragraftan oluşan metnin ikinci paragrafında papatyalar, üçüncü paragrafında ise papatyaların özellikleriyle karşılaştırılan gelincikler betimlenmiştir. Metnin dili oldukça sade ve anlaşılırdır. İlkokul 2. sınıf çocuklarının dil gelişim düzeylerine uygun kelimelerin kullanıldığı metinde anlamı bilinemeyecek türden kelimeler olarak “ belirgin ve yaygın” kelimeleri tahmin edilmektedir.

Üçüncü kişi ağzından bir anlatım kullanan yazar metne soru cümlesiyle giriş yaparak çocukların dikkatini konuya çekmektedir. Metinde çoğunlukla geniş zaman kipinde ve etken çatılı eylemler kullanılmıştır. Devrik türden cümlenin yer almadığı metinde Türkçenin sözdizimi zenginliğini gösterecek nitelikte farklı türden cümlelere yer verilmiştir.

“ Hiç sevdiklerinize papatya ve gelincik toplayıp verdiniz mi? ” (soru cümlesi, s. 168)

“ Bu sayede onları tanımak çok kolaydır. ” (olumlu, kurallı, isim cümlesi, s. 168)

“Gelincikler, papatyalardan çok daha farklı kokarlar. ” (olumlu, kurallı, eylem cümlesi, s. 168)

“ Koklarken çok yaklaşırsanız, çiçek tozları siz farkında olmadan burnunuza bulaşabilir. ” (şartlı birleşik cümle, s. 169)

Metinde deyim ve atasözüne yer verilmemiş; Türkçenin ifade zenginliğini gösterebilecek nitelikte az sayıda ikilemelere, söz sanatlarına ve mecazlara yer verilmiştir:

“ ...sarılı beyazlı, irili ufaklı...” (ikileme, s. 168)

“ Kendine özgü, keskin bir kokuları vardır. ” (mecaz, s. 169)

“ Gelinciklerin güzel kokusu ve renkleri birçok böceği onlara çeker. ” (mecaz, s. 169)

“ Çiçek tozlarını böceklere bulaştırarak diğer gelinciklere ulaştırmak isteyen bu çiçekler burnunuzu böcek sanabilir. ” (kişileştirme, s. 169)

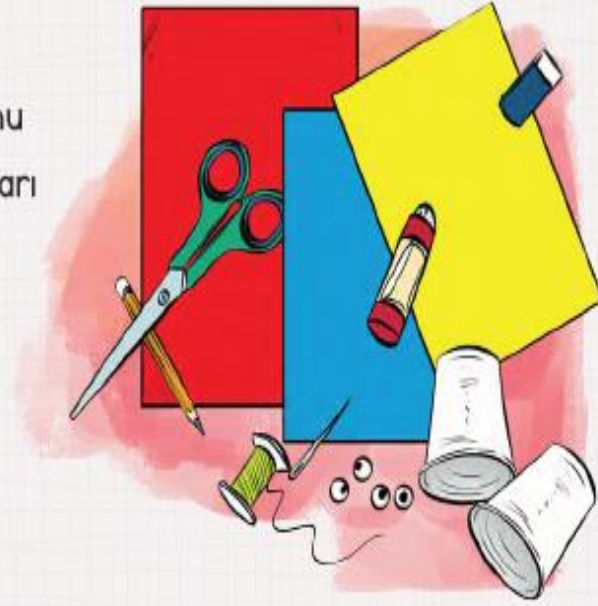
4. 1. 5. Bardaktan Telefon Yapma

BARDAKTAN TELEFON YAPMA

Merhaba çocuklar... Evde yan odadaki anne babanızla, kardeşinizle veya arkadaşlarınızla konuşabileceğiniz bir telefon yapmak ister misiniz? Hem de bardaktan! Nasıl mı? Evinizde bulunan iki karton bardağın (Plastik de olabilir.) arasından ip geçirerek kendi telefonunuzu yapmanız mümkün (Bu etkinliği yaparken güvenlik uyarılarına dikkat ederek büyüklerimizden yardım alalım).

Malzemeler

- Kırmızı fon kartonu
- Renkli el işi kâğıtları
- Kurşun kalem
- Makas
- Silgi
- Yapıştırıcı
- İğne
- İplik
- Oynar göz (2 çift)
- 2 adet karton veya plastik bardak

Yapımı: Karton bardaklarınızın etrafını istediğiniz renkte el işi kâğıtlarıyla sarın, yapıştırıcı yardımıyla yapıştırın. Daha sonra oynar gözleri karton bardaklara yapıştırın. Kırmızı kartona dudak şekli çizerek kesin ve dudakları oynar gözlerin altına yapıştırın. Şimdi sıra bardaklar arasına ip geçirmekte. Karton bardaklarınızı ters çevirin, iğne yardımıyla altlarında delikler açın. İpin uzunluğunu, evin odalarındaki mesafelere göre ayarlayın (Telefonunuz nereden nereye kadar uzansın istiyorsanız ona göre ayarlayabilirsiniz.). Açtığınız deliklerden iplerin ucunu geçirin, bardakların içinden iplere düğüm atın.

Evet, bardaktan telefonunuz hazır. Şimdi telefonunuzun arasındaki ipi gergin tutarak bardaktan bardağa konuşabilirsiniz. Bardağı konuşurken ağızınıza, dinlerken kulağınıza götürmeyi unutmayın.

Bardağı istediğiniz başka şekillerde de süsleyebilir ya da hiç süslemeden kullanabilirsiniz. Önemli olan iki bardak arasına ip bağlamak ve ipi gergin bir şekilde tutmak... Sonrası değmeyin odadan odaya sohbet keyiflerinize.

(...)

Yeşim COŞKUN, Umut YİĞİT
7'den 70'e dergisi
(Kısaltılmıştır.)

4. 1. 5. 1. Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

“ Bardaktan Telefon Yapma” metni üç sayfadan oluşmaktadır. Metin sayfa düzeni açısından oldukça dikkat çekici ve eğlencelidir. Bilgilendirici türdeki metinde bardaktan telefon yapmanın aşamaları metinle uyumlu ve metnin akışını bozmayacak resimlerle somutlaştırılmıştır. Metnin satır aralığı normaldir. Sayfa kenarlarında yer verilen boşluklar yeterlidir. Metnin satır başları aynı hizadan başlamaktadır. Metinde baskı ve yazım hatası yoktur.

Harflerin Özelliği

“ Bardaktan Telefon Yapma” metninde “ TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakterinde ve 21 punto büyüklüğünde harfler kullanılmıştır. Metnin yazı karakteri ve boyutu okuma kolaylığı sağlamaktadır ve ilkokul 2. sınıf öğrenciler için oldukça uygundur. Metnin genelinde siyah, kalın ve normal harfler kullanılmıştır. Metnin başlığı büyük harflerle, sarı ve gölgelendirilmiş stilde dikkat çekmektedir.

Resimler

“ Bardaktan Telefon Yapma” metninde beş farklı resme yer verilmiştir. Metnin ilk sayfasında bardaktan telefon yaparken kullanılan malzemelerin temsili resimlerine yer verilmiştir. Resimde yer alan malzemeler metnin içeriğinde yer verilen malzemelerle oldukça uyumludur. Metnin hemen yanında yer verilen resim, listede yer verilen malzemeleri somutlaştırarak hatırlamayı kolaylaştır niteliktedir.

Metnin ikinci sayfasında bardaktan telefon yapımını gösteren üç farklı resme yer verilmiştir. Bu resimler buldukları sayfadaki metnin içeriğiyle uyumludur. Resimlerde bardaktan telefonun nasıl yapılacağı aşamalı olarak anlatılmıştır. Resimde verilen renkler ve kullanılan malzemeler yapım aşamasıyla ilgili verilen bilgilerle oldukça uyumludur. Açıklayıcı türdeki bu resimlerle metinde anlatılanlar somutlaştırılmaktadır.

Metnin üçüncü sayfasında yer verilen resimde bardaktan telefon yapmanın son aşaması anlatılmaktadır. Yeşil ve turuncu tonlarıyla iki farklı ortamdaymış gibi çizilen çocuklardan biri telefon ağzında konuşurken diğeri bardaktan telefonu kulağına tutarak onu dinlemektedir. Resim bulunduğu sayfadaki metnin içeriğini değil, bir önceki sayfadaki metnin içeriğini yansıtmaktadır. Ancak bardaktan yapılan telefonun nasıl kullanılacağını göstermesi açısından oldukça işlevsel bir resimdir. Resimde yer verilen çocuklar sevimli ve dikkat çekicidir.

Yazım, İmla ve Noktalama

“ Bardaktan Telefon Yapma” metninin ilk cümlesi olan “ Merhaba çocuklar... ” cümlesinin sonuna üç nokta konulmuştur. Ancak seslenme bildiren bu cümlenin sonuna ünlem işareti konulmalıydı. Cümlenin doğru yazımı “ Merhaba çocuklar! ” şeklinde olmalıdır. “ Önemli olan iki bardak arasına ip bağlamak ve ipi gergin bir şekilde tutmak... ” cümlesi tamamlanmış, yargı bildiren bir isim cümlesidir ve sonuna nokta konulmalıdır. Cümlenin doğru yazımı “ Önemli olan iki bardak arasına ip bağlamak ve ipi gergin bir şekilde tutmak. ” şeklinde olmalıdır. Metinde nokta, virgül, soru işareti, üç nokta ve yay ayraç türünden birçok noktalama işareti kullanılmıştır. Özellikle ek bilgiler vererek cümledeki anlamı tamamlayan yay ayraç içindeki cümleler oldukça dikkat çekicidir. Metinde herhangi bir yazım yanlışı yoktur.

4. 1. 5. 2. İçerik İncelemesi

Tema

“ Bardaktan Telefon Yapma” metni “ Bilim ve Teknoloji” temasında yer almaktadır. Metinde temanın konu önerileriyle uyumlu nitelikte bir konu işlenmektedir.

Konu

“ Bardaktan Telefon Yapma” metni çocuğun dünyasına seslenen ve oldukça eğlenceli bir metindir. Bilgilendirici türdeki metnin konusu iletişim araçlarından biri

olan telefondur. Metnin konusu gerçek hayattandır. Metinde dikkat çekici ve ilkokul 2. sınıf çocukların yaşına uygun bir konu işlenmektedir. Metinde çocuğun bilişsel gelişim alanına yönelik bilgiler verilmekte ve bu bilgiler psikomotor becerilerle desteklenmektedir. Metnin başlığıyla konusu uyumludur ve işlenen konu çocuğa göredir.

Ana Düşünce

“ Bardaktan Telefon Yapma” metninde yazar tasarılarını çocukla paylaşmaktadır. Metinde gerçek hayattan ve çocuğun becerilerini geliştirerek iletişim konusunda duyarlılık kazanmasına yönelik bir etkinlik bilgilendirici bir üslupla sunulmuştur. Metinde çocuğa doğrudan sunulan bir ana düşünce yoktur. Metinde iletişim araçlarından telefona dikkat çekilmektedir.

Dil ve Anlatım

“ Bardaktan Telefon Yapma” metninde üçüncü tekil kişi anlatım kullanılmıştır. Metnin ilk cümlesinde yazar “ Merhaba çocuklar... ” diyerek çocuklara seslenmekte ve dikkat çekmektedir. Metnin dili oldukça sade ve akıcıdır. Metinde yer alan kelimler günlük hayattan ve çocuğun anlamını metin bağlamında tahmin edebileceği türden kelimelerdir. Metinde farklı türden cümlelere yer verilmiştir:

“ Hem de bardaktan! ” (ünlem cümlesi, s. 282)

“ Nasıl mı? ” (soru cümlesi, s. 282)

“ Evde yan odadaki anne ve babanızla, kardeşinizle veya arkadaşlarınızla konuşabileceğiniz bir telefon yapmak ister misiniz? ” (soru cümlesi, s. 282)

“ Evet, bardaktan telefonunuz hazır. ” (isim cümlesi, s. 283)

“ Karton bardaklarınızın etrafını istediğiniz renkte el işi kâğıtlarıyla sarın, yapıştırıcı yardımıyla yapıştırın. ” (bağımlı sıralı cümle, s. 283)

Metinde deyim, atasözü ve ikileme vb. kullanılmamıştır. Kelimeler gerçek anlamda kullanılmış, söz sanatlarına ve mecazlara yer verilmemiştir. Metinde anlamı bilinemeyecek türde kelime olarak “ gergin” kelimesi tahmin edilmektedir. Metin Türkçenin söz dizimini ve ifade zenginliğini gösterme açısından yetersizdir. Bilgilendirici türde bir metin olarak açık, anlaşılır ve edebi dilden uzak bir dil kullanılmıştır. Metinde argo sözlere ve kırıcı ifadelere yer verilmemiştir. Ancak çocukla tasarısını paylaşan yazar bardaktan telefonun yapım aşamalarını emir kipiyle anlatmıştır:

“ Karton bardaklarımızın etrafını istediğiniz renkte el işi kâğıtlarıyla sarın, yapıştırıcı yardımıyla yapıştırın. ” (s. 283).

“ Açtığımız deliklerden iplerin ucunu geçirin, bardakların içinden iplere düğüm atın. ” (s. 283).

4. 2. Hikâye Edici Türdeki Metinlerin İncelenmesi

Koza yayınları ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan ve küme örnekleme yöntemiyle seçilerek incelenen hikâye edici metinlerin yazarları ve sayfa numaraları şu şekildedir:

Metnin Adı	Yazar	Sayfa Numarası
Arkadaşım Papi	Bilgin ADALI	14- 17
Cimrinin Kedileri	Üzeyir GÜNDÜZ	96- 99
Küçük Penguen	Aygören DİRİM	181- 182
Çiftçiyle Oğulları	La Fontaine Masalları Uyarlayan: Tahsin YÜCEL	215- 216
Selim ve Pelin	H. Salih ZENGİN	234- 236

4. 2. 1. Arkadaşım Papi

ARKADAŞIM PAPI

Benim babam bir kaptan. Uzak ülkelere yolculuk yapar her zaman. Gittiği ülkelerden, değişik armağanlar getirir bana. (...) En güzel armağanı, Afrika'dan getirdi. Bir papağan. Tüyleri allı yeşilli. Odamda papağanımın kafesini koymak için özel bir yer yaptık. Papağan adını kısaltıp Papi adını verdim ona. Önce adını söylediğimde aldırmıyordu. Sonra öğrendi. Ne zaman "Papi" diye seslensem bir çığlık atarak karşılık verdi.

Eğer yeterince uğraşırsam konuşmayı öğrenebilirmiş papağanlar. Ben de yanına her gittiğimde uzun uzun konuşmaya başladım onunla.

"Öyle olmaz." dedi babam. "Tek tek sözcükleri, sık sık yineleyeceksin. Öyle öğrenir konuşmayı papağan. Konuşmayı da öğrenemez zaten. Senden öğrendiği sözcükleri yineler yalnızca." Ben de yanına her gittiğimde "Merhaba..." dedim Papiye. Sonra en sevdiği yemlerden verdim ağzına. "Merhaba..." Tık, bir yem.

Bir gün oyuncaklarımla oynuyordum odamda. Pek ilgilenmemiştim Papiyle. İncecik bir sesin, "Merhabaaa..." diye bağırmasıyla sıçradım yerimden. Papiydi bağırın. İlk kez konuşmuştu papağanım. Çok mutlu oldum. Hemen yanına koşup bir sürü yemle ödüllendirdim onu.

Böyle böyle eğiterek bir sürü sözcük öğrettim Papi'ye. Biraz yanlış söylüyordu sözcükleri ama olsun. Hoşuma gidiyordu onun konuştuğunu duymak. "Meraba"dan sonra "Ginaydin" demeyi öğrendi. Yani, "Günaydın." Odaya başka birileri geldiğinde, "Hoş gildiniz" yani "Hoş geldiniz." demeyi öğrendi. (...)

Bir gün babam, "Kafesin kapısını açıp Papi'nin odanda dolaşmasına izin veriyor musun?" diye sordu.

"Ya sonra yakalayıp yeniden kafesine koyamazsam?"

"Yakalamana gerek yok ki. Kafes onun yuvası. Canı istediği zaman yeniden girer içeri. Bu sayede kanatlarını da çalıştırmış olur. Neşelenir."

Hemen koştum odama. Açtım kafesin kapısını. Oturup masamın başına beklemeye başladım. Papi ne yapacak diye.

Kapının yanındaki tüneğe kondu Papi önce. Başını uzatıp dışarı baktı.

"Merabaaaaa!" diye bağırdı incecik sesiyle. "Merhaba Papiiiii!" diye yanıtladım onu.

Kuşkulu gözlerle bakındı çevreye. Sonra birden uçup geldi, omzuma kondu. Bir yandan da, "Merabaaaaa! Gı-naydiiin! Hos gildiiiiiz! Papiiiii!" diye bağıırıyordu.

(..)

Babam son yolculuğundan dönüşünde, bir dişi papağan getirdi. Papi, çok mutlu oldu onu görünce. Cici koydum onun adını. Kısa sürede o da öğrendi birkaç sözcük söylemeyi. Odanın içinde neşeyle uçup ötüşmeleri, öğrendikleri sözcüklerle birbirlerine seslenmeleri öyle güzel ki.. Onları izlerken çok mutlu oluyorum.

"Bakarsın." dedi babam bir gün. "Yeni papağanlar katılır ailemize." O gün, dört yumurta yumurtladı Cici. Kuluçkaya yattı. Şimdi, gelecek yavruları merakla bekliyorum.

Bilgin ADALI
(Kısaltılmıştır.)

4. 2. 1. 1. Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

“ Arkadaşım Papi” metninde yazılar okuma kolaylığı sağlayacak nitelikte tek sütundan oluşmaktadır. Dört sayfadan oluşan metnin her sayfasında bir tane olmak üzere dört resme yer verilmiştir. Resimler metnin akışını bozmayacak nitelikte metnin altına, sağına ve ortasına yerleştirilmiştir. Metnin sayfalarının yarısı yazıya, yarısı resme ayrılmıştır. Metinde yer alan paragraflarda cümle sayısı dengesiz bir dağılım göstermektedir. Bazı paragraflar oldukça fazla sayıda cümleden oluşurken bazıları ise tek cümlelik paragraflardır. Bu durum sayfa düzeninde dengesiz bir görünüme yol açmaktadır. Sayfa kenarlarında yer verilen boşluklar yeterlidir. Metnin sol kısmındaki yazılar aynı hizadan başlamıştır. Metnin satır aralığı normaldir. Metinde baskı ve yazım hatası yoktur. Metnin sayfa düzenini oluşturan nitelikler bir bütün halinde değerlendirilirse çocukta estetik etki uyandırabilecek niteliktedir.

Harflerin Özelliği

“ Arkadaşım Papi” metninde “ TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakterinde, 21 punto büyüklüğünde harfler kullanılmıştır. Metnin yazı karakteri çok süslü olmayan, dik temel harflere uygun ve okuma kolaylığı sağlayıcı niteliktedir. Harf boyutu yeterlidir. Metinde siyah, kalın ve normal bir yazı karakteri tercih edilmiştir. Metinde okumayı kolaylaştırıcı nitelikte küçük harfler kullanılmıştır. Başlık ise büyük harflerle ve gölgelendirilmiş bir stilde sarı renkte yazılarak dikkat çekici bir nitelik kazanmıştır.

Resimler

“ Arkadaşım Papi” metni dört sayfaya ayrılmış ve her sayfada bir tane olmak üzere metinde toplam dört resme yer verilmiştir. Metnin ilk sayfasında yer verilen resimle babasının çocuğa Papi’ yi hediye getirmesi betimlenerek metnin bir bölümü aynen yansıtılmış, olaylar somutlaştırılmıştır. Metinde yer verilen ilk resim metnin başlığıyla uyumlu niteliktedir. Bu resmi gören çocuk metnin içeriğini tahmin

edebilir. Metinden hemen sonra bir çerçeve gibi sınırları belirli bir biçimde verilen resim aracılığıyla çocuk okuduklarının zihinsel kurgusunu tamamlar ve öğrendikleriyle resmi örtüştürür. Resimde kaptan olan baba mesleğine uygun nitelikte resmedilmiştir. Papağan ise kafestedir ve renk tonlaması doğadaki gerçeğine uygundur. Metinde çocuğun annesinden hiç bahsedilmemiş fakat anne de resmedilmiştir.

Metinde yer verilen ikinci resim, metnin içeriğiyle uyumlu nitelikte ve dikkat çekicidir. Resimde Papi' nin ilk kez konuştuğu an ve çocuğun sıçrama ve şaşırma duyguları gerçekçi bir biçimde çizilmiştir. Metinden hemen sonra bir çerçeve gibi sınırları belirli bir biçimde verilen resim yer aldığı sayfadaki metnin içeriğini yansıtır niteliktedir.

Metinde yer verilen üçüncü resim metnin sağında bir çerçeve gibi sınırları belirli bir biçimde konumlandırılmıştır. Bu resimde çocuğun Papi' nin konuşmasından dolayı mutlu olması resmedilmiştir. Bu, çocuğa mutluluk verici niteliktedir. Ancak metnin içeriğinde çocuğun Papi' nin öğrendiği sözcüklerden ve odada dolaşmasından bahsedilmektedir. Resim yer aldığı sayfadaki metnin içeriğini tam olarak yansıtmamaktadır.

Metinde yer verilen dördüncü resimde Papi ve Cici gerçekçi bir biçimde ve canlı renklerle çizilmiştir. Resim, yer aldığı sayfadaki metnin içeriğini yansıtır niteliktedir.

Metinde yer verilen resimler genel olarak metnin içeriğiyle uyumlu, dikkat çekici renklerle çizilmiş, eğlendirici, estetik, çocuğun hoşuna gidebilecek, metni açıklayıcı ve konuya uygun nitelikte resimlerdir. Ancak resim- metin oranı olarak metnin çoğunluğunu metin oluşturmaktadır. Ders kitabının ilk metni olan “ Arkadaşım Papi” metinde çocuğu okumaya yönlendirecek dikkat çekici nitelikte daha çok resme yer verilebilirdi.

Yazım, İmla ve Noktalama

“ Arkadaşım Papi” metninde yazımı yanlış herhangi bir kelime bulunmamaktadır. Metinde nokta, virgül, üç nokta, ünlem işareti, tırnak işareti, kesme işareti, soru işareti gibi birçok noktalama işareti kullanılmıştır. “... ‘ Bakarsın.’ dedi babam bir gün, ‘ Yeni papağanlar katılır ailemize. ’...” cümlesinde birinci cümle ikinci cümleye ihtimal anlamı sağlamaktadır. Bu iki cümle farklı tırnak işaretleri içine alınmıştır. Cümlenin doğru yazımının “ ... ‘ Bakarsın yeni papağanlar katılır ailemize. ’ dedi babam bir gün. ” şeklinde olması anlam ve yazım bakımından daha uygundur. “ Bir yandan da, ‘ Merabaaaaa Ginaydiiiiin! Hos gildiiiiiiiz! Papiiiii! ’ diye bağıyordu. ” cümlesinde da bağlacından sonra kullanılan virgül gereksizdir.

4. 2. 1. 2. İçerik İncelemesi

Tema

“ Arkadaşım Papi” metni “ Çocuk Dünyası” temasının ilk metnidir. Metin, TDÖP’ da yer verilen “ Çocuk Dünyası” temasının konu önerilerinden “ Çocuk Kültürü” konusuyla bağlantılıdır.

Konu

İlkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabının ilk metni olan “ Arkadaşım Papi” metni Bilgin ADALI’ nın aynı ismi taşıyan kitabından kısaltılarak ders kitabına alınmıştır. “ Çocuk Dünyası” temasında yer alan metnin konusu “ Bir babanın çocuğuna Papi adlı bir papağan alması ve çocuğun papağanla arkadaş olup onu besleyerek konuşmayı öğretmesi” dir. İsmi belirtilmeyen çocuk, kaptan olan babasının Afrika’ dan getirdiği papağana “ Papi” adını veriyor ve uğraşları sonucunda ona konuşmayı öğretiyor. Çocuğun ilgisini çekebilecek nitelikte bir konusu olan “ Arkadaşım Papi” metni çocuklara sevgi, arkadaşlık ve dostluk duygularını kazandırabilecek niteliktedir.

Ana Düşünce

“ Arkadaşım Papi” metninin ana düşüncesi “ Çocuk Dünyası” temasının diğer metinleriyle bağlantılı olarak düşünülürse “ Çocuğun Papi’ yle arkadaş olup ilgi, sevgi ve dostluğuyla Papi’ ye konuşmayı öğretmesi ve bunun çocuğun dünyasındaki yeridir. ” Metinde çocuğun dünyası ve anlam evreni kullanılarak hikâye edici bir metin oluşturulmuştur.

Kahramanlar

“ Arkadaşım Papi” metninde kahramanlar iyi- kötü, güzel- çirkin ayrımı yapılmadan yapılandırılmıştır. Metnin ana kahramanı ismi belirtilmeyen ve 1. kişi anlatımla metnin anlatıcısı olan çocuktur. Çocuk, babasının Afrika’ dan getirdiği papağanla olan konuşmaları ve eylemleriyle geliştirilmiştir. Çocuğun oyuncaklarla oynaması, olaylar karşısında verdiği duygusal tepkiler, Papi ile olan bağı çocuk olmanın doğasına uygun niteliklerdir. Kahramanı çocuk olan metin özdeşim kurabilmek adına çocukların dikkatini çekebilecek niteliktedir.

Metnin ana kahramanı olan çocuk hikâyenin başından sonuna aynı özellikleri gösteren durağan nitelikte bir karakterdir. Özellikleri tam olarak belirtilmediği için kapalı karakter niteliğindedir.

Metinde yer alan diğer karakterler çocuğun kaptan olan babası ve Papi’ dir. Papi, papağan türünde insan dışı bir kahramandır. Papi metnin başında konuşamayan ancak çocuğun sözcükleri tekrar ettiğinde verdiği yemlerle “ merhaba, günaydın, hoş geldiniz” gibi kelimeleri söylemeyi öğrenen devingen nitelikte bir karakterdir. Bu, Papi’ nin geçirdiği önemli bir değişimdir. Bu değişim çocukluk gerçeğine uygun ve inandırıcı bir biçimde sunulmuştur. Papi özellikleri tam olarak belirtilmediği için kapalı karakter özelliği taşımaktadır.

Dil ve Anlatım

“ Arkadaşım Papi” hikâye türünde ve kısaltılarak ders kitabına alınmış bir metindir. Metin, çocukların sevebileceği bir üslupla yazılmıştır ve metinde birinci

kişi anlatım kullanılmıştır. 14 paragraftan oluşan metnin dili sade ve anlaşılırdır ancak metinde 34 tane devrik cümle kullanılmıştır. İlkokul 2. sınıfların karşılaştığı ilk metnin bu derece uzun olması ve devrik cümlelerin çok olması okumayı ve anlamayı zorlaştırır niteliktedir. Metinde yer alan bazı devrik cümleler şunlardır:

“ Uzak ülkelere yolculuk yapar her zaman ” (devrik cümle, s. 14)

“ Gittiği ülkelerden, değişik armağanlar getirir bana. ” (devrik cümle, s. 14)

“ Papağan adını kısaltıp Papi adını verdim ona. ” (devrik cümle, s.14)

“ Kuşkulu gözlerle bakındı çevreye. ” (devrik cümle, s. 17)

Metnin genelinde fiil cümleleri hâkimdir ancak zaman zaman isim cümlelerine ve eksilteli cümlelere de yer verilmiştir:

“ Benim babam bir kaptan. ” (isim cümlesi, s. 14)

“ Bir papağan. ” (isim cümlesi, s. 14)

“ Tüyleri allı yeşilli. ”(isim cümlesi, s. 14)

“ Odanın içinde neşeyle uçup ötüşmeleri, öğrendikleri sözcüklerle birbirlerine seslenmeleri öyle güzel ki... ” (eksilteli cümle, s. 17)

Metinde geçmiş ve geniş zaman kiplerinin ağırlıklı olduğu bir dil kullanılmıştır. Metinde çocukların söz dağarcığını geliştirecek nitelikte yeni kelimelere “ yinelemek, sıçramak, tünek, kuşku, kuluçka” örnek verilebilir. Kullanılan kelime gruplarına ise “ allı yeşilli, hoşuna gitmek, hoş geldiniz, kuşkulu gözlerle bakınmak ” örnek verilebilir. Metinde argo kelime kullanılmamıştır.

Metinde Papi’ nin konuşmayı öğrenmesi aşama aşama anlatılarak çocuğun zihinsel olarak dinlediklerini canlandırıp anlamlandırması sağlanmıştır. Bu süreçte diyaloglardan sık sık yararlanılmıştır. Papi’ nin “ Merabaaaaa! , Ginaydiiiiin! , Hos gildiiiiiiiiz! , Papiiiiiii! ” gibi ünlem ifadeleriyle konuşturulması metne renk katmıştır. Çocuğun heyecanı ve merakı bu ifadelerle desteklenmiştir.

Metinde Türkçenin ifade zenginliğini yansıtan, daha içten ve canlı bir anlatım oluşturan nitelikte sıfatlara, ikilemelere, belirteçlere sık sık yer verilmiştir:

Sıfatlar: uzak ülkeler, her zaman, değişik armağanlar, özel bir yer, incecik bir ses, bir sürü yem.

İkilemeler: allı yeşilli, uzun uzun, tek tek, sık sık.

Belirteçler: çığlık atarak, koşup, eğiterek, açıp, yakalayıp.

Küçültme anlamı “ incecik” kelimesi de metinde sık sık kullanılmıştır.

4. 2. 2. Cimrinin Kedileri

CİMRİNİN KEDİLERİ

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, cinler cirit oynarken eski hamam içinde, zengin bir adam varmış. Zengin olmasına zenginmiş ama kimseye zırnık koklatmazmış. Cimrinin biriymiş. İşte bu zengin ve merhametsiz adamın konağında ihtiyar bir kedi yaşıyormuş. Yaşına rağmen doğurgan bir kediymiş. Her seferinde yedi sekiz tane yavru dünyaya getirirmiş. Bu yavruların hepsi, birbirinden güzel olurmuş. (...)

Cimri adamın hizmetçileri, bu sevimli yaratıklara özenle bakar, koruyup kollamaya çalışırlarmış. Başka komşulara bile vermeye kıyamazlarmış. (...)

Fareler, onların korkusuyla bıyıklarının ucunu bile görmezlermiş.

Anne kedi, bazen yavrularını başına toplayıp öğüt verirmiş:

– Yavrularım, dermiş.

Görevinize dikkat edin. Emek olmadan yemek olmaz. (...) Efendimize karşı saygısızlık yapmayın.

Zavallı anne kedi, efendisi hakkında böyle düşünürmüş ama ev sahibinin ne acımasız bir adam olduğundan habersizmiş. Her nasılsa o yılın sonlarında cimri adamın gelirinde bir azalma görülmüş. Hesap üstüne hesap yapılmıyormuş, acıai bir türlü kapatamıyormuş. (...) Sonunda düşünce düşünce bütün suçu anne kediye yüklemiş. Hayvancağızı karşısına alıp:

– Bana bak, demiş. Baktım senden de yavrularından da... Her yerde ayağıma dolaşip duruyorsunuz. Sizin masraflarınız yüzünden yıllık gelirim altüst oldu. Topla yavrularınızı ve defol başımdan.

(...)

Kedicik, iki gözü iki çeşme, ağlaya ağlaya yavrularının yanına gitmiş. Onları peşine takıp konaktan ayrılmış. Hep birlikte, eski bir çatı katına sığınmışlar.

(...)

Günün birinde, cimri adamın evine uzaktan bir misafir gelmiş. O da onun gibi zengin bir adammış. Yemişler, içmişler. Sonra da bizim cimri zengin, öbürüne dert yanmaya başlamış:

– Hiç sorma arkadaş, demiş. Az kalsın bu yıl zenginliği elimden kaçınıyordum. Uyuz kedileri başımdan defettim de kurtuldum.

– Anlamadım, demiş öteki zengin. Bunun üzerine cimri adam, bütün olup bitenleri anlatmış. Öbürü başını sallayıp gülmüş:

– Sen zekât veriyor musun dostum? diye sormuş.

– Hayır.

– Fakire, fukaraya yardım edip sadaka dağıtıyor musun?

– Çıldırın mı sen? Kendi paramı başkasına niçin veriyim?

– Öyleyse beni dinle arkadaş, demiş misafir. Bizim zenginlerin malında fakirin, fukaranın hakkı vardır. Biz onlara verdiğimiz onlar da bizim hakkımızda hayır duaları ederler. Duaların içerisinde bereket vardır.

Malımızı artırır. Vermeyip cimrilik yapacak olursak bu bereket kaybolur ve günün birinde her şeyimizi yitirmiş oluruz. Sonra da hincimizi zavallı kedilerden almaya kalırız.

Bunları duyunca, bizim cimri zengini bir düşüncedir almış. Gece sabahlara kadar uyuyamamış. Rüyasında, kovduğu kedilerin yalvaran bakışlarıyla rahatsız olmuş. Nihayet sabah olunca hizmetçileri gönderip kedileri yeniden konağa getirtmiş. Böylece kediler sefaletten, adam da cimrilik ve merhametsizlikten kurtulmuş.

Üzeyir GÜNDÜZ
(Kısaltılmıştır.)

4. 2. 2. 1. Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

“ Cimrinin Kedileri” metni dört sayfadan oluşmaktadır. Metinde sayfa kenarlarında geniş boşluklara yer verilmiştir. Yazılar okuma kolaylığı sağlayan tek sütundan oluşmaktadır. Metinde farklı konumlarda beş resme yer verilmiştir. Resimler metnin akışını bozmayacak niteliktedir. Metinde yer alan paragraflar farklı sayıda cümlelerden oluşmaktadır. Bu durum sayfa düzeninde dengesiz bir görünüme yol açmaktadır. Metnin satır aralığı normaldir. Sol tarafta yer alan yazılar aynı hizadan başlamaktadır. Metnin genelinde yazım ve baskı hatası yoktur.

Harflerin Özelliği

“ Cimrinin Kedileri” metninde “ TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakteri kullanılmıştır. Metnin yazı karakteri oldukça sade ve okuma kolaylığı sağlayıcı niteliktedir. Bu yazı karakteri göz yormayan ve akıcı okumayı destekler niteliktedir. Metnin genelinde 21 punto büyüklüğünde kalın ve siyah renkte harfler kullanılmıştır. Harf boyutu ilkökul ikinci sınıf için oldukça uygundur. Metnin başlığı sarı renkte ve gölgelendirilmiş bir stilde dikkat çekmektedir.

Resimler

“ Cimrinin Kedileri” metninde beş farklı resim kullanılmıştır. Metnin ilk sayfasında yer alan resimde metnin kahramanlarından kediler betimlenerek anne kedinin yavrularını etrafına toplayarak konuşma davranışı somutlaştırılmıştır. Metnin ilk resmi başlığını kısmen yansıtır niteliktedir. Çünkü resimde yaşlı kedi ve yedi yavrusu doğada var olduğu duruma uygun bir şekilde betimlenmektedir ancak cimri adamla ilgili bir resme yer verilmemiştir. Resim yer aldığı sayfadaki metnin içeriğiyle uyumlu niteliktedir.

Metnin ikinci sayfasında cimri adamın kedileri evden kovuşunu anlatan bir resim yer almaktadır. Bu resimde cimri adamın ve kedilerin duyguları açıkça görülmektedir. Resim, karakterlerin duygularını yansıtır niteliktedir. Kötü karakterde

olan cimri adam öfkeli, kediler ise üzgün olarak resmedilmiştir. Bu yönüyle resim hayvanlara karşı sevgi oluşturabilecek niteliktedir. Metnin alt kısmında yer alan resim çocuğun anlatılanları zihninde canlandırmasına katkı sağlar niteliktedir.

Metnin üçüncü sayfasında iki farklı resme yer verilmiştir. Metnin sağ üst köşesinde yer alan ilk resimde cimri adamın evine gelen misafirle olan konuşmaları resmedilmiştir. Resim yer aldığı sayfadaki metinle uyumlu niteliktedir. Metnin sol alt köşesinde cimri adamın duygularını yansıtır nitelikte bir resme yer verilmiştir. Bu resimde cimri adam kovduğu kedileri düşünmektedir. Ancak bu olay metnin dördüncü sayfasında anlatılmaktadır. Resim- metin uyumu yoktur. Farklı duygu durumlarına yer veren bu resimler çocukta hayal gücünü ve düşünme yetisini geliştirebilecek niteliktedir.

Metnin dördüncü sayfasında önce resme daha sonra metne yer verilmiştir. Bu, çocuğun metnin içeriğini tahmin etmesini ve resimde gördükleriyle metinde okuduklarını bütünleştirmesini sağlayıcı niteliktedir. Resim metnin kahramanlarının duygu durumlarını yansıtır niteliktedir. Cimri adamın kedilere karşı olan merhamet duygusu ve kedilerin mutluluğu resme yansımıştır.

Metnin önemli olaylarının resmedildiği “ Cimrinin Kedileri” metninde yer alan resimler metni özetler nitelikte ve genel olarak canlı, gerçek hayata uygun, konunun anlatımını somutlaştıran, açık, anlaşılır ve estetik değeri olan resimlerdir.

Yazım, İmla ve Noktalama

Metinde “ cimri” kelimesi lakap olarak kullanılmıştır. Özel isim yerine geçen “ cimri” kelimesine gelen ek kesme işaretiyle ayrılmalıdır. Metnin başlığı “ Cimri’ nin Kedileri” şeklinde olmalıdır. “ Bıktım senden de yavrularından da... ” cümlesinin yüklemi bıkmaktır. Tamamlanmış, yargı bildiren cümlelerin sonuna nokta konur. Ancak bu cümle duygu bildirmektedir. Bu sebeple cümlelerin doğru yazımı “ Bıktım senden de yavrularından da! ” şeklinde olmalıdır. Metinde geçen “ fakir fukara” ikilemesi fakir kelimesi ve bu kelimenin Arapça çoğulu olan fukara kelimesiyle oluşturulmuştur. Metinde “ fakirin, fukaranın” ikilemesinde ilgi eki

almış kelimelerin arasındaki virgül gereksizdir. İkilemenin doğru yazımı “ fakirin fukaranın” şeklinde olmalıdır. Aynı şekilde “ fakire, fukaraya” ikilemesinde yönelme durum eki almış kelimelerin arasındaki virgül gereksizdir. İkilemenin doğru yazımı “ fakire fukaraya” şeklinde olmalıdır.

Metinde nokta, virgül, soru işareti, kısa çizgi, uzun çizgi, iki nokta olmak üzere farklı türden noktalama işaretlerine yer verilmiştir. Özellikle karşılıklı konuşmalarda kullanılan uzun çizgi metnin genelinde dikkat çeken noktalama işaretidir.

4. 2. 2. 2. İçerik İncelemesi

Tema

“ Cimrinin Kedileri” metni “ Erdemler” temasının ilk metnidir. Masal türündeki metinde TDÖP’ da yer verilen konu önerilerinden “ cömertlik, merhamet, paylaşma, vicdanlı olma” konularıyla bağlantılı olaylar anlatılmaktadır.

Konu

Çocuğun erdemli bir birey olmasını destekleyen metnin konusu oldukça önemlidir. Metnin konusu, cimri bir adamın evine gelen misafirin tavsiyesiyle merhametsiz davrandığı kedilere karşı merhametli oluşudur. Metnin konusu çocuklarda merak ve okuma isteği oluşturabilecek niteliktedir.

Metinde cimri adamın evine gelen misafiriyle olan konuşmaları kişi- kişi çatışması, cimri adamın kendini sorgulamasından sonraki olaylar ise kişinin kendiyle çatışması üzerine kurularak olaylar yapılandırılmıştır. “ Bunları duyunca, bizim cimri zengini bir düşüncedir almış. Gece sabahlara kadar uyuyamamış. ” cümlesi kişinin kendiyle çatışmasını örneklendirir niteliktedir. Bu çatışmalar çocuğun düşünmesine ve hayal gücünü geliştirmesine destek olacak niteliktedir. Metinde çatışma ve olaylar eve gelen bir misafirden yola çıkılarak rastlantısallıkla çözümlenmiştir. Metinde ideolojik bazı fikirlere yer verilmiştir. Metinde cimri adam ve kediler arasındaki efendi- köle ilişkisi güncel dünya anlayışına uygun değildir.

Ana Düşünce

Metnin konusu ve ana düşüncesi arasında bir uyum vardır. Metninde “ Cömert ve merhametli bir insan olursak malımız daha da artar. Eğer imkânımız varsa ihtiyacı olanlara yardım etmeliyiz. Merhametli insanlar olmalıyız. ” ana düşüncesi verilmektedir. Bu ana düşünce metinde Cimri ve kedilerin yaşadıklarından yola çıkılarak yoksulluk- zenginlik ikileminde ve masal diliyle sunulmaktadır. Metinde açık ve örtük iletiler cimri adamın söz ve eylemleri aracılığıyla çocuğa sezdirilmeye çalışılmıştır. Ana düşüncenin bu şekilde örnek bir olay aracılığıyla verilmesi oldukça yerindedir. Metin aracılığıyla ana düşünceyi destekleyen gerçek yaşama, insan duyarlılığına ve evrensel insanlık değerlerine ilişkin paylaşmak, sorumluluk gibi yardımcı düşünceler de verilmektedir.

Metnin çocuk üzerinde dua kavramıyla dini bir etki bırakma amacı taşıdığını söyleyebiliriz. “ Biz onlara verdikçe onlar da bizim hakkımızda hayır duaları ederler. Duaların içerisinde bereket vardır. ” cümleleri çocuğun düzeyine uygun değildir.

Kahramanlar

İncelenen “ Cimrinin Kedileri” metninde Cimri, anne kedi ve eve gelen misafir olmak üzere üç kahraman vardır. Metnin ana kahramanı cimri adamdır. Cimri adam zengin biri olarak nitelendirilmiştir ve görsellerde yaşlı olarak betimlenmiştir. Cimri adam, ilkokul 2. sınıf öğrencilerinin özdeşim kurabileceği, yaş ve gelişim dönemi özelliklerine uygun nitelikte bir karakter değildir. Cimri adam, davranış ve konuşmalarıyla geliştirilmiş, özellikleri betimlenen açık bir karakterdir. Metnin başında merhametsiz olan cimri adamın düşünce ve davranışlarında bazı değişimler olmuştur. “ Böylece kediler sefaletten, adam da cimrilik ve merhametsizlikten kurtulmuş. ” cümlesi cimri adamın geçirdiği değişimi göstermektedir. Bu değişim eve gelen misafir aracılığıyla kurgulanmıştır. Bu açıdan cimri adam devingen bir karakterdir.

Metnin diğer bir kahramanı eve gelen misafirdir. Metinde hakkında fazla bilgi verilmeyen misafir, metindeki düğümün çözülmesine aracılık eden kişidir.

Davranışlarında ise herhangi bir değişim söz konusu değildir. Örtülü ve durağan bir karakterdir. Erdemli düşünce ve davranışlara sahip olması yönünden çocukların özdeşim kurabileceği niteliktedir.

Anne kedi yavrularıyla olan konuşmalarıyla ve eylemleriyle geliştirilmiş, kapalı bir karakterdir. Kişileştirilerek intak sanatıyla konuşurulan anne kedinin yavru kedilere verdiği öğütler dile getirilmiştir. Anne kedi çocukların özdeşim kurabileceği nitelikte bir karakter değildir.

Dil ve Anlatım

Metin, Üzeyir GÜNDÜZ' ün aynı ismi taşıyan masalından kısaltılarak ders kitabına alınmıştır. Metinde “ Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, cinler cirit oynarken eski hamam içinde, zengin bir adam varmış. ” şeklinde başlama, iyilerin ve kötülerin olması, kedilerin konuşması, duaların malı artırması şeklindeki ahlaksal öğreti, rastlantısallık gibi özelliklerin olması masal türünün özelliklerini yansıtmaktadır.

“ Cimrinin Kedileri” metni ilkökul 2. sınıf düzeyindeki çocuklar için oldukça uzun bir metindir. 3. tekil kişi anlatımla yazılan metnin dili oldukça sadedir. Kullanılan kelimelerden “ dua, fukara ve zekât” kelimeleri yabancı kelimelerdir. Metinde, çoğunlukla az sayıda kelimededen oluşan fiil cümleleri kullanılmakla birlikte farklı türde cümlelere de yer verilmiştir:

“ Cimrinin biriymiş.” (isim cümlesi, s. 96)

“ Sen zekât veriyor musun dostum? ” (soru cümlesi, s. 98)

“ Malımızı artırır. ” (fiil cümlesi, s. 99)

“ Vermeyip cimrilik yapacak olursak bu bereket kaybolur ve günün birinde her şeyimizi yitirmiş oluruz. ” (şartlı ve bağlı cümle, s. 99)

Metinde atasözü olarak “ Emek olmadan yemek olmaz. ” ; deyim olarak “ zırnık koklatmamak, iki gözü iki çeşme, altüst olmak, dert yanmak, ayağına

dolaşmak” deyimleri kullanılmıştır. Metinde çocukların anlamını bilemeyeceği sözcükler ‘ cirit, uyuz, sefalet, fakara, zekât, defolmak” olarak tahmin edilmektedir. Çocukların kelime dağarcığını geliştirmek açısından anlamı bilinmeyen kelimelere yer verilmiş olması oldukça önemlidir.

Masal dilinde kullanılan duyulan geçmiş zamanın kullanıldığı metinde çoğunlukla etken çatılı fiiller kullanılmıştır. Metnin akıcılığı diyaloglarla sağlanmıştır. Anne kedi kişileştirilerek konuşurulmuş, intak sanatından yararlanılmıştır. Metinde sıfat tamlamalarına, ikilemelere ve belirteçlere sık sık yer verilmiştir: “ zavallı kediler ” ve “ eski bir çatı katı ” sıfat tamlaması, “ ağlaya ağlaya” belirteç görevinde kullanılmış ikilemeye örnektir.

“ Cimri adamın hizmetçileri, bu sevimli yaratıklara özenle bakar, koruyup kollamaya çalışırlarmış. ” cümlesinde “ sevimli yaratık” denilerek kediler kastedilmiş ancak bu söylenmemiştir. Bu sadece kendisine benzetilenin söylendiği açık istiare sanatına örnektir. Ayrıca cümlede nesne eksikliğinden kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır. Cümlede “ koruyup” kelimesinden önce onları nesnesi gelmelidir. “ Fareler, onların korkusuyla bıyıklarının ucunu bile göremezlermiş. ” cümlesinde ise mübalağa vardır.

4. 2. 3. Küçük Penguen

KÜÇÜK PENGUEN

Küçük Penguen soğuk bir ülkede yaşıyordu. Her taraf karlarla kaplıydı. Bir gün bu ülkeye yolunu şaşırarak gelen bir leylek geldi. Küçük Penguen'le dost oldular. Ancak, leylek bu ülkede yaşayamazdı. Çünkü soğuk, kar ve buz ona göre değildi. O, sıcak bir yerlere gitmeliydi. Küçük Penguen de onunla birlikte gitmeye karar verdi.

Leylek, Penguen dostunu gagasının arasına aldı. Yola çıktılar. Uzun bir yolculuktan sonra ormana geldiler.

Leylek kendisine yuva yapmak için yüksek bir ağacın tepesine çıktı. Penguen yalnız kalmıştı.

Küçük Penguen çevresinde vızıldayarak uçan arıları gördü. Onlarla arkadaş olmak istediğini söyleyerek kanatlarını çırpı. Ama arılar bal yapmak için oradan oraya uçuyorlardı. Penguenle konuşmak için hiç zamanları yoktu.

Derken Penguen'in önünden bir karınca sürüsü geçmeye başladı. Her biri kendisinden daha büyük bir şeyleri yakalamış, sürüklüyordu. Küçük Penguen onlarla konuşmak istedi. Ama karıncalar öyle meşguldüler ki onu duymadılar bile. Bir ara kanadında yürüyen, siyah benekli kırmızı bir böcek gördü. "Ne kadar da küçük ve güzel!" diye düşündü. Ama kanadını kaldırır kaldırmaz uğur böceği uçuverdi. Uğur böceğinin ardından bakakaldı Penguençik. Tam bu sırada gökte asılı kalmış gibi duran bir böcek daha gördü. Şaşkın şaşkın bakarken onun incecik bir ipte sallandığını fark etti. Bu, ağ ören bir örümcekti.

Küçük Penguen örümceği izlerken yerden kafasını çıkarmış bir solucan da ona bakıyordu. Penguen tam bir şeyler söyleyecekti ki solucan kayboldu. Toprağı havalandırmakla meşguldü çünkü.

Böceklerin dünyası Küçük Penguen'in ilgisini çekmişti. Ama buraları onun için çok sıcaktı. Kendisine göre de bir arkadaş bulamamıştı. "En iyisi ben yaşadığım ülkeye geri döneyim." diye düşündü.

Aygören DİRİM

4. 2. 3. 1. Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

“ Küçük Penguen” metni iki sayfadan oluşmaktadır. Metinde yazılar okuma kolaylığı sağlayıcı nitelikte tek sütundan oluşmaktadır. Metnin her sayfasında bir resme yer verilmiştir. Resimlerin konumu okumayı zorlaştırmayacak şekildedir. Metinde yer alan paragraflar farklı sayılarda cümlelerden oluşmaktadır. Bu sayfanın görsel düzenini bozmaktadır. Metnin satır aralığı normal, sayfa kenarlarında verilen boşluklar yeterlidir. Metinde sol kısımda yer alan yazılar daima aynı hizadan başlamıştır ve baskı ve yazım hatası yoktur.

Harflerin Özelliği

“ Küçük Penguen” metninde de “ Arkadaşım Papi” ve “ Cimrinin Kedileri” metinleri gibi 21 punto büyüklüğünde “ TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakterinde harfler kullanılmıştır. Bu yazı karakteri oldukça okunaklı ve sadedir. Metinde kalın, siyah ve normal bir yazı şekli kullanılmıştır. Metnin başlığı sarı renkte, gölgelendirilmiş bir stilde ve büyük harflerle dikkat çekici bir biçimde yazılmıştır.

Resimler

“ Küçük Penguen” metninde iki resim yer almaktadır. Metnin ilk sayfasında Küçük Penguen ve leylek doğada var oldukları şekilde resimlenmiştir. Metinden önce yer verilen resim, metnin başlığıyla uyumlu ve çocuğa metinle ilgili ön bilgi verici niteliktedir. Metnin ilk sayfasında Küçük Penguen ve leyleğin dost olmasından, birlikte sıcak ülkeye göç etmelerinden, leyleğin yuva yapmasından, Küçük Penguen’ in arılarla arkadaş olmak için yaptıklarından bahsedilmektedir. Ancak yer verilen resim bu olayları yansıtmamaktadır. Resimde Küçük Penguen’ in yaşadığı soğuk ülke kavramı betimlenmiştir. Resim çocukta okuma isteği uyandırıcı ve hayal gücünü geliştirecek niteliktedir. Kullanılan renkler kavramların aslına uygun niteliktedir.

Metnin ikinci sayfasında Küçük Penguen' in ilk sayfada yer verilen resminden daha büyük boyutta bir resme yer verilmiştir. Metnin sağ ortasında yer alan resim Küçük Penguen' in topraktan kafasını çıkaran bir solucanla karşılaşma anını anlatmaktadır. Bu anda Küçük Penguen' in yüzünde oluşan şaşırma ifadesi resme yansıtılmıştır. Ancak bu resim metinde anlatılan olayları tam olarak karşılamamaktadır.

Metinde küçük penguen dışında leylek, arı, karınca, uğur böceği, örümcek ve solucan gibi hayvanlardan bahsedilmiştir. Ancak metinde yer verilen resimlerde Küçük Penguen, leylek ve solucana yer verilmiştir. Resimler metnin hikâye unsurlarını tam olarak yansıtmamaktadır. “ Küçük Penguen” metninde sade, sevimli ve eğlendirici nitelikte daha fazla sayıda resme yer verilebilirdi.

Yazım, İmla ve Noktalama

“ Küçük Penguen” metninde yazımı yanlış herhangi bir kelime bulunmamaktadır. “ Küçük Penguen” küçük sıfatından ve penguen isminden oluşan sıfat tamlamasıyken bu metinde bir varlığın adını karşılayan özel isim olarak kullanılmıştır ve büyük harfle yazılmıştır.

4. 2. 3. 2. İçerik İncelemesi

Tema

“ Küçük Penguen” metni “ Doğa ve Evren” temasının üçüncü metnidir. Metinde TDÖP’ da “ Doğa ve Evren” temasında yer verilen konu önerilerinden “ hayvanlar, doğa, doğa olayları” ile bağlantılı konular işlenmektedir.

Konu

Metnin konusu Küçük Penguen' in dost olduğu leyleğin peşinden sıcak bir ülkeye gelmesi ve burada başından geçenlerdir. Küçük Penguen metninde konu olaylarla yapılandırılmıştır. Metin boyunca Küçük Penguen' in duygu ve gözlemleri aracılığıyla olaylar kurgulanmıştır. Küçük Penguen' in leyleğin peşinden sıcak ülkelere gelmesi başına gelenlerin çıkış noktasındaki olaydır. Soğuk ülkelere

yaşayan Küçük Penguen, dost olduğu leyleğin peşinden sıcak ülkelere gider. Leylek yuva yapmaya gidince Küçük Penguen yalnız kalır ve arıları, karınca sürüsünü, uğur böceğini, örümceği ve solucanı görür ancak hiçbiriyle arkadaş olamaz. Hepsinin doğada farklı farklı uğraşları olduğunu görür ve böceklerin dünyası ilgisini çekse de kendi ülkesine dönmeye karar verir.

Metnin konusu çocukların ilgisini çekebilecek nitelikte, eğlendirici ve çocuğa göredir. Metinde küçük bir penguenden yola çıkılan hayali bir dünyanın olması çocukların temiz ve masum dünyalarına seslenir niteliktedir. Metinde Küçük Penguen' in konuşması gerçek olmayan ancak gerçekmiş gibi anlatılan bir olaydır. Bu hayali dünya arı, karınca sürüsü, uğur böceği, örümcek ve solucan gibi hayvanların gerçek yaşamıyla ilişkilendirilmiştir. Hayali bir dünyanın gerçekle bağdaştırılması çocuğun düş gücünü geliştirmesine ve metni zihninde canlandırmasına katkı sağlayacak niteliktedir.

“ Küçük Penguen soğuk bir ülkede yaşıyordu. ” cümlesi, arıların bal yapması, karıncaların bir şeyleri sürüklemesi, uğur böceğinin uçuvermesi, örümceğin ağ örmesi ve solucanın toprağı havalandırması hayvanların yaşamıyla ilgili gerçek bilgiler verirken; Küçük Penguen' in “ En iyisi ben yaşadığım ülkeye geri döneyim. ” şeklinde düşünmesi ve hayvanlarla olan konuşmaları, arkadaşlık kurmaya çalışması metinde geçen hayali unsurlardır. Penguen, çocuğun gerçek yaşamında çok sık rastladığı bir canlı değildir ancak metnin geneli çocukların duyuşsal gelişimini destekleyici niteliktedir.

Ana Düşünce

Metnin ana düşüncesi “ Her canlının doğada farklı bir yaşam alanı ve görevinin olması ” şeklindedir. Metinde Küçük Penguen soğuk ülkesinden leyleğin gagasına takılarak sıcak bir ülkeye gider ancak orada kendisine bir arkadaş edinemez ve ülkesine dönmeye karar verir. Metin boyunca çocuğu ana düşünceye götüren birçok ipucu verilir: “ Ama arılar bal yapmak için oradan oraya uçuyorlardı. ”, “ Toprağı havalandırmakla meşguldü çünkü. ” gibi. Metnin ana düşüncesi çocuğa sezdirilerek verilmektedir. Son paragrafta ise Küçük Penguen' in dilinden açıkça

söylenmektedir: “ En iyisi ben yaşadığım ülkeye geri döneyim. ” Metnin ana düşüncesi bilişsel ve duyuşsal olarak çocuğa göredir. Metinde anlatılanlar çocuğun yaşadığı gerçek dünyadandır. Ancak çocuk olmanın doğasından, çocuğun dünyasından değildir. Metin aracılığıyla çocukta hayvanlara ve doğaya dair duyarlılık oluşturabilir. Metinde ana düşüncenin yanında arkadaşlığın önemi, sorumluluk sahibi olmak gibi yan düşüncelere de yer verilmiştir.

Kahramanlar

Metnin ana kahramanı Küçük Penguen’ dir. Küçük Penguen çocuğun özdeşim kurabileceği türden bir kahraman değildir. Ancak severek okuyabileceği ve hayvanlara karşı duyarlılık oluşturabileceği türdendir. Küçük Penguen davranış ve konuşmalarıyla geliştirilen kapalı ve devingen bir karakterdir. Metnin başında dostu leylekle sıcak ülkelere gitmeye karar verir ancak bu düşüncesi metnin sonunda değişmiştir ve ülkesine dönmeye karar verir. Küçük Penguen’ in kararındaki değişiklik metinde mantıklı bir biçimde kurgulanmıştır.

Metnin diğer kahramanları leylek, arılar, karınca sürüsü, uğur böceği, örümcek ve solucandır. Bu karakterler kapalı ve durağandır. 3. tekil kişi anlatımla Küçük Penguen’ in yaşadıkları bu karakterlerden yola çıkılarak kurgulanmıştır.

Dil ve Anlatım

“ Küçük Penguen” metni 7 paragraf, 35 cümleden oluşan; ilkökul 2. sınıf düzeyindeki çocuklar için uzunluk olarak oldukça uygun bir metindir. Metnin dili süslü ifadelerden uzak, sade ve akıcıdır. Metinde cümleler tek özne ve yüklemden oluşan, günlük konuşma dilinden ve çocuğun sözcük dağarcığına uygun nitelikte kelimelerden oluşmaktadır. Kelimeler, anlamı metin bağlamında tahmin edilebilecek, somut türden kelimelerdir. Metnin geneli 5- 10 kelimeyi geçmeyen kurallı eylem cümlelerinden oluşmaktadır. Ancak isim cümlelerine, ünlem cümlelerine ve birleşik cümlelere de yer verilmiştir:

“ Penguenle konuşmak için hiç zamanları yoktu. ” (isim cümlesi, s. 181)

“ Çünkü soğuk, kar ve buz ona göre değildir.” (isim cümlesi, s. 181)

“ Ne kadar da küçük ve güzel! ” (ünlem cümlesi, s. 182)

“ Ama karıncalar öyle meşguldüler ki onu duymadılar bile. ” (birleşik cümle, s. 182)

Metnin genelinde görülen geçmiş zaman kipinde ve etken fiiller kullanılmıştır. Metinde üçüncü tekil kişi anlatım kullanılmış, zaman zaman Küçük Penguen’ in duygularını ifade edebilmek amacıyla içsel konuşmalarına yer verilmiştir:

“... ‘ Ne kadar da küçük ve güzel! ’ diye düşündü. ”

“... ‘ En iyisi ben yaşadığım ülkeye geri döneyim. ’ diye düşündü. ”

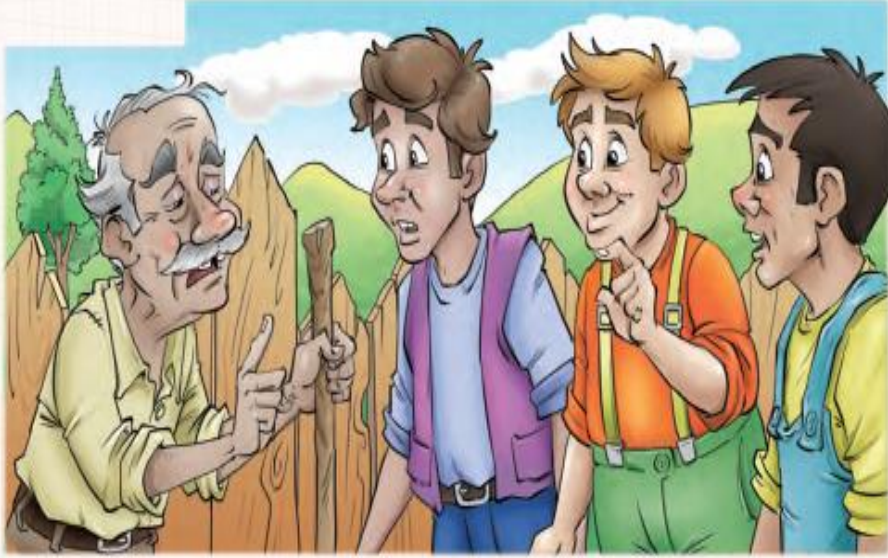
Metinde “ yolunu şaşırma” deyimini dışında deyim ve atasözüne yer verilmemiştir. Küçük Penguen’ in leylekle dost olması ve diğer hayvanlarla arkadaş olmak istemesi teşhis sanatına, konuşTURULMASI ise intak sanatına örnektir. Metinde hayvanların konuşTURULMASI ve sonunda bir ders verilmesi fabl türünün özelliklerini göstermektedir.

4. 2. 4. Çiftçiyle Oğulları

ÇİFTÇİYLE OĞULLARI

Zengin ve yaşlı bir çiftçi, ölümünün iyice yaklaşmakta olduğunu anlamış. Çocuklarını yanına çağırıp baş başa konuşmuş onlarla.

"Sevgili çocuklarım, bize atalarımızdan kalan topraklarımızı sakın satmayın. Bu topraklarda bir gömü saklı. Gömünün yerini bilmiyorum. Ama hiç yılmadan ararsanız, bulursunuz. Bundan hiç kuşkunuz olmasın. Harmanı kaldırır kaldırmaz sürün tarlanızı, kazın, belleyin, elinizin üç kez, beş kez dokunmadığı tek yer bırakmayın. Tamam mı?" demiş.

Oğulları da:

"Tamam, babacığım." diye yanıtlamışlar.

Adamcağız çok geçmeden ölmüş. Oğulları da öğüdüne uyarak topraklarını sürmüş, kazmış, bellemiş, el değmedik yerini bırakmamışlar. Bunun sonucu olarak da mevsim sonunda eskisinden çok daha fazla ürün almışlar.

Gömüye gelince öyle bir şeye hiç rastlamamışlar. Ama babaları bilge adammış. Oğullarına çalışmanın da gömü olduğunu anlatmak istemiş.

(...)

La Fontaine Masalları

(La Fonten)

Uyarlayan: Tahsin YÜCEL

(Kısaltılmıştır.)

4. 2. 4. 1. Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

“ Çiftçiyle Oğulları” metni iki sayfadan oluşmaktadır. Metnin hemen hemen yarısı yazıya, yarısı resme ayrılmıştır. Resimler metinle aynı sayfada yer almaktadır ve metnin alt kısmında ve sınırları belirli bir çerçevededir. Sayfa kenarlarında, metnin altında ve üstünde yer verilen boşluklar yeterlidir. Metnin satır aralığı normaldir. Metinde yazılar okuma kolaylığı sağlayacak şekilde tek sütundan oluşmaktadır. Metnin sol kısmı daima aynı hizadan başlamıştır. Metnin paragrafları oldukça kısadır. Baskı ve yazım hatası yoktur.

Harflerin Özelliği

“ Çiftçiyle Oğulları” metninde “ TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakterinde ve 21 punto büyüklüğünde harfler kullanılmıştır. Metnin harf boyutu yeterli, yazı karakteri oldukça sade ve okuma kolaylığı sağlayıcı niteliktedir. Metinde kalın, siyah ve küçük harfler kullanılmıştır. Metnin başlığı aynı yazı karakteriyle gölgelendirilmiş stil, büyük harfler ve sarı renkle dikkat çekici bir nitelik kazanmıştır.

Resimler

“ Çiftçiyle Oğulları” metninde iki resim kullanılmıştır. Metnin ilk sayfasında yer alan resimde yaşlı bir adam ve üç oğlu yer almaktadır. Bu resim metnin başlığıyla uyumludur. Canlı ve net renklerden oluşan, metnin alt kısmında yer alan resim yaşlı adamın ve çocuklarının duygularını yansıtmaktadır. Metinde yaşlı çiftçinin çocuklarını yanına çağırarak onlarla konuştuğu anlatılmaktadır. Metni tamamlayıcı ve kavramaya yardımcı nitelikteki bu resim metinde anlatılanlarla uyumludur.

Metnin ikinci sayfasında yaşlı çiftçinin öldüğü, oğullarının topraklarını sürüp ettikleri ve sonuçta çalışmanın da gömü olduğunu anladıkları anlatılmaktadır. Metnin ikinci sayfasında yer verilen resim anlatılanlarla kısmen uyumlu niteliktedir.

Çünkü resimde sadece metnin sonuç kısmına yer verilerek metnin ana duygusu desteklenmiştir. Çalışarak eskisinden çok daha fazla ürün alan çiftçinin oğulları ellerinde kazmayla mutlu bir şekilde resmedilmiştir. Metinden sonra yer verilen resim aracılığıyla çocuk öğrendiklerini pekiştirerek zihninde tamamlama imkânı bulacaktır.

Yazım, İmla ve Noktalama

“ Çiftçiyle Oğulları” metninin başlığının “ Çiftçi ile Oğulları” ya da “ Çiftçi ve Oğulları” şeklinde olması daha uygundur. Aynı görevdeki kelimeleri birbirine bağlayan “ ile bağlacı” “ ve” anlamında kullanılır; bağlaç olur ve ayrı yazılır. Bunun dışında metnin sonunda “ La Fontaine Masalları” şeklinde yazılan ve “ La Fonten” şeklinde Türkçe okunuşu verilen kelimenin doğru yazımı “ La Fontaine Masalları” şeklinde olmalıdır.

Nokta, virgöl, soru işareti, tırnak işareti ve iki nokta olmak üzere birçok noktalama işareti kullanılmıştır. “ Ama hiç yılmadan ararsanız, bulursunuz. ” cümlesinde şart eki almış eylemden sonra virgöl kullanılmıştır. Cümlenin doğru yazımı “ Ama hiç yılmadan ararsanız bulursunuz. ” şeklinde virgülsüz olmalıdır.

4. 2. 4. 2. İçerik İncelemesi

Tema

“ Çiftçiyle Oğulları” metni ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabında “ Vatandaşlık Bilinci” temasında yer alan üçüncü metindir. Bu tema TDÖP’ da “ Vatandaşlık” olarak yer almaktadır. Metinde TDÖP’ da “ Vatandaşlık” temasında verilen konu önerileriyle uyumlu nitelikte bir konu işlenmektedir.

Konu

Metnin konusu ölümü iyice yaklaşan ve çok geçmeden ölen bir çiftçinin oğullarına verdiği nasihatlerdir. Zengin ve yaşlı çiftçi, öleceğini anlayınca çocuklarını yanına çağırır ve onlara atalarından kalan toprakları satmayıp sabırla ekerlerse topraktaki gömüyü bulabileceklerini söyler. Aslında gömü diye bir şey

yoktur. Çiftçinin amacı çocuklarına asıl gömünün çalışmak olduğunu anlatmaktır. La Fontaine Masalları'ndan uyarlanan metin oldukça kısa ve açık bir anlatımla kaleme alınmıştır ve çocuklarda okuma isteği oluşturabilecek niteliktedir. Üçüncü tekil kişi anlatımla kaleme alınan metnin kurgusu oldukça kısa ve basittir. Metinde açıkça bir çatışmaya yer verilmemiş; çiftçi ve çocukları arasında geçenler giriş, gelişme ve sonuç olarak kaleme alınmıştır. Sadece sonuç odaklı bir kurgunun olması metni merak ögesinden uzaklaştırmıştır. Çocuğun bilişsel ve estetik algısını geliştirecek nitelikte bir metin değildir. Metnin yapılandırılarak anlamının oluşturulması süreci çocuğa bırakılmak yerine doğrudan yazar tarafından sunulmuştur.

Metin, çocuğa olumlu kişilik özelliklerinden “ çalışkan bir birey olma” özelliğinin kazandırılmasını destekler niteliktedir. Metinde yer verilen “ çalışmanın önemi” konusu çocuğa eleştirel ve sorgulayıcı bir bakış açısı kazandırabilecek niteliktedir. Metinde dikte edici görüşlere ve ideolojik fikirlere yer verilmemiştir.

Ana Düşünce

Metnin ana düşüncesi “ çalışmanın bir gömü kadar değerli olması” şeklindedir. Bu ana düşünce Çiftçi ve oğulları arasında geçenlerden yola çıkılarak çocuğa sezdirilmeye çalışılmış, metnin son paragrafında da açık bir dille söylenmiştir: “ Gömüye gelince öyle bir şeye hiç rastlamamışlar. Ama babaları bilge adammış. Oğullarına çalışmanın da gömü olduğunu anlatmak istemiş.”

Metnin ana düşüncesi somut işlemler dönemindeki çocukların anlama düzeylerine uygundur. Ancak bu ileti, çocuğun hayal gücüne ve sezgilerine seslenmek yerine doğrudan sunulmaktadır.

Kahramanlar

Metnin kahramanları çiftçi ve oğullarıdır. Metinde ön planda olan kahraman çiftçidir. Çiftçi, metinde konuşmalarıyla geliştirilmiş ve çiftçinin çocuklarına söyledikleri metinde doğrudan bir anlatımla sunulmuştur. Yaşlı ve zengin olarak nitelenen çiftçi, çocuklarına çalışmanın önemini anlatmak için tarlalarında bir gömünün olduğunu ve bunu hiç bıkmadan ararlarsa bulabileceklerini söyler. Metinde

çiftçinin adı ve özellikleri tam olarak verilmemiştir. Bu niteliklerinden dolayı çiftçi kapalı bir karakterdir. Metnin başından sonuna duygu, düşünce ve kararlarında bir değişim göstermeyen çiftçi, durağan bir karakterdir. Metnin diğer kahramanları olan çiftçinin oğulları metinde görseller aracılığıyla betimlenmiş ve üç kişi olarak resmedilmiştir. Ancak metinde adlarına, yaş ve kişilik özelliklerine doğrudan yer verilmemiştir. Bu açıdan çiftçinin oğulları kapalı karakterler olarak karşımıza çıkar.

Çocuklar yaş seviyeleri yakın kahramanlarla daha kolay özdeşim kurarlar. Bu açıdan metnin kahramanları olan çiftçi ve oğulları çocukların özdeşim kurabileceği nitelikte değildir.

Dil ve Anlatım

“ Çiftçi ve Oğulları ” metni uyarlama türünde, oldukça kısa ve öz bir metindir. Metnin dili mecaz ve süslü ifadelerden uzak, oldukça sade ve anlaşılırdır. Metinde kullanılan kelimeler günlük hayattan ve çocuğun anlamını tahmin edebileceği niteliktedir. Metinde çocukların sözcük dağarcığını geliştirecek nitelikte ve anlamını bilemeyeceği türden kelimeler “ gömü ve bilge ” olarak tahmin edilmektedir. Bu kelimelerin anlamı metin bağlamında tahmin edilebilecek niteliktedir.

Altı paragraftan oluşan metin tek özneli, az sayıda kelimedenden oluşan, etken ve olumlu fiil cümlelerinden oluşmuştur. Metnin genelinde duyulan geçmiş zaman kipi kullanılmıştır:

“ Zengin ve yaşlı bir çiftçi, ölümünün iyice yaklaşmakta olduğunu anlamış. ”
(duyulan geçmiş zaman kipi, s. 215)

“ Adamcağız çok geçmeden ölmüş. ” (duyulan geçmiş zaman kipi, s. 216)

Metinde basit ve çocuğun kolayca anlayabileceği nitelikte bir tane devrik cümleye yer verilmiştir:

“ Çocuklarını yanına çağırıp baş başa konuşmuş onlarla. ” (s. 215)

Üçüncü tekil kişi anlatımın kullanıldığı metinde sanatsal ifadelere, atasözlerine, deyimlere, ikilemelere, benzetmelere çok yer verilmemiş; sadece “ kuşkusu olmamak” deyimine yer verilmiştir. Kelimeler genel olarak gerçek anlamında kullanılmış, “ baş başa konuşmak, el değmedik yer bırakmamak” gibi kelime gruplarında mecaz anlamlı birkaç ifade kullanılmıştır. Metin bu açıdan yazınsal dilin inceliklerini hissettirebilecek nitelikte değildir.

“ ... ‘ Harmanı kaldırır kaldırmaz sürün tarlanızı, kazın, belleyin, elinizin üç kez, beş kez dokunmadığı tek yer bırakmayın. ’ ... ” cümlesinde tarlanızı nesnesi sürmek, kazmak, bellemek eylemlerinin nesnesidir. Ancak belleyin eyleminden sonra virgül konularak ellerinin üç kez beş kez dokunması eylemi bu nesneye bağlanmıştır. Cümlenin “ ... ‘ Harmanı kaldırır kaldırmaz tarlanızı sürün, kazın, belleyin; tarlada elinizin üç kez, beş kez dokunmadığı tek yer bırakmayın. ’ ... ” şeklinde yazılması yazım ve anlam bakımından daha uygundur.

Neden dişinin ağrıdığını daha önce söylemedin?

H. Salih ZENGİN

Çizim: Merve ÖZDOĞAN

4. 2. 5. 1. Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

“ Selim ve Pelin” metni çizgi roman türünde, üç sayfadan oluşan bir metindir. Metinde bir dizi çizimle konuşma balonları kullanılmış ve bu konuşma balonları okunma sıralarına göre konumlandırılmıştır. Bu, çocuğa okuma kolaylığı sağlar niteliktedir. Ancak çocuğun okuma sırasını karıştırma ihtimali düşünülerek çizimlerin yer aldığı kareler numaralandırılabilir. Metnin çoğunluğu resimlerden oluşmaktadır. Yazılar beyaz zemin üzerine siyahla yazılmıştır ve renkli resimlerin üzerinde yer almaktadır. Sayfa kenarlarında yer verilen boşluklar yeterlidir. Metinde baskı ve çizim hatası yoktur. Metnin satır aralığı normaldir. Metin çocukta sanatsal ve estetik bir etki uyandırabilecek bir sayfa düzenine sahiptir.

Harflerin Özelliği

“ Selim ve Pelin” metni “ Book Antiqua” yazı karakterinde 17 puntoluk harflerden oluşmaktadır. Metinde kullanılan harflerin en az 18 punto olması ilkököl 2. sınıf çocuklar için daha uygundur. Metnin genelinde küçük harfler kullanılmıştır. Metinde kullanılan büyük harfler küçük harflere göre daha koyu ve belirgin yazılmıştır. Metnin başlığı dikkat çekici bir renktedir ve sadece ilk harfleri büyük, diğer harfler küçüktür. Beyaz zemin üzerine siyah harflerle ve normal olarak yazılan metin gözü yormayacak ve okuma kolaylığı sağlayacak niteliktedir.

Resimlerin Niteliği

“ Selim ve Pelin” metni çizgi roman türünün özelliklerini taşıyan gerçekçi nitelikte çizgi resimlerden oluşmaktadır. Metinde anlatılan öykünün aşamaları karelerin içine yerleştirilmiş eğlendirici çizimlerle canlandırılarak çocuğa sunulmaktadır. Metinde kullanılan çizgiler sanatçının hayal gücünü yansıtan, gerçekçi nitelikte, metnin kurgusuna uygun, renkli ve hareketli çizimlerdir. Metnin çizgi ve renk uyumu çocukta okuma isteği uyandıracak nitelikte ve eğlencelidir. Metinde on beş kare çizgi resim yer almaktadır. Bu çizgi resimlerde metnin

kahramanları duygu durumlarını yansıtacak nitelikte çizilmiştir. Resimler metnin başlığıyla uyumlu nitelikte ve okuma yazma bilmeyen bir çocuğun dahi görsel okuma yaparak anlatıları tahmin etmesine imkân sağlar niteliktedir. Metin ve resimleri aynı karede görme imkânı bulan çocuk metni okuyup resme baktığında ya da resme bakıp metni okuması sonucu gördükleriyle okuduklarını ilişkilendirir. Metinde yer verilen tipler Türk tipi insan modeline uygundur.

Yazım, İmla ve Noktalama

“ Selim ve Pelin” metninde nokta, virgül, soru işareti, ünlem işareti ve üç nokta gibi farklı türden birçok noktalama işareti kullanılmıştır. Noktalama işaretleri açısından oldukça zengin bir metindir. Metinde seslenme bildiren ve ünlem içeren “ Seliim, Peliin yemek hazır. ” cümlesinin “ Seliim, Peliin! Yemek hazır. ” şeklinde ünlem işaretiyle yazılması daha uygundur. “ Korkma. Hiç acımıyor. ” cümlesi seslenme ve duygu ifade ettiği için ünlem işaretinin kullanılması daha uygundur. Cümlenin doğru yazımı “ Korkma, hiç acımıyor! ” şeklinde olmalıdır. “ Acıkmamıştır ki. Yatmadan önce atıştırmalık yedi. ” cümlesinde “ ki bağlacı” iki cümle arasında sebep- sonuç ilişkisi kurmuştur. Cümlenin doğru yazımının “ Acıkmamıştır ki yatmadan önce atıştırmalık yedi. ” şeklinde olması daha uygundur.

4. 2. 5. 2. İçerik İncelemesi

Tema

“ Selim ve Pelin ” metni “ Sağlık ve Spor” temasında yer alan ilk metindir. Metin, TDÖP’ nın temaya ilişkin konu önerilerinden “ sağlıklı beslenme ve beden sağlığı” konularıyla bağlantılıdır.

Konu

Metnin konusu “ Pelin’ in sağlıklı beslenmemesi sonucu dişinin çürümesi” dir. Metin çizgi roman türündedir ve doğrudan konuşmalar üzerine kurulmuştur. Metinde olaylar Pelin ve kardeşi Selim arasında geçen çatışmalar üzerine kurgulanmıştır. Metnin giriş bölümünde anneleri Selim ve Pelin’ i yemeğe çağırır.

Selim çok acıktığını söylerken Pelin canının istemediğini söyler ve yatmadan önce atıştırma şeyler yer, dişi ağrımaya başlar. Sabah da aynı şeyler yaşanır. Gelişme bölümünde Pelin' in diş ağrısı iyice artar ve geç saatte diş doktoruna giderler. Doktor dişini çeker ve Pelin' e bir de diş fırçası hediye eder. Sonuç bölümünde ise Pelin, Selim ve arkadaşlarının diş konusundaki konuşmalarına yer verilir.

Metnin başlığı içeriğiyle uyumludur ancak doğrudan metnin konusuyla ilgili bilgi vermemektedir. Kısa ve eğlenceli bir anlatıma sahip olan metnin konusu ilköğretim 2. sınıf düzeyinde çocukların dikkatini çekebilecek niteliktedir ve çocuğa göre sunulmuştur. Metin çocukta okuma isteği oluşturabilecek niteliktedir.

Ana Düşünce

Metnin ana düşüncesi “ Sağlıklı beslenerek diş sağlığımızı korumalıyız. Sağlıksız beslenirsek birçok sıkıntı yaşayabiliriz. ” şeklindedir. Metnin ana düşüncesi temayla uyumludur. Öğretici nitelikte olan ana düşünce, Selim ve Pelin arasında geçen konuşmalar aracılığıyla kurgulanmış ve çocuğa doğrudan sunulmuştur. Metin aracılığıyla çocukların sorgulama yeteneği geliştirilerek sağlıklı beslenme alışkanlığı kazanması sağlanabilir. Bu açıdan metnin iletisi çocukta farkındalık oluşturarak yaşantısal değişim oluşturabilecek niteliktedir.

Metinde ana düşüncenin yanında bazı yardımcı düşüncelere de yer verilmiştir. Bu yardımcı düşünceler şu şekilde ifade edilebilir:

Birbirimizin hatalı davranışlarını açığa vurmamalıyız,

Kitap okumak heyecanlı bir eylemdir,

Acıktığımızda sağlıklı yemekler yemeliyiz,

Bir yerimiz ağrıdığına bunu büyüklerimizle paylaşmalıyız,

Hasta olduğumuzda zamanında doktora gitmeliyiz,

Bize hizmet eden insanlara teşekkür etmeliyiz.

Kahramanlar

Metnin kahramanları Pelin, kardeşi Selim, anne, baba ve metnin son bölümünde resmedilen arkadaşları ile doktordur. Bu kahramanlardan metinde öne çıkan Pelin ve kardeşi Selim’ dir. Metinde örtük bir biçimde Pelin ve kardeşi Selim karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma doğrudan yapılmak yerine Selim ve Pelin’ in davranış ve konuşmalarından yola çıkılarak yapılmıştır. Yemeğini yiyen, sağlıklı beslenen Selim ve atıştırma yiyerek sağlıklı beslenmeyen Pelin arasında geçenler kişi- kişi çatışmasına örnektir. Bu çatışma öğretici, emir ve nasihat verici bir üslup yerine Pelin’ in dışının ağırlığıyla neler olduğundan yola çıkılarak verilmiştir. Bu şekilde kurgulanan metin çocuğun sorgulama ve özdeşim yoluyla metni anlamlandırmasına katkı sağlar niteliktedir.

Metinde Pelin ve Selim hakkında doğrudan bilgi verilmemektedir. Ancak görsellerde çocukların özdeşim kurabileceği yaş seviyesinde kahramanlar olarak çizilmişlerdir. Metnin başından sonuna düşünce ve eylemlerinde herhangi bir değişim görülmeyen Selim ve Pelin durağan niteliktedir. Pelin’ in başından geçenler çocuk gerçeğine uygun nitelikte ve rastlantıdan uzak, gerçek yaşama ait deneyimler sunar niteliktedir.

Diğer kahramanlar olan anne, baba, arkadaşlar ve doktor da Selim ve Pelin gibi örtük ve durağan kahramanlardır. Bu kahramanlar davranış ve konuşmalarıyla geliştirilmiştir.

Dil ve Anlatım

“ Selim ve Pelin” metninin dili oldukça sade ve anlaşılırdır. Metinde çocukların anlamını metin aracılığıyla tahmin edebileceği ve günlük konuşma dilinden kelimeler kullanılmıştır. “ dolgu” ve “ atıştırma” kelimeleri bu türden kelimelere örnektir.

Metinde benzetmelere, söz sanatlarına, sıfatlara, deyim ve atasözlerine yer verilmemiştir. “ Bu yemelik değil ki! Tatlı, atıştırma. Kıtır kıtır... Hımm mmm. ” cümlesinde yansıma kökenli kelimelerden oluşan “ kıtır kıtır” ikilemesine yer

verilmiştir. Metin, Türkçenin dil ve anlatım olanaklarını göstermesi bakımından yetersizdir.

Karşılıklı konuşmalardan oluşan metinde olaylar resimler aracılığıyla doğrudan sunulmuş, anlatım monotonluktan kurtarılarak hareketli bir dil tercih edilmiştir. Metinde ünlem ifade eden çok sayıda kelime ve cümleye yer verilmiştir:

“U fff çok acıyor. Ahhh dişim! ” (s. 234)

“ Olamaz! ” (s. 235)

“ Ohhh geçti! ” (s. 236)

“ Babaaaa! ” (s. 236)

Çizgi roman türünde olan metin çocukların farklı türden bir metinle karşılaşması açısından dikkat çekicidir. Üç sayfadan oluşan ve renkli resimlerle bütünleşen metin, çocukların merakla okumalarını sağlayabilecek niteliktedir. Metinde argo kelimelere ve kırıcı ifadeler yer verilmemiştir. Ancak Selim’ in Pelin’ i şikâyet etmesi çocuklara olumsuz örnek teşkil edebilecek niteliktedir.

4. 3. Şiirlerin İncelenmesi

Koza yayınları ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan ve küme örnekleme yöntemiyle seçilerek incelenen şiir türündeki metinlerin şairleri ve sayfa numaraları şu şekildedir:

Metnin Adı	Şairi	Sayfa Numarası
Uçurtma Tekerlemesi	Erol BÜYÜKMERİÇ	38- 39
Önce Atatürk	Aziz SİVASLIOĞLU	69
Yaşlı Kadın	Mehmet ATİLLA	114
Biri Var Ki	Bestami YAZGAN	153
Trafik	Tekin ÖZERTEM	209

4. 3. 1. Uçurtma Tekerlemesi

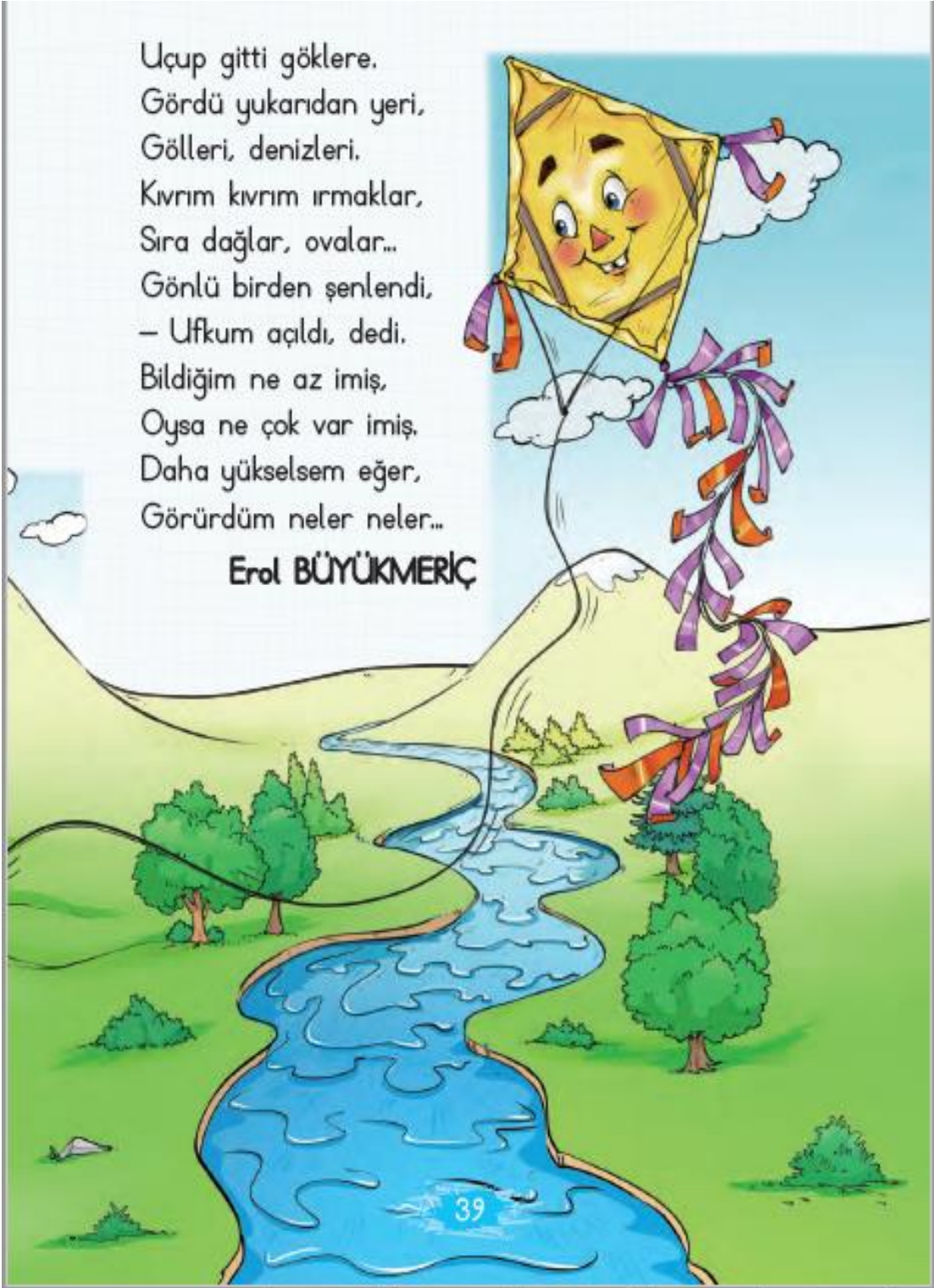
UÇURTMA TEKERLEMESİ

Uçurtmamın bir huyu,
 Oyun sever kuyruğu.
 Tek isteği yükselmek,
 Tepeden yeri görmek.
 Ona hep engel olan,
 Yel ya da ipi tutan.
 Bir gün yelden diledi:
 – Beni göğe sal, dedi.
 İpim kopsun gideyim,
 Gökyüzünde gezeyim.
 Yel üfürdü gürledi,
 Dileği gerçekleşti.
 İpi koptu pıt, diye

Uçup gitti göklere.
Gördü yukarıdan yeri,
Gölleri, denizleri.
Kıvrım kıvrım ırmaklar,
Sıra dağlar, ovalar...
Gönlü birden şenlendi,
– Ufkum açıldı, dedi.
Bildiğim ne az imiş,
Oysa ne çok var imiş.
Daha yükselsem eğer,
Görürdüm neler neler...

Erol BÜYÜKMERİÇ

4. 3. 1. 1. Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

“ Uçurtma Tekerlemesi” metni iki sayfadan oluşmaktadır. Metin sayfa düzeni açısından oldukça dikkat çekici ve eğlencelidir. Metinde yan yana gelen iki sayfada tam sayfa olarak yer alan resim, metinle oldukça uyumludur ve metnin akışını bozmamaktadır. Metin- resim oranı dengelidir. Metnin satır aralığı normaldir. Sayfa kenarlarında geniş boşluklara yer verilmiştir. Metnin dizeleri aynı hizadan başlamaktadır. Metinde baskı ve yazım hatası yoktur.

Harflerin Özelliği

“ Uçurtma Tekerlemesi” metninde “ TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakterinde ve 21 punto büyüklüğünde harfler kullanılmıştır. Bu yazı karakteri ve boyutu ilköğretim 2. sınıf için oldukça uygundur. Metnin genelinde kalın, siyah, normal ve okuma kolaylığı sağlayan küçük harfler kullanılmıştır. Metnin başlığı sarı renkte ve gölgelendirilmiş bir stilde büyük harflerle yazılmıştır ve oldukça dikkat çekicidir.

Resimler

“ Uçurtma Tekerlemesi” metninde yan yana iki sayfada tam sayfa olarak tek bir resme yer verilmiştir. Resimde tepeden yeri gören bir uçurtmaya, kıvrım kıvrım olarak nitelenen ırmağa ve sıradağlara yer verilmiştir. Resim metnin içeriğiyle ve başlığıyla uyumludur. Uçurtmanın gülen bir yüzle çizilmesi oldukça dikkat çekici, sevimli ve neşe vericidir. Resim estetik, renkli ve çocuğun hayal gücünü geliştirici niteliktedir. Uçurtma kavramı gerçeğine uygun olarak resmedilmiştir. Resim şiirin ana duygusunu destekler niteliktedir.

Yazım, İmla ve Noktalama

Şiirde yazımı yanlış herhangi bir kelime bulunmamaktadır. Kuyruğu, yükselmek, göğe, dileği, kıvrım, gönlü ve ufuk gibi ses olayına uğrayan kelimeler yazım kurallarına uygun olarak yazılmıştır. Türkçenin ve dilimize ait ses olaylarının doğru bir biçimde kullanılması açısından örnek olabilecek nitelikte bir yazım

kullanılmıştır. Şiir noktalama işaretleri bakımından zengindir. Şiirde 9' u nokta, 15' i virgül, 1' i iki nokta, 2' si üç nokta olmak üzere 27 noktalama işareti kullanılmıştır ancak “ Görürdüm neler neler...” dizesiyle bir önceki dize olan “ Daha yükselsem eğer” dizesindeki şartlı cümlede uygun geçiş ve bağlantı kurulmuş, cümle tamamlanmıştır. Bu sebeple “ Görürdüm neler neler. ” şeklinde nokta kullanılması doğru olurdu.

4. 3. 1. 2. İçerik İncelemesi

Tema

“ Uçurtma Tekerlemesi” şiiri “ Çocuk Dünyası” temasının üçüncü metnidir. Şiirin içeriği temayla uyumlu niteliktedir.

Konu

Şiirin konusu uçurtmanın gökyüzündeki macerasıdır. Şiirde “ Çocuk Dünyası” temasının konularına uygun nitelikte konulardan biri olan ve çocukların çok yakından tanıyabileceği, oyun ve eğlence aracı olarak kullandığı uçurtmanın gökyüzündeki macerası tekerleme biçiminde ve ritmik bir dille konu edilmiştir. Uçurtma çocuğun dünyasından bir kavram olduğu için şiirde anlatılanların çocuklar tarafından kurgulanması, günlük hayatlarındaki ve hayallerindeki uçurtma kavramıyla şiirde anlatılanları özümsemeleri kolay olacaktır. Çocuk, oyun ve eğlence amacıyla uçurduğu uçurtmanın yel ve onu tutan kişi tarafından yönlendirildiğini bildiği için şiirde anlatılanları zihninde canlandırabilecektir. Şiirin konusunun çocuğun dünyasından bir konu olduğunu söyleyebiliriz. Şiirde uçurtmanın göğe nasıl yükseldiği şair tarafından direk bilgi olarak sunulmuştur. Çocuğu düşünmeye sevk eden, yeni düşünceler üretmesini sağlayacak bir anlatım tutumu görülmemektedir.

Ana Duygu

Şiir türünde bir metin okuyucunun iç dünyasına seslenir ve onda bir duyguyu, bir coşkuyu harekete geçirir. Yeni TDÖP (2018)' de “ Dinlediklerinin/ izlediklerinin ana fikrini/ ana duygusunu belirler. ” kazanımına ilk olarak ilkokul 3. sınıfta yer verilmiştir. İlkokul 2. sınıf düzeyinde kazanım olarak ana duyguya yer verilmese de şiir türünde bir metni okuyan her çocuk mutlaka duygusal bir değişim yaşayacaktır. Şiirde uçurtmanın gökyüzüne yükselme isteği açık bir dille ve hareketli bir anlatımla işlenerek istediğimiz bir şeyi başarmak için mücadele etmemiz gerektiği ve bunun sonunda elde ettiğimiz mutluluk duygusu hissettirilmektedir. Bu duygu uçurtmanın uçuşma isteğinden yola çıkılarak şiir boyunca olayların oluş sırasına göre anlatılmaktadır. “ Çocuk Dünyası” temasının içeriğine uygun nitelikte, eğlenceli ve oyun içerikli bu şiir çocuğun dünyasıyla örtüşen bir duygu yükü taşımaktadır diyebiliriz.

Dil ve Anlatım

“ Uçurtma Tekerlemesi” şiiri 78 kelime, 24 mısradan oluşan, nazım birimi olarak hacmi geniş, “ Gördü yukarıdan yeri” dışındaki tüm dizeleri 7’ li hece ölçüsüyle yazılmış, tekerleme türünde bir şiirdir. Tekerleme türündeki şiirin anlatım dili okuma alışkanlığını henüz kazanma aşamasında olan ilkokul 2. sınıf öğrencileri için doğru bir seçimdir. Şiirde geçen uçurtma, oyun, yel, gökyüzü, dilek, göl, deniz, dağ, ova kavramları günlük hayattan ve çoğu somut nitelikte kavramlardır. Şair günlük dildeki bu kavramları kullanarak sanatsal bir dil oluşturmuştur. Bu süreçte devrik cümlelerden, şiire ifade gücü ve zenginliği katan kafiyeye ve redif unsurlarından, söz sanatlarından, deyimlerden ve ikilemelerden yararlanmıştır.

Şiirde geçen devrik cümleler şunlardır:

“ Oyun sever kuyruğu”

“ Uçuş gitti göklere”

“ Gördü yukarıdan yeri”

“ Görürdüm neler neler”

Şiirin kafiye dizilişi ve şiire ahenk katan redif ve kafiyeleri şu şekildedir:

a__huyu

a__kuyruğu (‘‘ - u’’ lar redif)

b__yükselmek

b__görmek (‘’ - mek’’ ler redif)

c__olan

c__tutan (‘‘ - an’’ lar redif)

d__diledi

d__dedi (‘‘ - di’’ ler redif, ‘‘ - e’’ ler yarım kafiye)

e__gideyim

e__gezeyim (‘‘ - eyim’’ ler redif)

f__gürledi

f__gerçekleşti (‘‘ - ti/ di’’ ler redif)

g__diye

g__göklere (‘‘ - e’’ ler yarım kafiye)

h__yeri

h__denizleri (‘‘ - i’’ ler redif, ‘‘ - er’’ ler tam kafiye)

i__ırmaklar

i__ovalar (‘‘ - lar’’ lar redif)

k__şenlendi

k__dedi (“ - di” ler redif)

m__az imiş

m__var imiş (“ - imiş” ler redif)

n__eğer

n__neler (“ - er” ler tam kafiye)

Şiirde yer alan söz sanatları şu şekildedir:

“ - Beni göğe sal, dedi. ” ve “ - Ufkum açıldı, dedi. ” dizelerinde uçurtmanın duygularını dile getirmek amacıyla uçurtma kişileştirilmiş ve intak sanatından yararlanılarak konuşturulmuştur

“ Yel üfürdü gürledi” dizesinde ise benzetmenin temel öğelerinden sadece benzeyenin söylenmesiyle yapılan kapalı istiare sanatından yararlanılmıştır.

Şiirde geçen deyimler şunlardır: gönlü şenlenmek, ufku açılmak, engel olmak.

Şiirde ikileme olarak sadece “ kıvrım kıvrım” ikilemesi kullanılmıştır.

Şiirde kullanılan kelimelerin çoğunluğu günlük hayattan ve çocuğun anlamını tahmin edebileceği türdendir. Şiirde geçen “ yel” ve “ dilemek” kelimeleri ile “ gönlü şenlenmek” ve “ ufku açılmak” deyimleri çocuğun anlamını bilemeyeceği ifadeler olabilir. Şiirde sanatsal bir dil yerine günlük konuşma dili, kafiye ve redif gibi unsurlarla zenginleştirilerek sunulmuştur.

Şiirde uçurtmanın yelden bir dilekte bulunması ve ipinin pıt diye kopması, gönlünün şenlenmesi, ufkunun açılması, daha neler neler göreceğini düşünmesi hayali unsurlardır.

4. 3. 2. Önce Atatürk

ÖNCE ATATÜRK

Yurdumuzdan önce,
Bayrağımızdan önce
Atatürkü öğreniriz.
Acaba niye?

Çünkü
Ne bayrağımız olurdu,
Ne yurdumuz kalırdı
Atatürk olmasaydı.

Aziz SİVASLIOĞLU

4. 3. 2. 1. Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

“ Önce Atatürk” metni tek sayfan oluşmaktadır. Metnin yarısı metne, yarısı resme ayrılmıştır. Metinde metnin solunda ve yazıların akışını bozmayan tek bir resme yer verilmiştir. Sayfa kenarında yer verilen boşluklar yeterlidir. Metnin satır aralığı normaldir. Dizeler hep aynı hizadan başlamıştır. Metinde kullanılan Atatürk resminde baskı hatası vardır.

Harflerin Özelliği

“ Önce Atatürk” metninde “ TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakterinde ve 21 punto büyüklüğünde harfler kullanılmıştır. Metnin yazı karakteri oldukça sade ve okuma kolaylığı sağlayıcı niteliktedir. Harflerin boyutu ilkökul 2. sınıf için oldukça uygundur. Metnin genelinde siyah, kalın, normal ve küçük harfler kullanılmıştır. Metnin başlığı sarı renkte ve gölgelendirilmiş bir stilde büyük harflerle yazılmıştır.

Resimler

“ Önce Atatürk” metninde Atatürk’ ün temsili bir resmine yer verilmiştir. Bu resim metnin başlığıyla uyumludur. Resim, Türk bayrağının ay ve yıldızının bir kısmından oluşan kırmızı zemin üzerinde dikkat çekici bir şekil olarak yer almaktadır. Resimde Atatürk’ ün sol bacağı normalinden ince çizilmiştir. Resim metni bütünleyici niteliktedir. Ancak estetik ve sanatsal bir resim değildir.

Yazım, İmla ve Noktalama

Şiirde 2’ si virgül, 2’ si nokta, 1’ i soru işareti ve 1’ i kesme işareti olmak üzere toplam 6 noktalama işareti kullanılmıştır. Şiirde yazımı yanlış herhangi bir kelime bulunmamaktadır.

4. 3. 2. 2. İçerik İncelemesi

Tema

Şiir “ Milli Mücadele ve Atatürk” temasının ikinci metnidir. Şiirde, TDÖP’ da yer verilen “ Milli Mücadele ve Atatürk” temasının konu önerileriyle uyumlu nitelikte bir konu işlenmektedir.

Konu

Şiirde Atatürk’ ün her şeyden önce öğrenildiği ve bunun nedeni anlatılmaktadır. Şair şiirin ilk dördlüğünde yurdumuzdan ve bayrağımızdan önce Atatürk’ ü öğrendiğimizden bahsetmektedir. Şiirin ikinci dördlüğünde ise niçin önce Atatürk’ ü öğrendiğimizi yurdumuzun ve bayrağımızın varlığını Atatürk’ e borçlu olmamızdan yola çıkarak açıklamıştır. Şiir “ Milli Mücadele ve Atatürk” temasında yer alan metinlerden Atatürk’ le doğrudan ilgili olan tek metindir. Şiir konu bakımından Atatürk’ le ilgili ancak bilgi yönünden yetersiz ve tek yönlüdür. İki kıtalık bir şiirle Atatürk’ ü tüm yönleriyle ele almak şiir dilini de düşünürsek elbette zordur. Şair kurgusal bir anlatım yerine çocuklara önce Atatürk’ ü öğrenmeleri gerektiğini ve nedenini doğrudan bilgi şeklinde sunmuştur.

Ana Duygu

Şiir öğreticilikten ve bir duyguyu empoze edicilikten uzak, tamamen şairin duygu ve düşüncelerinden oluşmaktadır. Şair şiirde ülkemizin bugünlere gelmesini sağlayan en önemli kişinin Atatürk olduğu duygusunu vermeye çalışmıştır. Şiirde her şeyimizi Atatürk’ e borçlu olduğumuz basit ve yetersiz bir anlatımla, çocuğa sezdirilmeden, doğrudan verilmiştir. Milli değerlerimizden olan Atatürk’e, bayrağımıza ve yurdumuza vurgu yapılarak şiirin ana duygusu hissettirilmeye çalışılmıştır. Şiirde verilmek istenen duygu çocukların seviyelerine ve ilgilerine uygun nitelikte değildir. Somut işlemler döneminde yer alan çocuklar sorgulama yapma becerisinden yoksundurlar. Atatürk’ ü öğrenmeleri gerektiği duygusu dışında şiirle ilgili başka bir duygu ve düşünceye ulaşamazlar. Şiirin ana duygusu çocukların dünyasına kısmen uygun niteliktedir diyebiliriz.

Dil ve Anlatım

Şiir iki dörtlük ve on yedi kelimededen oluşmaktadır. Şiir dil ve anlatım yönünden süslü kelimelerden, mecazlı ifadelerden, söz sanatlarından uzak; kısa cümlelerden, yalın anlatımdan oluşan bir şiirdir. Şiirde kullanılan kelimeler ilkokul 2. sınıf çocuğunun seviyesine uygun nitelikte, anlamı bilinebilecek nitelikte kelimelerdir. İki dörtlükten oluşan şiir serbest ölçüyle yazılmıştır. Şiirin dörtlükleri arasındaki uygun geçiş ve ifade “ Acaba niye? ” ve “ çünkü ” ifadeleriyle sağlanmaya çalışılmıştır. İlk dörtlükte duygu ve anlamı güçlendirmek için soru sorma sanatı olan istifham yoluyla neden yurdumuzdan ve bayrağımızdan önce Atatürk’ ü öğrendiğimiz sorgulanmıştır. İkinci dörtlükte ise bu soruya cevap verilmiştir. Şiirde kullanılan bu soru ve cevap yoluyla çocuklar için daha akıcı ve farklı bir okuma eylemi sağlanabilir. Şiirde kullanılan “ Yurdumuzdan önce, bayrağımızdan önce Atatürk’ ü öğreniriz. ” cümlesi kurallı cümledir. “ Acaba niye? ” cümlesi ise soru cümlesine örnektir. “ Atatürk olmasaydı ne bayrağımız olurdu ne yurdumuz kalırdı. ” cümlesi ise ne...ne bağlacıyla kurulmuş biçimce olumlu, anlamca olumsuz şartlı bir cümledir. Şiirde birbiriyle ilgili kelimeler olan “ yurt, bayrak ve Atatürk ” kelimeleri kullanılarak tenasüp sağlanmıştır. “ Atatürk’ ü öğreniriz ” dizesinde ise mecaz-ı mürsel sanatı vardır. Şiire ahenk katan redif ve kafiyeler şu şekildedir:

___Yurdumuzdan önce

___Bayrağımızdan önce (“ – (ı/ u) mızdan önce” ler redif)

___olurdu

___kalırdı (“ – (ı/ u) rdu” lar redif, “ - l” ler yarım kafiye)

4. 3. 3. Yaşlı Kadın

YAŞLI KADIN

Hiç dışarı çıkmamış evden.
Mangalının başında
Bekliyor geceyi.
Eski bir evde
Yapayalnız.
İssiz bir sokağa,
Bakıyor pencereden.
Ne gelen var,
Ne giden.
Tek arkadaşı,
Az sonra sönecek olan
Yıldız.

Mehmet ATILLA

4. 3. 3. 1. Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

“ Yaşlı Kadın” metni tek sayfadan oluşmaktadır. Metnin yarısı yazıya, yarısı resme ayrılmıştır. Resim metnin akışını bozmayacak şekilde metnin sağ kısmında yer almaktadır. Metnin satır aralığı normaldir. Sayfa kenarlarında yer verilen boşluklar yeterlidir. Dizeler hep aynı hizadan başlamaktadır. Metinde baskı ve yazım hatası yoktur.

Harflerin Özelliği

“ Yaşlı Kadın” metninde “ TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakterinde ve 21 punto büyüklüğünde harfler kullanılmıştır. Metinde kullanılan sade ve akıcı okuma sağlayabilecek nitelikteki yazı karakteri ve boyutu ilkökul 2. sınıf için oldukça uygundur. Metnin genelinde siyah, kalın, küçük ve normal harfler kullanılmıştır. Metnin başlığı sarı renkte ve gölgelendirilmiş bir stilde dikkat çekmektedir.

Resimler

“ Yaşlı Kadın” metninde metnin başlığıyla ve konusuyla uyumlu nitelikte yaşlı bir kadın resmine yer verilmiştir. Metni açıklama işleviyle kullanılan bu resimde yaşlı kadın pencereden ıssız bir sokağa bakmaktadır. Bu açıdan metnin içeriğini yansıtmaktadır. Ancak metinde yaşlı kadının mangalın başında oturduğu ve tek arkadaşının az sonra sönecek olan yıldız olduğu söylenmektedir. Ancak resimde bir mangala ve doğrudan güneş resmine yer verilmemiştir. Zamanın gündüz olduğu pencereye vuran ışıktan anlaşılmaktadır. Resimde kullanılan çizgi ve renkler oldukça nettir. Resim sevindirici, eğlendirici ve mutluluk verici değildir. Yaşlı kadının yalnızlık duygusunu yansıtmaktadır.

Yazım, İmla ve Noktalama

Şiirde 6' sını nokta, 3' ü virgül olmak üzere 9 noktalama işareti kullanılmıştır. Şiirin sekizinci ve dokuzuncu dizelerinde ne... ne bağlacı kullanılmış ve özne görevinde kullanılan “ gelen” ve “ giden” kelimeleri birbirine bağlanmıştır.

...

Ne gelen var,

Ne giden.

...

dizelerinde ne...ne bağlaçları arasında kullanılan virgül gereksizdir. Dizelerin,

...

Ne gelen var

Ne giden.

...

şeklinde olması noktalama açısından daha doğrudur. Şiirde yazımı yanlış herhangi bir kelime bulunmamaktadır.

4. 3. 3. 2. İçerik İncelemesi

Tema

Şiir “ Erdemler” temasının üçüncü metnidir. Şiirde, TDÖP’ da yer verilen “ Erdemler” temasının konu önerileriyle uyumlu nitelikte bir konu işlenmektedir.

Konu

Şiirde başlıkla uyumlu nitelikte bir konu olan yaşlı bir kadın anlatılmaktadır. Şiirde evinden hiç dışarı çıkmamış, eski bir evde yapayalnız yaşayan ve mangalının başında geceyi bekleyen, pencereden bakan ancak kimsenin gelmediği, tek arkadaşı az sonra sönecek yıldız olan yaşlı bir kadın nitelendirilmektedir. Şiirin konusu çocuğun hayal gücüne seslenen betimlemeler yoluyla çocuğa duyumsatılmaya çalışılmıştır. Gerçek yaşamımızın ve toplumumuzun bir parçası olan yaşlılarla ilgili durumlar yaşamsal gerçekliklerle örülerek kişi- toplum çatışması biçiminde çocuğa sunulmaktadır. Ancak şiirin genelinde yaşlılar terk edilmiş, tek başına yaşayan, hiç arkadaşı olmayan kişiler olarak nitelendirilmiştir. Bu durum çocuğun tüm yaşlıların bu şekilde olduğu genellemesi yapmasına sebep olabilir. Çocuğun yaşlılara saygı duyup, onların hayatına dair bilgiler edinmesini sağlaması bakımından şiirin konusu “ Erdemler” temasına uygun niteliktedir. Şiirde çocuğa herhangi bir ideolojik fikir dayatılmamaktadır

Ana Duygu

Şiirin ana duygusu “ yaşlıların yalnızlığı” şeklindedir. Şiirde açık bir biçimde çocuğa sunulmaktadır. Şiir boyunca yaşlıların yalnızlığı farklı örneklerle somutlaştırılmıştır. Şair bunun yerine ana duyguyu çocuğa seziren bir anlatım tercih edebilirdi. Şiirin ana duygusunun çocukların bilişsel düzeyine uygun olduğu söylenemez. Henüz soyut düşünme becerisi kazanmamış çocuk empati duygusunu ve farkındalık kazanma yeteneklerini tam olarak kazanamamıştır. Bu sebeple çocuk verilmek istenen duyguyu anlamakta zorlanabilir. Anlama zorluğu çeken çocuk şiirden zevk alma duygusundan da yoksun kalacaktır.

Dil ve Anlatım

“ Yaşlı Kadın” şiiri on iki dizeden oluşan, serbest ölçüde bir şiirdir. Şiirde hayali unsurlara ve imgelere yer verilmemiştir. Kelimeler gerçek anlamında kullanılmıştır. Şiirin dili sade, anlatımı basit ve gündüktür. Gündük hayattan kavramlar ve olaylarla şiir dili gerçek hayata yaklaştırılmıştır. Şiirde gündük konuşma

dili hâkimdir. Şiirde ahengi sağlayacak herhangi bir kafiye ve redif ögesi yer almamaktadır. Cümleler az sayıda kelimedenden oluşan, sanatlı üsluptan uzak, tek özne ve yüklemden oluşan, devrik yapıda ve basit cümlelerdir. Şiirde yer alan cümleler çocukların bilişsel düzeyine uygun niteliktedir.

Şiirde yer alan devrik cümleler şunlardır:

“ Hiç dışarı çıkmamış evden. ” (1. dize)

“ Mangalının başında bekliyor geceyi. ” (2. ve 3. dize)

“ Issız bir sokağa bakıyor pencereden. ” (6. ve 7. dize)

Şair şiirde duygularını anlatmak için “ mangal, sokak, pencere, yıldız” kavramlarından yararlanmışır. Şiirde yer alan “ ıssız” kelimesi çocukların anlamını bilemeyeceği türden bir kelime olarak tahmin edilmektedir. Şiir çocukların yeni kelimeler öğrenmesine olanak sağlamamaktadır.

Şiirde ikileme, deyim ve atasözlerine yer verilmemiştir. Şiirin beşinci dizesinde “ yapayalnız” pekiştirmesine yer verilmiştir. Sıfat tamlaması şeklinde kurulmuş “ eski bir ev”, “ ıssız bir sokak” ve “ az sonra sönecek olan yıldız” kelime guruplarına yer verilmiştir.

Şiirde yer alan söz sanatları şu şekildedir:

...

Tek arkadaşı

Az sonra sönecek olan

Yıldız.

Yukarıda yer alan dizelerde “ yıldız” yaşlı kadının arkadaşı olarak kişileştirilmiştir.

4. 3. 4. Biri Var Ki...

BİRİ VAR Kİ...

Mavi balon uçar gider,
Kuşlar kanat açar gider,
Ben uçamam ki!

Gece yıldızlar el eder,
Aydede güler, gel eder,
Ben gidemem ki!

Sabah olur güneş ışıır,
İki gözüm de kamaşır,
Ben bakamam ki!

Yalnız biri var ki,
Şefkatte melek sanki.
Canım ne zaman istese
Koşarım kucığına,
Tatlı tatlı okşar beni.
O mutludur, ben bahtiyar.
Şükür,
Canım annem var!

Bestami YAZGAN

4.3.4.1. Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

“ Biri Var Ki... ” şiiri tek sayfadan oluşmaktadır. Metnin yarısı yazı, yarısı resimden oluşmaktadır. Resim metnin akışını bozmayacak şekilde sağ kısmında yer almaktadır. Şiirin ilk üç kıtası üçer dizelikken son kıtası sekiz dizeden oluşmaktadır. Bu durum sayfa düzeni açısından dengesiz bir görünüme yol açmaktadır. Sayfa kenarlarında yer verilen boşluklar yeterlidir. Dizeler hep aynı hizadan başlamıştır. Metnin satır aralığı normaldir. Metinde baskı ve yazım hatası yoktur.

Harflerin Özelliği

“ Biri Var Ki... ” metninde “ TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakterinde ve 21 punto boyutunda harfler kullanılmıştır. Metnin harf boyutu ve yazı karakteri ilkökul 2. sınıf için oldukça uygundur. Metnin genelinde iki yana yaslı, kalın, siyah ve küçük harfler kullanılmıştır. Başlıkta ise sarı renkte, gölgelendirilmiş stilde büyük harfler kullanılarak dikkat çekilmiştir.

Resimler

“ Biri Var Ki... ” metninde tek bir resme yer verilmiştir. Resimde bir anne ve çocuğu birbirlerine sarılmaktadır. Resim metnin konusuyla oldukça uyumludur. Ancak Resimde metnin bir bölümü olan çocuğun annesinin kucağına koşması ve annesinin onu okşaması aynen yansıtılmış, diğer duygulara dair herhangi bir resme yer verilmemiştir. Metinde anne ve çocuk kavramları gerçeğine uygun olarak çizilmiştir. Şefkat duygusu ve çocuğun annesine olan duyguları resme yansımıştır. Metinde kullanılan çizgiler ve renkler oldukça nettir.

Yazım, İmla ve Noktalama

Şiirde yazım, imla ve noktalama yönünden herhangi bir yanlış yoktur. Şiir yazım, imla ve noktalama yönünden çocuklara örnek olabilecek niteliktedir.

4. 3. 4. 2. İçerik İncelemesi

Tema

Şiir “ Milli Kültürümüz” temasının üçüncü metnidir. Şiirde, TDÖP’ da yer verilen “ Milli Kültürümüz” temasının konu önerileriyle uyumlu nitelikte bir konu olan “ Büyüklerimiz” konusuyla bağlantılı olan “ anne” konusu işlenmektedir.

Konu

Şiirin konusu “ anne” dir. Şiirin konusu olan “ anne” çocuğa göre ve çocuğun anlam dünyasına uygun nitelikte, gerçek hayat durumlarına uygun, çocuğun dikkatini çekecek ve zevkle okumasını sağlayacak niteliktedir. “ Anne” konusu çocuğun bakış açısıyla ve çocuğun dünyasından kavramlar olan balon, kuş, ay dede gibi kavramlardan yola çıkılarak birinci kişi anlatımla işlenmiştir. Şair mavi balonun ve kuşların uçtuğunu ancak kendisinin uçamadığını, gökyüzüne çağıran yıldızların ve ay dedenin yanına gidemediğini, sabah güneşe bakamadığını ancak canı ne zaman istese annesinin kollarına koşabildiğini “ Yalnız biri var ki” dizesinden itibaren sevgi dolu sözlerle ifade etmektedir. Hayali unsurlardan yola çıkan şair gerçek bir kavram olan “ anne” kavramına ulaşmıştır.

Şiirin başlığından hareketle çocuk içeriği tahmin edemeyebilir. Şiirin başlığı içeriğini yansıtmamaktadır ancak şiirde “ Biri Var Ki... ” denilerek “ anne” kavramı orijinal bir başlıkla verilmektedir. Bu sebeple şiirin başlığı çocuğun dikkatini çekebilecek özelliktedir. Şiir çocukların annelerine olan sevgilerinin artmasına katkı sağlayacak niteliktedir ancak şiirin konusu çocuğu düşünmeye sevk eden, eleştirel düşünme becerisini geliştirebilecek nitelikte değildir.

Ana Duygu

“ Biri Var Ki... ” şiirinin ana duygusu “ çocuğun annesinin varlığını her şeyden değerli görmesi” dir. Şair şiir boyunca uçamayan, gökyüzüne gidemeyen ve güneşe bakamayan bir çocuğun ne zaman istese annesine gidebileceğini çocuğa sezdirmektedir. Şair şiirde ana duygu etrafında gerçeklerle hayalleri dengeli bir

biçimde sunmaktadır. Mavi balonun uçması, kuşların kanat açarak gitmesi gerçekken; yıldızların el etmesi, ay dedenin gülüp gel etmesi hayali olaylardır. Şiirin ana duygusu örtük bir biçimde sunulmaktadır. Şiirin konusu ve dili çocuğa göredir ancak henüz somut işlemler döneminde olan çocuk şiirin ana duygusunu bulmakta zorlanabilir.

Dil ve Anlatım

“ Biri Var Ki... ” şiiri on yedi dize, elli sekiz kelimeden oluşan ilk üç kıtası üçer dizelik, son kıtası sekiz dizeden oluşan serbest ölçüyle yazılmış bir şiirdir. Şiirde renkli, hareketli ve eğlenceli bir dil kullanılmıştır. Birinci kişi anlatımı kullanılan şiirin dili yalın ve akıcıdır. Şair çocuğun dünyasından olan balon, kuş, ay dede, yıldız gibi çocuğun hayal dünyasına seslenen somut kavramları sanatsal bir dille bir araya getirmiştir.

Şiirde çocukların hayal dünyasına uygun hayali unsurlara yer verilmiştir. Şiirde yer alan hayali unsurlar şunlardır:

“ Gece yıldızlar el eder”

“ Aydede güler, gel eder”

Şiirde yer alan “ bahtiyar” kelimesi çocuğun anlamını bilemeyeceği türden bir kelime olarak tahmin edilmektedir.

Şiirde günlük dil ve sanatsal dil canlı ve akıcı bir üslupla bir araya getirilmiştir. Şiirde yer alan söz sanatları şu şekildedir:

“ Gece yıldızlar el eder” dizesinde yıldızların el etmesi ve “ Ay dede güler, gel eder” dizesinde ay dedenin gülerek gel etmesi kişileştirme sanatına örnektir. ” Şefkate melek sanki” dizesinde benzeyen öge olan anne söylenilmemiş, şefkat yönünden meleğe benzetilerek açık istiare sanatı yapılmıştır.

Şiirde yer alan devrik cümleler şu şekildedir:

“ Koşarım kucağına” (13. dize)

“ Tatlı tatlı okşar beni” (14. dize)

Şiirin ilk üç kıtası ölçülü ve kafiyeli, son bölümü ise serbest tarzda yazılmıştır. Şiirin kafiye dizilişi ve şiire ahenk katan redif ve kafiyeleri şu şekildedir:

a__uçar gider

a__açar gider (“ - ar gider” ler redif, “ - ç” ler yarım kafiye)

b__uçamam ki

c__el eder

c__gel eder (“ eder” ler redif, “ - el” ler tam kafiye)

b__gidemem ki

d__ışır

d__kamaşır (“ - ır” lar tam kafiye)

b__bakamam ki

“ uçamam ki, gidemem ki ve bakamam ki” kelimelerindeki “ - amam / - emem ki” ler rediftir.

4. 3. 5. Trafik

TRAFİK

Kamyonlar, otobüsler;
Taksiler, minibüsler...
Selam size sürücüler,
Hep yolunuz açık olsun.

Kırmızıda duralım,
Sarıda bekleyelim,
Yeşil yanmadan sakın
Hareket etmeyelim.

Kurallara uyalım,
Uygarca yaşayalım.
Boş verip, aldırmaıyp,
Aman pişman olmayalım.

Tekin ÖZERTEM

4. 3. 5. 1. Biçim İncelemesi

Sayfa Düzeni

“ Trafik” şiiri tek sayfadan oluşmaktadır. Metnin yarısı yazıya, yarısı resme ayrılmıştır. Resim- metin oranı oldukça dengelidir. Resimler metnin akışını bozmayacak şekildedir ve metinle oldukça uyumludur. Sayfa kenarlarında verilen boşluklar yeterlidir. Metnin dizeleri aynı hizadan başlamaktadır. Metnin satır aralığı normaldir. Metinde baskı ve yazım hatası yoktur.

Harflerin Özelliği

“ Trafik” metninde “ TTKB Dik Temel Abece Fontu” yazı karakterinde, 21 punto büyüklüğünde harfler kullanılmıştır. Metnin yazı karakteri ve boyutu ilköğretim 2. sınıf için oldukça uygundur. Metnin genelinde siyah, kalın, normal ve küçük harflerden oluşan bir yazı karakteri kullanılmıştır. Metnin başlığı sarı renkte, gölgelendirilmiş stilde ve büyük harflerle yazılarak dikkat çekici bir nitelik kazanmıştır.

Resimler

“ Trafik” metninde metnin sağ kısmında ve sayfanın yarısını kaplayan bir resme yer verilmiştir. Metinde taşıtlardan, trafik ışıklarından ve trafik kurallarına uymanın öneminden bahsedilmektedir. Ancak resimde kırmızı ışıkta bekleyen iki çocuğa ve bir köpeğe yer verilmiştir. Resim metnin içeriğini tam olarak yansıtmamaktadır, başlığıyla kısmen uyumludur. Metnin hemen yanında yer alan resim metnin içeriğini tam olarak yansıtmasa da dikkat çekici ve eğlendirici niteliktedir. Resim çocukların duygularını yansıtan hareketli bir anlatımla çizilmiştir. Metinde yer verilen resim aracılığıyla çocuğa trafik konusuyla ilgili ışıklı trafik işaret cihazı ve yaya geçidi kavramları öğretilir.

Yazım, İmla ve Noktalama

“ Trafik” şiirinde nokta, virgöl, noktalı virgöl ve üç nokta olmak üzere birçok noktalama işareti kullanılmıştır. Yazımı yanlış herhangi bir kelime bulunmamaktadır.

4. 3. 5. 2. İçerik İncelemesi

Tema

“ Trafik” şiiri “ Vatandaşlık Bilinci” temasının ikinci metnidir. Ders kitabında “ Vatandaşlık Bilinci” şeklinde yer alan tema TDÖP’ da “ Vatandaşlık” şeklinde yer almaktadır. Şiirde, TDÖP’ da yer verilen “ Vatandaşlık” temasının konu önerileriyle uyumlu nitelikte bir konu olan “ Sorumluluk” la ilgili “ trafik” konusu işlenmektedir.

Konu

Şiirin konusu “ trafik” tir. Trafik konusu trafik kurallarına uyan çocuklar ve dolayısıyla vatandaşlar yetiştirmek adına oldukça önemlidir. Şiirin birinci dizesinde taşıtlardan, ikinci dizesinde trafik ışıklarının anlamlarından ve son dizide trafik kurallarının öneminden bahseden şair, trafik konusunu kavramlardan yola çıkarak dikkat çekici ve akıcı bir dille sunmuştur. Şiirin konusu çocuğun gerçek hayatından ve ilgisini çekebilecek niteliktedir. Şiirin başlığı içeriğiyle uyumludur.

Ana Duygu

Şiirin ana duygusu “Trafikte uyulması gereken kurallar ve bu kuralların önemi” dir. Şiirin ana duygusu çocukta gerçek hayata ve insanlara ilişkin duyarlılık oluşturabilecek niteliktedir. Ancak doğrudan çocuğun dünyasından değildir. Şair ana duyguyu çocuğa sezdirmek yerine doğrudan sunmaktadır. Şiirde kullanılan bu dil biçimi yazınsal değil öğretici niteliktedir.

Şiirde geçen “ duralım, bekleyelim, hareket etmeyelim, uyalım, yaşayalım, pişman olmayalım” ifadeleri bilgi ve emir verici niteliktedir. Bu durum şiir türündeki metne duygusallıktan uzak, katı ve öğretici bir dil özelliği yüklemiştir.

Dil ve Anlatım

“ Trafik” şiiri, üç kıta ve on dizeden oluşmaktadır. Şiirde birinci kişi anlatımla, sade ve akıcı bir dil kullanılmıştır. Şiirde çocukların anlamını bilemeyeceği nitelikte kelime olarak “ uygarlık” kelimesi tahmin edilmektedir. Bunun dışındaki kelimeler günlük hayattan ve çocuğun sözcük dağarcığına uygun nitelikte kelimelerdir.

Şiirin üçüncü dizesi olan “ Selam size sürücüler” dizesi devrik isim cümlesinden oluşmaktadır. Bunun dışındaki dizeler az sayıda sözcükten oluşan ve genellikle kurallı cümlelerden oluşmaktadır.

Duyguların ifade dili olan şiirde ikna edici, emredici, otoriter bir dil kullanılmamalıdır. “ Trafik” şiirinde şair eğitici ve öğretici olma niteliğini duygusallığın önünde tutmuştur. Aşağıda yer alan dizelerden de bunu anlamak mümkündür:

“ Kırmızıda duralım,

Sarıda bekleyelim,

Yeşil yanmadan sakın

Hareket etmeyelim. ” (s. 209)

Şiirde yer alan redif ve kafiyeler şu şekildedir:

a__otobüsler

a__minibüsler

a__sürücüler (“ - ler” ler rediftir)

b__olsun

c__duralım

c__bekleyelim

d__sakın

c__etmeyelim (“ - alım/ - elim” ler rediftir.)

e__uyalım

e__yaşayalım

f__aldırmayıp

e__olmayalım (“ - alım/ - elim” ler rediftir.)

Şiirde “ boş vermek, pişman olmak ve yolu açık olmak” deyimleri kullanılmıştır. Şiirin dili sanatsal olmaktan ziyade oldukça gündüktür. Söz sanatlarına ve mecazlı ifadelere yer verilememiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde incelenen metinlerden elde edilen bulgular ışığında ulaşılan sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

5. 1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitaplarından biri olan Koza yayınları Türkçe ders kitabındaki metinler, çocuk edebiyatı metinlerinin biçimsel ve içerikle ilgili nitelikleri açısından incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini oluşturan 15 metin TDÖP ve ilkokul 2. sınıf çocuğunun gelişim dönemi özellikleri, ilgili alan yazın ve belirlenen temalar göz önünde bulundurularak betimsel analizle incelenmiştir.

İncelenen ilkokul 2. sınıf Türkçe ders kitabında öykü, şiir, masal, çizgi roman, fabl, tiyatro tekerleme ve deneme türünden birçok metne yer verilmiştir. YTDÖP’ da hangi sınıf düzeyinde bu metin türlerinden hangisine yer verileceği ve metin türlerinin ders kitabına alınırken hangi nitelikleri taşıması gerektiği belirtilmiştir. Türkçe derslerinin belirlenen amaçlara ulaşabilmesi adına ders kitaplarında yer alan metinlerin öğretim programında belirtilen niteliklerle uyumlu, çocuk gerçeğine uygun ve çocuk edebiyatı metinlerinin niteliklerini sağlayan metinler olması oldukça önemlidir. Bu araştırmada çocuk edebiyatı metinlerinin biçimsel nitelikleri; sayfa düzeni, harflerin özelliği, resimler ve yazım, imla ve noktalama olarak; içerikle ilgili nitelikleri; tema, konu, ana düşünce, kahramanlar ve dil ve anlatım olarak belirlenmiştir.

Belirlenen biçimsel ve içerikle ilgili niteliklere göre incelenen metinlere yönelik bulgular ve yorum bölümünden elde edilen bilgiler doğrultusunda ulaşılan sonuçlar araştırmanın alt amaçlarına göre şu şekildedir:

Araştırmanın birinci alt amacına yönelik sonuçlar:

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre incelenen metinlerin çoğunluğu tek sütun halinde ve oldukça okunaklı bir yazı karakteriyle yazılmıştır. Metinlerde satır aralığı normal, sayfa düzleminde yer verilen boşluklar oldukça yeterlidir. Resimler sayfa düzlemine metin akışını engellemeyecek şekilde konumlandırılmıştır. “ Arkadaşım Papi” , “ Cimrinin Kedileri” ve “ Küçük Penguen” metinlerinde paragrafların farklı sayılarda cümlelerden oluşması sayfa düzeninde dengesizliğe yol açmıştır. İncelenen metinlerin çoğu çocuk edebiyatı metinlerinin sayfa düzeni niteliğine uygun özellikler taşımaktadır.

Araştırmanın ikinci alt amacına yönelik sonuçlar:

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre incelenen metinler 21 punto büyüklüğünde ve oldukça okunaklı harflerden oluşmaktadır. İki yana yaslanan metinlerde başlıklar büyük harflerle, içerik küçük harflerle yazılmıştır. İncelenen metinlerin çoğu çocuk edebiyatı metinlerinin harflerin özelliği niteliğine uygun özellikler taşımaktadır.

Araştırmanın üçüncü alt amacına yönelik sonuçlar:

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre incelenen metinlerin genelinde yer verilen resimler metnin içeriği ve başlığıyla uyumlu niteliktedir. “ Biri Var Ki... ” , “ Trafik” , “ Yaşlı Kadın” , “ Önce Atatürk” , “ Küçük Penguen” , “ Çanakkale’ den Sonra” ve “ Dostlarımız Varsa” metinlerinde yer verilen resimler sayı olarak az ve metnin içeriğini yansıtmaya ve somutlaştırmaya yetersizdir. “ Papatya ve Gelincik” ve “ Arkadaşım Papi” metinlerinde resimler buldukları sayfada yer verilen içerikle tam olarak uyum sağlamamaktadır. İncelenen metinlerin genelinde metnin akışını bozmayan, renkli, sade çizgilerden ve özgün çizimlerden oluşan, metinde anlatılanları somutlaştırıcı ve çocukta okuma isteğini destekler nitelikte resimlere yer verilmiştir.

Araştırmanın dördüncü alt amacına yönelik sonuçlar:

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre incelenen metinlerde farklı türden ve çok sayıda noktalama işaretinin kullanımı örneklendirilmiştir. “ Arkadaşım Papi” ,

“ Cimrinin Kedileri” , “ Çiftçiyle Oğulları” , “ Selim ve Pelin” , “ Çanakkale’ den Sonra” , “ Bardaktan Telefon Yapma” , “ Uçurtma Tekerlemesi” ve “ Yaşlı Kadın” metinlerinde yazım, imla ve noktalama açısından birçok yanlış kullanım vardır. İncelenen metinlerin çoğu çocuk edebiyatı metinlerinin yazım, imla ve noktalama niteliğine uygun özellikler taşımamaktadır.

Araştırmanın beşinci alt amacına yönelik sonuçlar:

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre incelenen metinlerden “ Önce Atatürk” , “ Çanakkale’ den Sonra” , “ Cimrinin Kedileri” , “ Dostlarımız Varsa” , “ Yaşlı Kadın” , “ Kız Kulesi” ve “ Biri Var Ki... ” metinleri tema niteliğine göre TDÖP’ da yer verilen “ Erdemler” , “ Milli Kültürümüz” ve “ Milli Mücadele ve Atatürk” zorunlu temalarından seçilmiş metinlerdir. Bu metinler ve incelenen diğer metinlerin konuları TDÖP’ da yer verilen tema- konu önerileriyle uyumlu niteliktedir. İncelenen metinlerin çoğu çocuk edebiyatı metinlerinin tema niteliğine uygun özellikler taşımaktadır.

Araştırmanın altıncı alt amacına yönelik sonuçlar:

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre incelenen metinlerden “ Cimrinin Kedileri” ve “ Selim ve Pelin” gibi hikâye edici türdeki metinlerde olaylar kişinin kendisiyle ve bir başka kişiyle çatışma yaşaması üzerine kurulmuştur. Diğer metinlerde işlenen konular kurgusu erdemli bir birey olmayı destekleyen, çocuğa insan ve hayvan sevgisi kazandırabilecek nitelikte ve günlük hayattan konulardır. Bilgilendirici türdeki metinlerin konuları milli kültürümüze uygun, günlük hayattan ve çocuğun gerçek yaşam durumlarına ilişkin ön bilgiler edinmesine katkı sağlayabilecek niteliktedir. Ancak “ Önce Atatürk” ve “ Çanakkale’ den Sonra” metinleri Atatürk’ ü konu edinen metinler olarak değerlendirildiğinde konunun işleniş biçimi ve verilen bilgiler yönünden yetersizdir. Şiir türündeki metinlerin konusu ise günlük hayattan, güzellik duygusuyla bütünleşmiş ve çocuğun hayal

gücüne seslenen konular olmalıdır. İncelenen metinlerin çoğu çocuk edebiyatı metinlerinin konu niteliğine uygun özellikler taşımaktadır.

Araştırmanın yedinci alt amacına yönelik sonuçlar:

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre incelenen metinlerin ana düşünce niteliğine göre dikkat çeken özelliği metin türüne göre farklılaşan ileti biçimidir. Hikâye edici türdeki metinlerde genel olarak verilmek istenen ileti karakterlerin davranışları ve çeşitli ipuçları aracılığıyla çocuğa sezdirilmeye çalışılmıştır. Çocuk metnin içine sindirilmiş ana düşünceye metnin kurgusu aracılığıyla ulaşmaktadır. Ancak “ Çiftçiyle Oğulları” metninin ana düşüncesi doğrudan sunulmuştur. Bilgilendirici türdeki metinlerde iletiler açık olarak sunulmuştur. Bu durum öğretme amacıyla hazırlanan bir metnin kavram, olgu ve bilimsel gerçekleri doğrudan sunma (Sever, 2012) niteliğine uygundur. Şiir türündeki metinlerde çocuğun iç dünyasına seslenen, milli ve ahlaki çeşitli duygulara yer verilmiştir. Metinlerde verilen ana düşünceler nitelik olarak metin türüne uygun, gerçek hayattan ve doğadandır. Ancak tam olarak çocuğun dünyasından değildir. İncelenen metinlerin çoğunun çocuk edebiyatı metinlerinin ana düşünce niteliğine uygun özellikler taşıma yönünden eksiklikleri vardır.

Araştırmanın sekizinci alt amacına yönelik sonuçlar:

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre incelenen metinlerin kahramanlar niteliğine göre farklı özellikler taşıdığı görülmektedir. “ Arkadaşım Papi” , “ Cimrinin Kedileri” ve “ Küçük Penguen” metinlerinin kahramanları hayvanlardan oluşmaktadır. Kahramanı çocuk olan metinler “ Arkadaşım Papi” ve “ Selim ve Pelin” metinleridir. “ Cimrinin Kedileri” metninde yer verilen cimri adam ve “ Çiftçiyle Oğulları” metninde yer alan kahramanlar yaş ve gelişim özellikleri olarak çocukların özdeşim kurabileceği nitelikte kahramanlar değildir. Metinlerde yer verilen karakterler genel olarak davranış ve konuşmalarıyla geliştirilen, kapalı ve devingen nitelikte karakterlerdir. Metnin başından sonuna aynı özellikleri

göstermeyen karakterlerdeki değişimin bir sonucu olarak çocuk düşünme, sorgulama, özdeşim gibi yönlerini geliştirerek anlatılanları zihninde kurgular. İncelenen metinlerde Papi, cimri adam, Küçük Penguen devingen karakterken; çiftçi ve oğulları ile Selim ve Pelin durağan karakterlerdir. İncelenen metinlerde yer verilen kahramanlar genel olarak insan ve hayvanlardan oluşan, çocuğa gerçekte hayali bir arada sunan ancak günlük hayatta karşılaşılması pek mümkün olmayan nitelikte kahramanlardır. Metinlerde yer verilen kahramanlar tam olarak belirlenen nitelikleri sağlamamaktadır. İncelenen metinlerin çoğunun çocuk edebiyatı metinlerinin kahramanlar niteliğine uygun özellikler taşıma yönünden eksiklikleri vardır.

Araştırmanın dokuzuncu alt amacına yönelik sonuçlar:

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre incelenen metinlerin çoğu dil ve anlatım niteliğine göre oldukça sade, anlaşılır ve kısa metinlerdir. Ancak “ Arkadaşım Papi” ve “ Cimrinin Kedileri” metinleri kısaltılarak ders kitabına alınan oldukça uzun metinlerdir. “ Arkadaşım Papi” metninin uzun olmasının yanında çok sayıda devrik cümleden oluşması, “ Papatya ve Gelincik” metninde çok sayıda söz sanatı kullanılması çocuğun metnin anlam bütünlüğüne ulaşmasını engellemektedir. Metinlerde kullanılan farklı türden cümleler ve söz dizimleri Türkçenin anlatım olanaklarını ve ifade gücünü göstermektedir. Metinlerin tamamında argo kelimelere ve kırıcı ifadelere yer verilmemiştir. “ Arkadaşım Papi” , “ Çanakkale’ den Sonra” , “ Biri Var Ki... ” , “ Önce Atatürk” ve “ Dostlarımız Varsa... ” metinleri birinci kişi anlatımın, içten ve hareketli bir dilin kullanıldığı metinlerdir. Metinlerde anlamı bilinmeyen kelimelere yer verilmesi çocuğun sözcük dağarcığını geliştirmeye katkı sağlar nitelikte olumlu bir özelliktir. Metinlerin çoğu dil ve anlatım yönünden belirlenen niteliklere uygundur.

Tüm bu sonuçlar göstermektedir ki Türkçe ders kitaplarındaki metinler çocuk edebiyatı metinlerinin taşıması gereken biçimsel ve içerikle ilgili niteliklere tam olarak uygun değildir. Sarıçan (2012) ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki edebi metinlerin çocuk edebiyatı kriterlerine göre uygunluğunu incelediği araştırmasında ders kitaplarına metin seçilirken hatalı tercihler yapıldığı ve

kitap seçiminde daha titiz ve özenli davranılması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Solar (2010) da benzer nitelikte bir çalışma yaparak Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin çocuğa göreliğini incelemiş ve ders kitaplarında yer alan metinlerin büyük çoğunluğunun çocuğa göre ve çocuk gerçekliğine uygun olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Çakır (2009), Evren (2008), Telli (2008) ve Işık Demir (2009) de benzer nitelikteki araştırmalarında ders kitaplarında yer alan farklı türden metinlerin tümüyle hatasız ve çocuğa uygun olmadığı sonucuna ulaşmışlardır. İlgili araştırmacıların ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerden elde ettiği sonuçlar araştırmamızın çalışma grubunu oluşturan Koza yayınları ilkökul 2. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlere yönelik inceleme sonuçlarıyla paralellik göstermektedir. Bu da demektir ki Türkçe ders kitaplarında yer alan metinler tüm sınıflar düzeyinde benzer eksikliklere sahiptir.

5. 2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre ders kitabı hazırlayanlara, öğretmenlere, Milli Eğitim Bakanlığına, velilere ve ilgili kişilere yönelik aşağıdaki önerilere yer verilmiştir:

1. Bu araştırmada ilkökul 2. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinler çocuk edebiyatı metinlerinin biçimsel ve içerikle ilgili nitelikleri açısından incelenmiştir. Yapılacak farklı araştırmalarda ilkökulun farklı sınıf düzeylerinde okutulan Türkçe ders kitapları biçimsel, içerikle ilgili ve eğitsel nitelikler açısından incelenebilir.

2. Türkçe ders kitaplarında yer verilen metinler seslendiği çocuğun sınıf düzeyine, yaş ve gelişim dönemi özelliklerine uygun uzunlukta metinlerden seçilebilir.

3. Türkçe ders kitaplarında metnin anlamını destekleyen, sanatsal ve estetik nitelikler açısından çocuğa göre olan daha fazla sayıda resme yer verilebilir.

4. Türkçe ders kitaplarında konusu çocuğun dünyasından olan metinlere daha çok yer verilebilir.

5. Türkçe ders kitaplarında Türkçenin ifade özelliklerini yansıtan, TDK' nin yazım ve imla kurallarına uygun nitelikte ve titiz çalışmalar sonucu hazırlanmış metinlere yer verilebilir.

6. Türkçe ders kitaplarının hazırlanması sürecinde Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu, öğretmenler ve veliler işbirliği içerisinde olabilir.

7. Türkçe ders kitaplarında çocuk edebiyatı alanında usta kalemlerin eserlerine yer verilebilir.

8. Öğretim programlarının uygulayıcısı ve çocuğa rehber olan öğretmenler nitelikli çocuk edebiyatı ürünlerinin nasıl olması gerektiği hakkında bilgilendirilebilir.

9. Türkçe ders kitaplarında çocuğun gerçek yaşam durumlarına uygulayabileceği türde bilgilerden oluşan, güncel ve evrensel konularla desteklenmiş nitelikte, çocuğun dünyasından metinlere yer verilebilir.

KAYNAKÇA

- Akın, M. (2009). *Türk çocuk edebiyatında bilim kurgu*. İstanbul: Bizim Kitaplar Yayıncılık.
- Altunkaya, H. (2010). *Eski ve yeni II. kademe Türkçe dersi öğretim programları ve ders kitaplarında dil bilgisi öğretiminin karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Arı, G. (2014). Türkçe ders kitaplarında fiziksel ve biçimsel görünüm. Hakan Ülper (Ed.), *Türkçe ders kitabı çözümleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Arı, G. (2016). Türkçe Dersi (1- 8. Sınıflar) Öğretim programı sözlü iletişim öğrenme alanındaki kazanımlara eleştirel bir bakış. *Sakarya University Journal of Education*, 6 (2), 235- 253.
- Ataççi, A. (2018). *İlkokul Türkçe ders kitabı 2. sınıf*. Buket Taş (Ed.), Ankara: Koza Yayınları.
- Balcı, A. , Coşkun, E. ve Tamer, M. (2012). Cumhuriyet Dönemi Türkçe dersi öğretim programlarının genel amaçları bakımından değerlendirilmesi. *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 1 (1), 1- 13.
- Baş, B. (2003). Altıncı sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metin türleri üzerine bir inceleme. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (13), 257- 265.
- Baş, B. (2012). *Türkçe öğretimi açısından çocuk edebiyatı* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Başaran, M. ve Akyol, H. (2009). Okuduğunu anlama ve metne karşı geliştirilen tutum üzerinde metnin bilgi verici veya hikâye edici olmasının etkisi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1), 11- 23.
- Celepoğlu, A. (2011). Çocuk yayınlarında bulunması gereken temel unsurlar. Ömer Yılar ve Lokman Turan (Ed.), *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Ceylan, S. (2007). *Resmin büyüğü ‘çizer olarak izlenimler’*. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Sempozyumu. *Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. 04- 06 Ekim 2006. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 401- 403.
- Coşkun, E. (2009). Türkçe öğretiminde metin bilgisi. Ahmet Kırkkılıç ve Hayati Akyol (Ed.), *İlköğretimde Türkçe öğretimi*. Ankara: Pegem Akademi.

- Cüceloğlu, D. (2015). *İçimizdeki çocuk* (51. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çakır, P. (2009). *6. , 7. , 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki öykülerin ‘ çocuğa görelilikler’ açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Çakmak Güleç, H. ve Geçgel, H. (2005). *Çocuk edebiyatı* (2. Baskı). Ankara. Kök Yayıncılık.
- Çeçen, M. A. ve Çiftçi, Ö. (2007). İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür ve tema açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 173, 39- 49.
- Çepni, S. (2010). *Araştırma ve proje çalışmalarına giriş* (5. Baskı). Trabzon: Yazar.
- Çer, E. (2014). *Edebiyatta çocuk gerçekliği ve çocuğa görelilik ilkelerinin incelenmesi*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çılgın Sınar, A. (2007). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Dilidüzgün, S. (2007). *Çocuk kitaplarının çocuğun sanat eğitimine katkısı. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Sempozyumu. Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. 04-06 Ekim 2006. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 111- 115.
- Demirel, Ö. (2012). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Duman, T. ve Çakmak, M. (2003). Ders kitaplarının nitelikleri. Leyla Küçükahmet (Ed.), *Konu alanı ders kitabı inceleme klavuzu*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Dursunoğlu, H. (2011). *Çocuk edebiyatı nedir? . Ömer Yılar ve Lokman Turan (Ed.), Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Erdoğan, A. S. (2008). *Öğretim programı değişikliğine karşı yönetici ve öğretmen tutumları*. (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Ertuğrul, H. (2010). *Anne baba notunuz kaç?* (10. Baskı). İstanbul: Nesil Yayınları.
- Evren, Z. (2008). *İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine göre değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

- Girgin, Y. (2011). Cumhuriyet Dönemi (1929- 1930, 1949, 1981) ortaokul Türkçe öğretimi programlarının içerik, genel ve özel amaçlarıyla karşılaştırmalı gelişim düzeyi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (1), 11- 27.
- Gücal Şahin, Ş. (2005). *İlköğretim birinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin çocuk eğitimi açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Güleryüz, H. (2003). *Yaratıcı çocuk edebiyatı* (2. Baskı). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Güneş, F. (2007). *Türkçe öğretimi ve zihinsel yapılandırma* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Güneş, F. (2016). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller* (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Hızlı, İ. (2006). *İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin çocuk edebiyatı ölçütleri açısından değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Işık Demir, A. (2009). *Yeni programa göre hazırlanmış ilköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitapları ve bu kitaplardaki metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine uygunluğu*. (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- İşeri, K. (1998). Okuma ediminin eğitimsel işlevi. *TÖMER Dil Dergisi*, 70, 5- 18.
- İşeri, K. (2001). Altıncı sınıf Türkçe ders kitabının ilköğretim Türkçe programının amaçlarına uygunluğunun değerlendirilmesi. *Dil Dergisi*, Ankara: TÖMER Yayınları, 136, 58- 74.
- İşeri, K. (2002). *Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin ilköğretim programına uygunluğunun incelenmesi: göstergebilimsel bir betimleme*. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kaminski, W. (2009). *Çocuk ve gençlik edebiyatına giriş*. (Çeviren: Yılmaz Baş). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Karasar, N. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemi* (25. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

- Karatay, H. (2011). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler. Tacettin Şimşek (Ed.), *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Kavcar, C. , Oğuzkan, F. ve Aksoy, Ö. (2003). *Yazılı ve sözlü anlatım* (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kavcar, C. , Oğuzkan, F. ve Sever, S. (1995). *Türkçe öğretimi: Türkçe ve sınıf öğretmenleri için*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kaya, İ. (2007). *Çocuk kitabı resimlerinde estetik boyut. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Sempozyumu. Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. 04- 06 Ekim 2006. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 421- 424.
- Kayak, S. (2018). Ders kitaplarında kullanılan görsellerin yapılandırmacı öğrenme yaklaşımına göre öğrenmeye katkısına yönelik öğretmen görüşleri. *Intrenational Journal of Educatin*, 4 (1), 57- 69.
- Kıbrıs, İ. (2000). *Uygulamalı çocuk edebiyatı*. Ankara: Eylül Yayınevi.
- Kıbrıs, İ. (2010). *Çocuk edebiyatı* (4. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kolaç, E. (2003). İlköğretim dördüncü sınıf Türkçe ders kitaplarının öğretmen görüşlerine dayalı olarak değerlendirilmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 105- 137.
- Kolaç, E. (2009). İlköğretim Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin tür açısından değerlendirilmesi. *Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6 (1), 594- 620.
- Küçükahmet, L. (2003). *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı) Ders Kitapları ve Eğitim Araçları Yönetmeliği (2012), <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/09/20120912-2.htm>, Erişim: 17 Şubat 2019.
- Milli Eğitim Bakanlığı Okul Öncesi Eğitim ve İlköğretim Kurumları Yönetmeliği. (2014). T. C. Resmi Gazete, 29072, 26 Temmuz 2014.
- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2018). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. <http://mufredat.meb.gov.tr/Programlar.aspx>, Erişim tarihi: 25. 06. 2018,

- MEB (Milli Eğitim Bakanlığı). (2015). *Türkçe Dersi (1- 8. Sınıflar) Öğretim Programı*. Ankara: Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- Muşta, M. C. ve Taşkaya, S. M. (2008). Sınıf öğretmenlerinin Türkçe öğretim yöntemlerine ilişkin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (25), 240-251.
- Kabadayı, H. İ. (2010). İlköğretim 5. sınıf öğretmenlerinin Türkçe ders kitapları hakkındaki görüşleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (2), 42- 50.
- Oğuzkan, F. (2001). *Çocuk edebiyatı* (7. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Onan, B. ve Arısoy, A. M. (2013). Türkçe öğretiminde epistemolojik bir yaklaşım. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 1 (1), 77- 91.
- Ören, Z. (2015). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki şiirlerin çocuk edebiyatı bağlamında değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özbay, M. (2003). Türkçe öğretiminde hedef- araç ilişkisinin ders kitabı örneğinde değerlendirilmesi. *Türklük Bilimi araştırmaları*, (13), 59- 69.
- Özbay, M. (2009). *Türkçe özel öğretim yöntemleri* (3. Baskı). Ankara: Öncü Kitap.
- Yörükoğlu, A. (1992). *Değişen toplumda aile ve çocuk* (4. Baskı). Ankara: Özgür Yayın Dağıtım.
- Özcan, Ş. (2009). *Onlar bir çiçek çocuk gelişimi ve eğitimi üzerine*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özer, A. (2007). *Çocuk kitaplarındaki resimlerin ‘çocuğa göre’ liği. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Sempozyumu. Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. 04-06 Ekim 2006. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 425- 432.
- Sarıçan, E. (2012). *İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki edebî metinlerin çocuk edebiyatı kriterlerine uygunluğu*. (Yüksek Lisans Tezi). OnSekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri enstitüsü, Çanakkale
- Senemoğlu, N. (2010). *Gelişim öğrenme ve öğretim* (17. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Sever, S. (1995). Çocuk kitaplarında bulunması gereken yapısal ve eğitsel özellikler. *Abece Dergisi*, 107, 14- 15.

- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat* (1. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Sever, S. (2004). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme* (4. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Sever, S. (2007). *Çocuk edebiyatı öğretimi nasıl olmalıdır? , II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu: Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. 04-06 Ekim 2006. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 41- 56.
- Sever, S. (2012). *Çocuk ve edebiyat* (6. Baskı). İzmir: Tudem Yayıncılık.
- Sivri, M. (2007). *Çocuğa şiirde öğreticilik sorunsalı. II. Ulusal Çocuk ve Gençlik Sempozyumu: Gelişmeler, Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. 04- 06 Ekim 2006. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 401- 403.
- Solar, B. (2010). *Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin çocuğa göreliğinin değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Sulak, S. E. (2009). *İlköğretim okulları 1- 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan metinlerin türlerine göre yapılarının değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Şimşek, T. (2005). *Çocuk edebiyatı* (3. Baskı). Konya: Suna Yayınları.
- Şirin, M. R. (2000). *99 Soruda çocuk edebiyatı* (3. Baskı). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- TDK (Türk Dil Kurumu). (2011). Güncel Türkçe Sözlük. www.tdk.gov.tr, Erişim Tarihi: 27. 02. 2019.
- TDK (Türk Dil Kurumu) (2012).Yazım Kuralları (Noktalama işaretleri Açıklamalar). http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&i=187, Erişim Tarihi: 14. 07. 2018.
- TTKB (Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı). (2018). Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine...(18. 07. 2017). Ankara.
- Tekin, M. (2005). Çocuk edebiyatı. *Hece Dergisi (Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı)*, 469.
- Telli, A. G. (2008). *İlköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki edebi metinlerin çocuk edebiyatı ölçütlerine göre değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

- Turan, L. (2011). Çocuğun dünyasında oyun, hayal ve merak unsurları. Ömer Yılar ve Lokman Turan (Ed.), *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı* (3. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Tür, G. ve Turla, A. (1999). *Okul öncesinde çocuk, edebiyat ve kitap*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
- Ural, S. (2013). Okul öncesi çocuk kitaplarının tanımı. Mübeccel Gönen (Ed.), *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Uz Erşahin, I. (2009). *Türkçe ders kitaplarında yer alan çocuk edebiyatı metinlerinin çağdaş çocuk edebiyatı ilkeleri açısından değerlendirilmesi ve eğitsel öneriler*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Ülper, H. (Ed.). (2014). *Türkçe ders kitabı çözümlenmeleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2014). *Çocuk edebiyatı* (7. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yalınkılıç, K. (2014). Bir öğretim aracı olarak ders kitabı. Hakan Ülper (Ed.), *Türkçe ders kitabı çözümlenmeleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Yavuzer, H. (2001). *Çocuk psikolojisi* (20. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım, A.ve Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zengin, A. Y. ve Zengin, N. (2009). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı* (5. Baskı). İstanbul: Truva Yayınları.

 KONYA	T.C. NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü	 NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
---	---	---

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı:	Fadime MERDANE	İmza:	
Doğum Yeri:	KARAPINAR/ KONYA		
Doğum Tarihi:	12. 03. 1992		
Medeni Durumu:	Bekâr		

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Yunus Emre İlkokulu	İlkokul+ ortaokul	Konya/ Merkez	1997- 2005
Ortaöğretim	Muhittin Güzelkılınç Lisesi	Sayısal	Konya/ Merkez	2005- 2009
Lise	Muhittin Güzelkılınç Lisesi	Sayısal	Konya/ Merkez	2005- 2009
Lisans	Niğde Üniversitesi	Sınıf Öğretmenliği	Niğde/ Merkez	2009- 2013
Yüksek Lisans	-	-	-	-
Becerileri:	Ahşap boyama ve el sanatları			
İlgi Alanları:	Edebiyat, müzik			
İş Deneyimi:	MEB' de 5 yıllık kadrolu öğretmen.			
Aldığı Ödüller:	Niğde Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği 2009- 2013 Bölüm Birinciliği			
Hakkımda bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:	Hasan DOĞAN Meltem AKDOĞAN ÜNAL	(İş Arkadaşı) (Üniversite Arkadaşı)		
Tel:	-			
Adres	Fahrunnisa Mahallesi Abdürreşit Caddesi Açelya Apartmanı 36/ 2 Meram/ KONYA			

